

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΤΟ ΔΕΚΑΤΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Δέν ἤξεύρω ἂν ὑπάρχη λαὸς εἰς τὸν κόσμον ἑνασχολούμενος περισσώτερον ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν μὲ τὴν μετεωρολογίαν, ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω καὶ κλίμα, τὸ ὁποῖον νάστεινεται καὶ νὰ παῖξῃ συχνότερα μ' ἓνα τόπον ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν κλίμα. Ἴσως τὸ ἓνα δικαιολογῇ τὸ ἄλλο. Ἡ αἰωνία φάρος, ἡ ὁποία ἐπικρέμαται ὑποῦλος ἐπάνω ἀπὸ ἔμφυχα καὶ ἄφυχα, τὰ κάμνει ἴσως ἂ εἶνε διαρκῶς ἐστραυμένη πρὸς τὴν εἰρωνείαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ ἐτάξουν τοὺς οἰωνοὺς καὶ τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Ἡ αἰωνία ἀφελῆς τοῦ φυτικού κόσμου, ἡ ὁποία κάθε ἀνοίξιν καταστρέφει ἀπὸ ἓνα νυμφικὸν φόρεμα, πάντοτε ἀνόποπτος καὶ ἀψῶα καὶ βιαστικῆ, δὲν εἶνε τὸ μόνον θῦμα τῆς εἰρωνείας τοῦ κλίματος. Ὅλη ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσι χάνει συχνότατα τὰ πασχάλια τῆς καὶ τὰς ἡμέρας αὐτάς, ἡμέρας φθινοπώρου κατὰ τὸ ἡμερολόγιον, ἀπειροὶ σατυρικοὶ γχονοδαίμονες κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τοὺς κορμούς τῶν δένδρων ξεκαρδίζονται μὲ τὴν παραζάλην τοῦ φυτικού βασιλείου, τὸ ὁποῖον ἐτοιμάζεται διὰ δευτέρους ἔρωτας καὶ δευτέραν καρποφορίαν. Οἱ ἄνθρωποι μὲ ὄλην τὴν τὴν σοφίαν καὶ μὲ ὄλην τὴν ἐπιστήμην τῶν δὲν εἶνε τὰ μικρότερα θῦματα καὶ ὠρισμένως ὁ εὐθυμότατος οὐρανὸς γελά τὰς ἡμέρας αὐτάς, δὲν εἰμπορεῖ νὰ γελάσῃ ἓνας οὐρανός, ἐπάνω ἀπὸ τὰς ἐρήμους ἐξοχάς, τὰς ἐγκαταλειφθείσας παραλίας, τὰ σκορπισμένα καὶ ἐξαθροωμένα λουτρά, τὰ πρώϊμα ἐπανωφόρια καὶ τὰ ἰδρωμένα μέτωπα, ἐπάνω ἀπὸ τὸν κ. Αἰγινήτην καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸν κ. Μαλτέζον. Καὶ νομίζει κανεὶς ὅτι θέλει νὰ πελπίσῃ τὸν πρῶτον ἀπὸ τὴν σύνταξιν τῆς νομοθεσίας τοῦ ἑλληνικοῦ κλίματος καὶ τὸν δεύτερον ἀπὸ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ δελτίου τῶν μετεωρολογικῶν πιθανοτήτων καὶ ὅτι δὲν θὰ παύσῃ νὰ γελά, παρὰ ὅταν ἰδῇ καταργούμενα μαζί μὲ τὰ ἠλεκτρικὰ ὠρολόγια καὶ κάθε εἶδους ἡμερολόγιον καὶ καζαμίαν, καθετὶ ποῦ πιστοποιεῖ τοὺς μῆνας καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καθετὶ ποῦ ἀναγγέλλει τὴν ἔλευσιν τοῦ ἔαρος ἐν μέσῳ τῶν κητρίνων ἀγρῶν, ἡ εἰδοποιεῖ τὴν εἰσβολὴν τοῦ χειμῶνος ἐπάνω ἀπὸ τὰ σπογγίσματα τῶν ἀνθρωπίνων μετώπων καὶ τὰς κρεμασμένας γλώσσας τῶν σκύλων. Καὶ ἂν συνέβαινε τοῦτο, κανεὶς δὲν θὰ εἶχε τοῦλάχιστον νὰ παραπονητῆ ὡς τὴν τῶρα διὰ τὴν ἀπροθυμίαν καὶ τὴν ἀνακρίθειαν τοῦ χειμῶνος καὶ θὰ ἐξουστῶμεν ἴσως εὐτυχέστεροι χωρὶς ἡμερολόγια καὶ ἡμεροδείκτας, κανονίζοντες μόνοι μας τὰς ἡμερομηνίας.

Μὰς ἀρκεῖ ὅπωςδῆποτε ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἔχωμεν τὸν χειμῶνά μας καὶ ὅτι, καθὸς προμηγύεται τοῦλάχιστον, δὲν θὰ λείψῃ τίποτε ἀπὸ ὅ,τι ἀποτελεῖ

τὴν δόξαν καὶ τὴν ἀγαλλίαν τοῦ ἀθηναϊκοῦ χειμῶνος. Τὸ ναυάγιον τοῦ δελτίου τῶν μετεωρολογικῶν πιθανοτήτων, ναυάγιον τὸ ὁποῖον μὰς ἐστέρησεν ὅπωςδῆποτε μίαν διασκεδάσιν, τὴν ὁποίαν ἔχουν ὅλοι οἱ χαῖροι τῶν εὐρωπαϊκῶν μεγαλοπόλεων, οἱ γάσκοντες ἐμπρὸς εἰς τὰς σχετικὰς τοιχοκολλήσεις καὶ διασκεδάζοντες μὲ τὰς πλάνας μίᾳ ἀορίστου ἐπιστήμης, δὲν εἶνε λόγος νὰ μὰς ἐμποδίσῃ νὰ κάμωμεν τὸ κοινωνικὸν προγνωστικὸν τοῦ χειμῶνος. Καὶ καθ' ἓλας τὰς πιθανότητας τὸν χειμῶνα αὐτὸν θὰ ἔχωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας καταγίθδας καλλιτεχνίας. Ἡ «Μουσικὴ Ἑταιρεία», ὁ «Παρνασσός», ἡ «Ἑταιρεία τῶν Φιλοτέχνων», ἡ «Καλλιτεχνικὴ Ἐνωσις», ἡ «Πινακοθήκη», ἡ «Σχολὴ τῶν Ὁρατίων Τεχνῶν», ἡ «Δραματικὴ Σχολὴ» ὅλα φαίνονται εἰς τὴν καλοκαιρινὴν αὐτὴν ἀρχὴν τοῦ χειμῶνος κεκορησμένα ἀπὸ ἠλεκτρισμόν, εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι ὁ Παρθενῶν, τὰ Προπύλαια, τὸ Ἐρέθθειον καὶ ὅλα τὰρχαία μάρμαρα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑπὸ τὴν γῆν θὰ κατελήφθησαν ἤδη ἀπὸ ἀνατριχίλας ζωῆς. Καὶ ἐπειδὴ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ὅλα τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ μὰς ἐργονται αἰφνίδια καὶ χωρὶς νὰ τὰ περιμένωμεν, ὅπως οἱ ποδόδοτοι καὶ τὰ λαχεῖα, δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ εὐχηθῇ: ὅλη αὐτὴ ἡ καλλιτεχνία νὰ μὰς ἔβγῃ εἰς καλόν. Τὸ μόνον βέβαιον εἶνε πῶς ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν συμβῇ μετ' ὀλίγον κάθε Ἕλλην θὰ κρατῇ καὶ ἓνα καλλιτεχνικὸν ὄργανον εἰς τὰς χεῖράς του καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ περιπατοῦν εἰς τοὺς δρόμους σύροντες μαζί τῶν πιπέλλα, σμιλας καὶ μουσικὰ ὄργανα ἢ χειρονομοῦντες ὀλίγον «Μάκβεθ» καὶ «Ἀμλέτον». Καὶ θὰ ἤθελε μὲν εὐχηθῇ κανεὶς νὰ ἔβλεπεν ὕστερ' ἀπὸ ὄλον αὐτὸν τὸν καλλιτεχνικὸν ἠλεκτρισμὸν περισσώτερον μάτια καὶ περισσώτερας ἀκοὰς καθαρισμένας διὰ τὴν αἰσθησίν τοῦ ὠραίου καὶ ὀλιγώτερα χέρια κινουμένα πρὸς τὰς χορδὰς καὶ τὰς ὀθόνας καὶ τὰ φαντάσματα τῶν δραμάτων. Αὐτὸ ὅμως δὲν φαίνεται καὶ τόσον εὐκολον, εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι τὰ χέρια εἶνε εὐκίνητότερα ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις καὶ ἡ δημιουργία προχειροτέρα ἀπὸ τὴν αἰσθησίν εἰς τὸ κλίμα αὐτό.

Τὸ ἑλληνικὸν κλίμα... Κενὸν πλαίσιον, ἀλλοίμονον! Τὸ ἑλληνικὸν κλίμα καὶ τὰ ἑλληνικὰ μάρμαρα... Πλαίσιον τοῦ ὁποῖου ἀναδεικνύεται ὅλη ἡ χάρσις, ὅταν τύχῃ μία ὠραία εἰκὼν νὰ κλεισθῇ μέσα εἰς τὰς μυστικὰς καλλῶνας του. Ἐνθυμούμαι μὲ ἰδιαιτέραν λατρείαν μερικὰς ἀπὸ τὰς ἐξαιρετικὰς αὐτὰς περιστάσεις καὶ ἐνθυμούμαι ζωηρότερον πρὸ δύο ἐτῶν, βαδίζων κατὰ τύχην εἰς τὴν δενδροστοιχίαν παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἐρασμίου προφήτου τῆς λατινικῆς φυγῆς, τοῦ ποιητοῦ τῆς «Νεκρᾶς Πόλεως» καὶ τῆς «Φωτιᾶς», ὕστερ' ἀπὸ τὰ πραξίτελεια ὀράματα μίᾳ Δουζῆ, ἐνθυμούμαι πῶς ἡ νύχτα ἐφαίνετο περισσώτερον διαφανῆς καὶ κρυστάλλινη καὶ θριαμβευτικὴ καὶ πῶς τὰ μάρμαρα τῆς Ἀκροπόλεως ἐφάνταζαν ἔμφυχα καὶ ὀμιλοῦντα εἰς τὴν σιωπὴν τοῦ ὠραίου λόφου, πῶς τὸ

έλληνικόν πλαίσιον ἤγγιζε τὸν οὐρανόν! Αὖριον θὰ εἶνε ἡ Σόρμαν εἰς τὸ πλαίσιον αὐτὸ καὶ μεθαυρίον ἴσως ἡ Ρεζάν. Προσέξατε καὶ θὰ ἰδῆτε ἡ ὑραιότης γίνεται ὑραιότερα μέσα του καὶ ἡ δύναμις δυνατωτέρα. Ἀκόμη προχθές ἀντίκρυζα εἰς τὸ ἴδιον πλαίσιον, τὸ ἑλληνικόν, συντεθειμένον τώρα ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς Σαλαμίνας καὶ ἀπὸ τὴν ὄρσειραν τοῦ Αἰγάλεω καὶ ἀπὸ τὴν Νηρηίδα τῆς Ψυτταλείας, τὴν μεγάλην χελυδίνην σύνθεσιν τῆς βρεττανικῆς δυνάμεως, ταπώτατα τέχνα τῶν τριήρων τῶν κοιμημένων εἰς τὸ μαργάρινον πάνθεον καὶ μοῦ ἐφάνη ὡς μία ἀποθέωσις καὶ μία καθιέρωσις νὰ ἐτελείτο ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ νοσταλγικά νερά. «Ὡ! τὸ ὑπέροχον πλαίσιον, τὸ πλαίσιον τὸ ὅποιον δὲν ἐπέμισεν ἀκόμη ἡ ἑλληνικὴ ζωὴ, τὸ πλαίσιον ποῦ μένει κενόν, μελαγχολικὰ κενόν, κλείνον εἰς τὴν ἀγκάλην του μόνον τὸν πόνον τῶν ἀνεκφράστων νοσταλγιῶν...

Καὶ ὅμως ἴσως θὰ εὕρισκε κανεὶς ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ μελαγχολία περὶ τῆς ἀνυπαρξίας τῆς τέχνης καὶ τῆς αἰσθητικῆς δὲν ἔχει τὸν τόπον τῆς εἰς τὰς ἡμέρας αὐτάς, κατὰ τὰς ὁποίας ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ἐδάφους ἀναβλύζουσι καὶ χύνονται καὶ πλημμυροῦν τῆς καλλιτεχνίας τὰ νάματα. Τί περιέργον! Εἰς τὴν ταντάλειον αὐτὴν πόλιν, μὲ τὰ ξηρὰ καὶ φουγγεμένα χεῖλη, ἀπαράλλακτα κάθε πνεῦμα κρῖπτει καὶ μίαν πηγήν καὶ τὰ νερὰ ἀναβλύζουσι ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα καὶ χίλιοι Μοῦσαι κρατοῦν τὰς μαγικὰς ράβδους, εἰς κάθε κτύπημα τῶν ὑπῳίων ἡ γῆ ἀναδίδει ποταμούς. Καὶ ἀπορεῖ κανεὶς πῶς τὸ τέρας τῆς λειψυδρίας, μὲ τὴν γλῶσσαν κρεμασμένην καὶ ἀγγίζουσαν, ἐξακολουθεῖ νὰ πατῆ ὡς ἐφιέλτης τὰ στήθη τῆς λευκῆς πόλεως καὶ δὲν ἐπιγίγῃ ἀκόμη μέσα εἰς τὴν πλημμύραν τῶν νερῶν. Ἀλλοίμονον! Καὶ τὰ νομομοίωτατά πράγματα ὁμοιάζουσι εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν καὶ ἴσως συμβαίνει καὶ ἐδῶ ὅ,τι συμβαίνει καὶ μὲ τὰ κοινὰ νοσήματα τοῦ ἀνθρωπίνου σαρκίου. Διὰ τὴν φθίσιν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀριθμῆσῃ ὁ ἀνθρώπος τὰ σωτήρια καὶ ἀσφαλῆ φάρμακα ὅσα ἐφευρίσκονται καθ' ἑκάστην καὶ ἐὰν ἤθελεν ἕνας ταλαίπωρος φθισικὸς νὰ δοκιμάσῃ ὅλον αὐτὸν τὸν φαρμακευτικὸν πλοῦτον θὰ εἶχεν ἀνάγκη νὰ ἰδρῶσῃ μίαν φαρμακαποθήκην παρὰ τὴν κατοικίαν του. Ὅταν—πότε τάχα;—εὐρεθῆ τὸ φάρμακον, τὸ ἐν καὶ μόνον, ὅλη αὐτὴ ἡ φαρμακαποθήκη θὰ κρημνισθῆ εἰς ἐρείπια. Καὶ τὸ αὐτὸ πιθανώτατα—πότε τάχα;—θὰ συμβῆ, ὅταν διὰ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν εὐρεθῆ τὸ νερόν, τὸ ἐν καὶ μόνον.

Ἐν τῷ μεταξύ τὰ πολλὰ νερὰ θὰ ὁμοιάζουσι πάντοτε μὲ τὰ πολλὰ φάρμακα καὶ ἡ δίψα μας πρὸς τὴν δίψαν τοῦ Ταντάλου. Ἄν ἐφροντίζαμεν τοῦλάχιστον μαζὶ μὲ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, τὰ ὅποια τρυπῶμεν ἀντλεῶς μὲ τὰ μάτια τρύπανα, νὰ ἐξευμενίσωμεν τὰς νεφέλας τοῦ οὐρανοῦ, αἱ ὁποῖαι περνοῦν μὲ περιφρόνησιν ἐπάνω ἀπὸ τὰ φαλακρὰ μας βουνά, ἴσως ὁ οὐρανὸς μᾶς ἐστελλεν ὅ,τι μᾶς ἀρνεῖται ἡ γῆ. Ἴσως ἀκόμη, ἂν ὅ,τι ἐβωδεύσαμεν ἕως τώρα διὰ νάναστατώσωμεν τὰ ξηρὰ στρώματα τῆς γῆς αὐτῆς, τὸ ἐξωδεύσαμεν διὰ νὰ χύσωμεν ὀλίγην πρασιναῖαν ἐπάνω εἰς τὴν ἀποφιλωμένην καὶ ἀξιοδάκρυτον αὐτὴν χέρσον, ἴσως ἡ δίψα μας θὰ ἦτο μικρότερα καὶ οἱ δρόμοι μας καθαρῶτεροι καὶ ἡ ἀτμόσφαιρά μας πλέον ὑγιεινὴ καὶ ἀναπνεύσιμος. Καὶ ὅμως προχθές εἰς μίαν συνεδρίασιν τῆς «Φιλοδασικῆς Ἐνώσεως», ἑνὸς σωματείου, τὸ ὅποιον ἐνεπνεύσθη καὶ ἐπραγματοποιή-

σεν ἡ μέλλουσα Βασίλισσα τῶν Ἑλλήνων, μὲ τὸν ἔρωτα τοῦ πρασίνου, τὸν ὅποιον ἔφερον ἀπὸ τὴν ὀλοτρόφον καὶ εὐδαίμονα πατρίδα τῆς, δὲν κατώρθωσα νὰ μετρήσω περισσοτέρους τῶν εἰκόσι ἀνθρώπων, τόσον ὥστε νὰ ὑποπτευθῶ ὅτι ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐὰν δὲν εἶνε ἐμπρησταὶ οἱ ἴδιοι, εἶνε ἐξ ἅπαντος ἀπόγονοι ἐμπρηστῶν καὶ αἰγοτρόφων. Καὶ ἔπρεπε νὰ εὐρεθῆ εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν, ὅπου ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν δασῶν κ. Σάμιος, μὲ τὴν πίστιν ἀποστόλου τῆς δασικῆς ἰδέας, ἀνέπτυξε τὸν σκοπὸν καὶ τὰ ἰδανικά τοῦ σωματείου, τοῦ ὁποίου εἶνε ἡ ψυχὴ, ἔπρεπε νὰ εὐρεθῆ ἕνας ἄλλος ἐξαιρετικὸς ἀνθρώπος, ὁ κ. Κυπάρισσος Στέφανος, ὁ οἰστρήλατος καὶ μεγαλοπράγμων αὐτὸς σοφὸς, διὰ νὰναπληρῶσῃ μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ τὸν ἐνθουσιασμὸν ὀλοκλήρων ὁμάδων καὶ νὰ εἰπῆ εἰς τὴν γλῶσσαν, μὲ τὴν ὁποῖαν ὁμιλεῖ ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ποίησις, τοὺς λόγους, οἵτινες πρέπει νὰ ἐπαναληφθοῦν ἀπὸ χιλίας ἡχοῦς εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἐορτὴ, τὴν ὁποῖαν ἠθέλησε νὰ φευσθῆ ὡς ἔθιμον εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὁ ρήτωρ, μία ἐορτὴ ἐπίσημος ταυτοχρόνως καὶ λαϊκῆ, μία ἐορτὴ τῶν δασῶν, τελουμένη ὡς ἄλλη πρωτομαγιά εἰς τὸν μῆνα αὐτὸν τῆς σπορᾶς, μία ἐορτὴ ὑπὸ τὰς μεγάλας σκιάς, ἡ ὁποία θάφυρνιζῆ κάθε νοέμβριον ἐπὶ τῶν βελουδίνων βρῶν ὅλους τοὺς χοροὺς τῶν σιλουανῶν θεῶν, μία ἐορτὴ, εἰς τὴν ὁποῖαν νὰ σκορπισθῆ ὅλη ἡ Ἑλλάς, ἡ οἰκογένεια καὶ τὸ σχολεῖον καὶ ὁ στρατὸν, κάτι τι μετέχον θρησκευτικῆς πομπῆς καὶ λαϊκῆς πανηγύρεως, δὲν εἶνε ὅσον φαίνεται φαντασιοκόπημα. Ἡ «Φιλοδασικὴ Ἐταιρεία» ἄς δώσῃ τὸ σύνθημα καὶ αἱ ἐπίσημοι ἐξουσίαι ἄς τὴν γενικεύσουσι εἰς ὅλον τὸ κράτος. Καὶ μίαν ἡμέραν, δίδοντες πρῶτοι τὸ σύνθημα, ἄς ἀνεδοῦμεν οἱ Ἀθηναῖοι, ὅπως εἶπεν ὁ ρήτωρ, μὲ τοὺς ἀστράπτοντες ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν ὀφθαλμούς, ἄς ἀνεδοῦμεν ἐν χορδαῖς καὶ ὄργανοις ἐπάνω εἰς τὸν Λυκαβηττόν, ἐπάνω εἰς τὴν πρώτην ξηρὰν κορυφὴν τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἄς βάλωμεν τὴν θεμέλιον ρίζαν τῆς ἀναδασώσεως τῆς χώρας!

Ἡ θεμέλιος ρίζα... Ὁμολογήσατε ὅτι ἡ εὐτυχία τῆς ἐκφράσεως εἶνε εὐτυχία ἐντελῶς ποιητικῆ. Ἐὰν εἰς τὴν θεμέλιον αὐτὴν ρίζαν ἡμποροῦσε νὰ χαραχθῆ ὅπως εἰς τοὺς θεμελίους λίθους ἕνα ὄνομα, θὰ ἐπρότεινα τὸ ὄνομα τοῦ κ. Στεφάνου.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης Γ. Βερζελόττη ἐδημοσίευσεν πρὸ τινος ἰταλιστοῦ σπουδαιότατον ἔργον ἀπερὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ταῖν, τοῦ ὁποῦ γαλλικὴν μετάφρασιν θὰ ἐκδώσῃ μετ' ὀλίγον ὁ Ἄλκαν εἰς τὴν φιλοσοφικὴν βιβλιοθήκην του. Εἰς ἕν ἐκ τῶν κεφαλαίων τοῦ συγγράμματός του, ἐπιγραφόμενον «ὁ Ταῖν καὶ ὁ πραγματισμὸς», ὁ ἰταλὸς καθηγητὴς ζητεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι κακῶς αἱ διάφοροι πολυώνυμοι λόγοτεχνικαὶ καὶ καλλιτεχνικαὶ σχολαί, αἱ ἔχουσι σχέσιν μὲ τὴν ἀπεικόνισιν ἢ τὴν ἀντιγραφὴν τῆς πραγματικότητος, ἀνακηρύττουσι αὐτὸν ἀρχηγόν των. Κατὰ τὸν Ταῖν ἡ αἰσθητικὴ ἀξία τοῦ καλλιτε-

χνικοῦ ἔργου δὲν μετρεῖται πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς πιστῆς μιμήσεως καὶ ἀναπαραστάσεως, ἀλλὰ πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἐκφράσεως εἰς τὸν ὅποιον φθάνει ὁ καλλιτέχνης παριστάνων τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν δι' ἐκλογῆς τῶν χαρακτηριστικῶν, τὰ ὅποια ἔχουσι δι' ἑμᾶς τὴν μεγαλειότεραν σημασίαν. Ὁ Ταῖν ἐθαύμαζε τὸν Βαλζάκ καὶ ἐκ τῶν συγγράμνων του τὸν Φλωμπέρ. Πρὸς τὸν Ζολᾶ δὲν ἠσθάνετο θαυμασμόν. Εὕρισκεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν Ρουγκόν-Μακάρ δὲν ἐμφυσᾷ εἰς τὰ πρόσωπα τοῦ ἐπαρκῆ ζωὴν· οἱ ἥρωές του καὶ αἱ ἡρωίδες του εἶνε αὐτόματα κινούμενα ἀσυνειδήτως καὶ ἀνευθύνως ὑπὸ τὸ κράτος φυσικῶν δυνάμεων. Ἡ ἀτομικὴ ἐκάστου φυσιογνωμία, ὁμοία πρὸς ἡμιτελῆ ἀνάγλυφα, συγγέεται μετὰ τοῦ βάθους τῆς εἰκόνας, εἰς τὰς γενικάς γραμμάς τῆς ἀνθρωπίνης ὁμάδος, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἐτοποθετεῖ ἐκάστοτε καὶ κινεῖ τὰ πρόσωπα τοῦ ὁ συγγραφεύς.

ΠΑΛΕΙΣΤΟΙ συγγραφεῖς γράψαντες εἰς γλῶσσαν ἄνοιγνωστον εἰς πάντας διεθνῆς κύρος λαμβάνουσι ἂν ἀπὸ τῆς ἀπροσίτου εἰς τοὺς πολλοὺς γλώσσης των μεταφρασθῶσι εἰς τὴν γαλλικὴν ἢ γλῶσσα αὐτῆς τὴν τοπικὴν δόξαν μεταβάλλει εἰς παγκοσμίαν. Τοῦτο συνέβη διὰ τὸν Τολστόη, τὸν Δοστογιέβσκη, τὸν Ἴψεν, τὸν Βγιόρσον, τὸν Σιγκιέβιτς καὶ τόσους ἄλλους· τοῦτο θὰ συμβῆ καὶ διὰ τὸν μέγαν αὐστριακὸν ποιητὴν Γκριλλπάτσερ, τοῦ ὁποῦ τὰ ἔργα μεταφράζουσι δύο γερμανομαθεῖς γάλλοι λογογράφοι καὶ ἐκδίδονται προσεχῶς.

Ὁ ποιητὴς οὗτος, εἰς τὸν ὅποιον τῷ 1891 ἰδρύθη μεγαλοπρεπέστατον γλυπτικὸν σύμπλεγμα ἐν Βιέννῃ ἐπὶ τῷ πανηγυρισμῷ τῆς ἐκατονταετηρίδος τῆς γεννήσεώς του, εἶνε ἐντελῶς ἀγνωστος παρ' ἡμῖν, μολοντοὶ μᾶς ἐνδιαφέρει μέγανως, διότι τὰ ἀρίστα τῶν ἔργων του ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα· τοιαῦτα δὲ εἶνε ἡ «Σαπφώ», ἡ τριλογία «Τὸ χρυσοῦν δέρα» καὶ τὰ «Κύματα τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀγάπης» (Ἡρώ καὶ Λεάνδρος).

Τὸν Γριλλπάτσερ θεωροῦν καθήκον τὰ Παρθέναια νὰ καταστήσουσι γνωστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀναγνώστας καὶ θὰ δημοσιεύσουσι προσεχῶς μελέτην περὶ αὐτοῦ μετὰ τῆς εἰκόνας του.

ΕΝ ΠΡΑΓΑΙ ἀπέθανε πρὸ τινος ὁ Ἰωσήφ Βιλομίτσερ, ἀργισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Βοημία» καὶ περιφανὴς διηγηματογράφος καὶ εὐθυμογράφος· ὑπὸ ψευδώνυμον ἔγραφεν εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Μονάχου «Νεότης», ἐδημοσίευσεν δὲ καὶ ἀρκετὰ ἔργα, ἐν τοῖς ὁποίοις θαυμάζεται ἡ ζωηρότης τῆς φαντασίας, ἡ χάρις καὶ ἡ εὐφυολογία. Αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες ἀναγράφουσι τὸν θάνατόν του ἐνθυμοῦνται μελαγχολικῶς τοὺς περὶ τῶν ὑποκριτῶν λόγους τοῦ Σίλλερ, οἵτινες παραλαμβάνουν μετ' ἑαυτῶν τὸ ἔργον των καὶ διὰ τοὺς ὁποίους δὲν πλέκουν στεφάνους αἱ μεταγενέστεραι γενεαί. Διότι ὁ τόσον ἀφθόνως ἀπὸ τὴν φύσιν προικισθεὶς Βιλομίτσερ, ὁ δυνάμενος νὰ γίγῃ εἰς τῶν μεγαλειότερων συγγραφέων τῶν χρόνων του, κατεσπατάλησε τὴν εὐφυίαν του εἰς τὴν ἐφημεριδογραφίαν καὶ διεσκόρπισεν ἑαυτὸν εἰς θρύμματα.

Α ΗΘΘΑΝΕΝ ἐν Ὁξφόρδῃ τῆς Ἀγγλίας ὁ σοφὸς Ἀγλωσσολόγος καὶ ἀσιανολόγος Μάξ Μύλλερ εἰς

ἡλικίαν 77 ἐτῶν. Ὁ Μάξ Μύλλερ ἦτο υἱὸς τοῦ διασημοῦ γερμανοῦ ποιητοῦ Γουλ. Μύλλερ, ὁ ὁποῖος ἔγραψε τὰ «Ἑλληνικά Τραγούδια», εἶνε δὲ συγγραφεὺς πολλῶν ἔργων σοφωτάτων, ἐν οἷς πρωτεύουσι τὸ δίτομον σύγγραμμα «Ἀναγνώσματα ἐπὶ τῆς Γλωσσολογικῆς Ἐπιστήμης καὶ ἡ «Hitopadesa».

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Δ ΑΠΑΝΑΙΣ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐφόρου κ. Καββαδία ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐπανεληφθήσαν διὰ τοῦ ἐφόρου κ. Β. Στάη αἱ ἐν Σουνίῳ ἀνασκαφαὶ μετὰ πλουσίων καὶ σπουδαιοτάτων εὐρημάτων, ἐνηργήθησαν ἀνασκαφαὶ ἐν Πάρνηθι διὰ τοῦ ἐφόρου κ. Σκιᾶ ἐν τῷ ἄντρῳ τοῦ Πανός. Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις εὐρέθησαν ἀνάγλυφα διάφορα καὶ μικρὰ χρυσῆ κλίνη. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξακολουθοῦσιν ἔτι. Ἐν Χαλκιδίῳ ἐγένετο ἀνασκαφὴ διὰ τοῦ γυμνασιάρχου κ. Γ. Παπαβασιλείου. Εὐρέθησαν ἱκανοὶ τάφοι μετὰ πλουσίων κτερισμάτων. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξακολουθοῦσιν ἔτι περιοριζόμενοι ἦδη εἰς τὴν ἔρευναν τύμβου προϊστορικοῦ. Ἐν Ἐρετρια ἐπανεληφθήσαν καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος αἱ ἀνασκαφαὶ διὰ τοῦ ἐφόρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κ. Κ. Κουρουνηϊῶτου. Ἀνεσκαφὴ μέρος τοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος, πλοῦσιον τῆς 5^{ης} π. Χ. ἐκατονταετηρίδος καὶ τύμβος προϊστορικός. Τὰ ἀρίστα τῶν εὐρημάτων εἶνε ἀνάγλυφα προσεχόμενα ἐκ τοῦ μνησθέντος ναοῦ. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξακολουθοῦσιν ἔτι. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπαναλαμβάνονται διὰ τοῦ ἐφόρου κ. Χ. Τσοῦντα αἱ ἐν Μυκῆναις ἀνασκαφαί. Ἐν Ῥηνεῖα ἐξακολουθοῦσιν αἱ ἀνασκαφαὶ διὰ τοῦ ἐφόρου κ. Δ. Σταυροπούλου.

Π ΡΟ ΤΙΝΩΝ ἤδη ἐτῶν ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐχθεσίῳ τοῦ Σικάγου ὁ Βάλλοκ ἀνεκίνησε τὸ ζήτημα ἂν ὑπάρχῃ σχέσις μετὰ τῆς ὑψώσεως τῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου καὶ τῆς βροχῆς κατὰ τὴν πνοὴν τῶν μεσημβρινουτικῶν μουσῶνων ἐν Ἰνδίας καὶ παρετήρησεν ὅτι τὰ ἔτη τοῦ λιμοῦ ἐν Ἰνδίας συμπίπτουν πρὸς τὰ ἔτη μικρᾶς ὑψώσεως τῶν ὑδάτων ἐν Αἰγύπτῳ. Πρὸ μικροῦ δὲ ὁ ἐν Ἰνδίας μετεωρολόγος τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως Ἑλλιστ προφητεύσας τὸν ἐνδεχόμενον χαρακτῆρα τῶν βροχῶν ἐν Ἰνδίας κατὰ τὸ 1900 ἐπεβεβαίωσε διὰ στατιστικῶν μαρτυριῶν τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Βάλλοκ. Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι πέντε ἔτη κατὰ τὰ ὅποια δὲν ἐβρεξεν ἐν Ἰνδίας καὶ τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου ἦσαν χαμηλότερα καὶ ὅτι ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν ὁμοίως ἐπενεργούσιν αἱ μετεωρολογικαὶ καταστάσεις καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν μεταβολαί. Ἡ αἰτία τῆς συμπτώσεως ταύτης εἶνε ἀκόμη ἀγνωστὸς ὅπως ἐξακριβωθῆ, πρέπει νὰ γνωσθῆ καλλίτερον ἡ μετεωρολογία τῆς Αὐστραλίας, τοῦ Ἰνδικοῦ Ὤκεανοῦ, καὶ ἴσως καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀνταρκτικοῦ Ὤκεανοῦ.

Ο ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩΙ εὐπαίδευσεν κ. Ἀντώνιος Κομαῦτος ἀνεκάλυψε παρὰ τὸ Σχοινάριον τῆς νήσου ταύτης κναοὺν σπήλαιον, τὸ δὲ πύρισμα τῶν παρατηρήσεων καὶ καταμετρήσεων αὐτοῦ ὑπέβαλεν εἰς τὸ Φυσιογνωστικὸν τμήμα τοῦ Συλλόγου «Παρνασσῶν». Κατὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, τὸ ἐν Σχοινάρῳ κναοῦν σπήλαιον ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀλληλοδιαδόχων

σπηλαίων, τῶν ὁποίων τὸ μικρότερον εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ μεγαλύτερου. Εἰς τὸ βάθος καὶ ἐπὶ τῆς προεκτάσεως τῆς εἰσόδου τοῦ πρώτου μεγάλου σπηλαίου, ὅπου δηλ. ἀνοίγεται τὸ δεύτερον μικρὸν σπήλαιον, τὸ φαινόμενον εἶνε αὐτόχρομα μαγευτικόν· διότι ἐπὶ πάντων τῶν σωμάτων, τὰ ἅποια ἐμβαπτίζονται εἰς τὸ ὕδωρ, παρατηρεῖται πάντοτε λάμψις ἀργυρίζουσα κωνόχρους ἢ ἀργυροκωνή μὲ δλην τὴν ἀκρὰν διαύγειαν τοῦ θαλασσοῦ ὕδατος.

Ἡ ἀκρίβης καταμέτρησις καὶ τῶν δύο σπηλαίων παρέχει τὰς ἐξῆς διαστάσεις· τοῦ μὲν μεγάλου μήκος 7 μ. 40' πλάτος 11 μ. καὶ ὕψος ἐν τῷ κέντρῳ 3 μ. (βάθος θαλάσσης ἐν τῷ κέντρῳ 7 μ.)· τοῦ δὲ μικροτέρου μήκος 3 μ. 50', πλάτος 2 μ. 50' καὶ ὕψος ἐν τῷ κέντρῳ 1 μ. 40' (βάθος θαλάσσης ἐν τῷ κέντρῳ 2 μ. 85').

Ὁ κ. Ἀντώνιος Κομοῦτος ἐγράφε καὶ χάρτην τῆς κατόψεως καὶ τῶν κατακορύφων τομῶν καὶ τῆς προσόψεως τοῦ κωνοῦ σπηλαίου· ἔγινε δὲ πρότασις ὅπως τὸ σπήλαιον τοῦτο ὀνομασθῆ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνακαλύψαντος καὶ ἐξερευνησαντος αὐτὸ λογίου.

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΠΡΟ ΤΙΝΩΝ ἡμερῶν ἔληξαν αἱ ἐξετάσεις τῶν ὑποψηφίων μαθητῶν τῆς Β. Δραματικῆς Σχολῆς, γενόμεναι ἐνώπιον ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κκ. Δ. Βικέλα ὡς προέδρου καὶ Σ. Κ. Σακελλαροπούλου, τῶν καθηγητῶν τῆς σχολῆς κκ. Θ. Οἰκονόμου, Α. Π. Κουρτίδου καὶ τοῦ διευθυντοῦ κ. Στ. Στεφάνου, ὡς μελῶν. Ἐκ τῶν 110 ὑποβαλόντων αἰτήσεις ἔγιναν δεκτοὶ 10 γυναῖκες καὶ 18 ἄνδρες, ἧτοι· αἱ δεσποινίδες Ἀδριανῶ Κ., Ἀποστόλου Δ., Ἀρνωτάκη Ρ., Δημοπούλου Μ., Δρακοπούλου Θ., Μελέα Θ., Πάλλη Ε., Πετρίδου Μ., Σικελιανοῦ Ε. καὶ Σταϊκοῦ Α.· καὶ οἱ κκ. Ἀγγελάκης Δ., Ἀναστασιάδης Γ., Βεκής Α., Βρατσάνος Δ., Διαμαντῆς Ι., Θελασσινός Θ., Καλογερίκος Π., Κυπαρίσσης Ν., Λίτσας Δ., Μηλιάδης Ε., Μουράτης Μ., Παπαγεωργίου Ν., Πουλόπουλος Κ., Ραφτόπουλος Ν., Ρένεσης Δ., Τασσόγλου Γ., Χρήστοβίτης Γ. καὶ Χρυσομάλλης Α. Τὰ μαθήματα τῆς σχολῆς θάρχισον μετὰ τὴν 7 Νοεμβρίου.

Η ΑΓΝΗ Σόρμα, ἡ μεγάλη Γερμανὶς τραγωδία, θὰ φθάσῃ εἰς Ἀθήνας τὴν 7 Νοεμβρίου. Παραστάσεις θὰ δώσῃ τὰς ἐξῆς· α') Τὴν «Νόραν» τοῦ Ίψεν (τὴν 8^{ην}), β') Τῆς «Φωτιῆς τοῦ Ἀη-Γιάννη» τοῦ Σούδερμαν (τὴν 9^{ην}), γ') τὴν «Λιβελάη» τοῦ Σνίτσαλερ καὶ τὴν «Κόρην τοῦ Ἰεφθά» τοῦ Καβαλλόττη (τὴν 10^{ην}), δ') τὸν «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε (τὴν 11^{ην}) καὶ ε') τὴν «Ἐβάν» τοῦ Φός (τὴν 12^{ην}). Αἱ δηλώσεις δι' εἰσιτήρια ἤρχισαν ἤδη εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Βιλμπεργ.

ΤΗΝ ΠΕΜΠΤΗΝ, 26 Ὀκτωβρίου, ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου Ἀθηνῶν αἱ «Νεφέλαι» τοῦ Ἀριστοφάνους, κατὰ τὴν ἔμμετρον παράφρασιν τοῦ κ. Γ. Σουρῆ. Τὸ θέατρον ἦτο πλήρες ἐξ ἀνδρῶν πάσης ἡλικίας, οὐδεμιᾶς κυρίας παρευρεθείσης. Ἡ παράστασις διεξήχθη μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας καὶ ἐπανεπιλημμένως ὁ κ. Σουρῆς ἐκλήθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐπευφημούμενος.

Ο ΘΙΑΣΟΣ τῆς κυρίας Βερώνης ἐγκαινίσασι τὴν χειμερινὴν περίοδον ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Ποικιλιῶν ἐδίδαξε τὴν «Ἀρτεμισίαν», τραγωδίαν τοῦ κ. Τιμολ. Ἀμπελά, ἧτις παρεστάθη ἤδη τετράκις, καὶ τὴν «Σαπφῶν», τραγωδίαν ὠσαύτως τοῦ κ. Δ. Οἰκ. Καλαποθάκη, ἧτις καὶ ἄλλοτε εἶχε διδαχθῆ ἐν Ἀθῆναις καὶ ἔγινεν εὐμενῶς δεκτή. Προετοιμάζει δὲ τὴν «Ἐνοχον», δράμα τοῦ Φός, ἔργον πολλῆς δυνάμεως, καὶ τὸ «Ἐκίνισμα», μονόπρακτον δράμα τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Ἰω. Πολέμη, γραμμένον εἰς ἀρμονικωτάτους στίχους πρωιοκαταλήκτους τολμηρῶν κατὰ τὴν σύλληψιν καὶ πρωτότυπον κατὰ τὴν πλοκήν.

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΓΑΛΛΟΣ τεχνοκρίτης, συγγραφεὺς διαφόρων κριτικῶν μελετῶν περὶ καλλιτεχνίας, ἠρωτήθη ὑπὸ τινος τῶν γνωστοτέρων μουσικῶν περιοδικῶν, διατί εἰς τὸ τελευταῖον σύγγραμμά του τὸ «Θέατρον ἐν Ἰταλίᾳ» δὲν κάμνει διόλου λόγον περὶ τοῦ μελοδραμάτος.

Τὴν ἀπάντησιν τοῦ Γάλλου κριτικοῦ χαρακτηρίζει ἡ μεγαλειτέρα ἀπογοήτευσίς διὰ τὴν κατὰπτωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται τελευταίως τὸ μελοδράμα ἐν Ἰταλίᾳ.

«Ἐπὶ τέσσαρας-πέντε μῆνας», γράφει, «δηλαδὴ ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα ἕως τὸ Πάσχα, τὰ μελοδραματικὰ θεάτρα εἶνε ἀνοικτὰ.

«Κάθε πόλις ἔχει καὶ τὸ θέατρόν της. «Καθ' ἑλλην τὴν διάρκειαν μιᾶς θεατρικῆς περιόδου ἀναβιβάζονται ἐπὶ τῆς σκηνῆς 3 ἕως 4 τὸ πολὺ ἔργα, καθ' ἑν ἀπὸ τὰ ὅποια ὁ κόσμος εἶνε ὑποχρεωμένος ν' ἀκούσῃ 20-30 φορές.

«Πρὸ δύο ἐτῶν ἡ Σκάλα τοῦ Μιλάνου ἔδωκε 45 φορές τὴν «Βαλκυρίαν». Ἄλλου πάλιν ἱκανοποιῶνται μὲ μόνον τὸν «Μεφιστοφελῆ» τοῦ Μπόιτο ἢ τὴν «Μποέρμ». Ἐνίοτε, δι' ἀλλαγῆν, δίδεται ὁ «Κουρεὺς τῆς Σεβίλλης» ἢ ἡ «Λουκία».

«Υπάρχουν καθηγηταὶ εἰδικοί, οἱ ὅποιοι παραλαμβάνουν ἕνα ξυλουργόν, ἕνα κτίστην, ἕνα ὑπηρετὴν ξενοδοχείου καὶ τοῦ σφυρίου ἕνα-δύο μελοδράματα ἕως νὰ τὰ μάθῃ. Καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν περὶ τέχνης, ἐνδύεται ὅπως-ὅπως καὶ εἶνε ἐτοιμὸς διὰ τὴν σκηνήν.

«Ἐβλεπα συχνὰ ὄλον αὐτὸν τὸν κόσμον τῶν αὐτοσχέδιων τενόρων καὶ μπάσων νὰ τριγυρίζῃ εἰς τὸν μεγάλον διάδρομον τῶν θεάτρων καὶ νὰ περιμένῃ.

«Ἄν τυχὸν κανένα βράδυ εἶχε συνάγι ἢ πονόλαιμον ὁ Φάουστ, εὑρίσκοντο ἀμέσως 15 τοῦλάχιστον τενοροὶ ἐτοιμοὶ νὰ τὸν ἀναπληρώσουν καὶ νὰ ξεφωνήσουν εἰς τὴν θέσιν του: «Salve, dimora casta e pura».

«Ποῦ νὰ κρύπτεται ἄρα γε ἡ τέχνη;» ἐπιλέγει ἀπληγισμένος ὁ Γάλλος κριτικὸς.

«Υστερ' ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἴσως εἰμποροῦμεν κάπως νὰ καυχώμεθα διὰ τὸν ἰδικὸν μας μελοδραματικὸν θίασον.

Η ΕΦΕΤΕΙΝΗ μουσικὴ περίοδος ἤρχισε μὲ μίαν συναυλίαν τῆς Μουσικῆς Ἑταιρείας. Εἰς τὴν πρώτην αὐτὴν συνάντησιν τῶν ἔσπεισαν νὰ προσέλθουν ὄλοι οἱ ἕως πρὸ ὀλίγου σκορπισμένοι Ἀθηναῖοι καὶ ἐπανεβλέπεν ὁ καθείς μὲ εὐχαρίστησιν ὅλα τὰ γνωστά του πρόσωπα. Καὶ ἠκούοντο πρὸ τῆς ἐναρξέως

τῆς συναυλίας διαχύσεις καὶ ἀναγνωρίσεις καὶ λεπτομέρειαι περὶ τῆς ἐκθέσεως, καὶ εἰς τὰ πρόσωπα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχασαν τὸν καιρὸν τῶν, ἐξεδηλοῦτο ἐν ἐνδύμῳ συναισθημα ὑπεροχῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Τόσα διὰ τὸ ἀκροατήριον. Τώρα καὶ μερικὰ διὰ τὸ θέατρον, δηλαδὴ τὴν μουσικήν, διότι αὐτὸν τὸν προορισμὸν ἔχει δυστυχῶς ἀκόμη διὰ τὰς Ἀθήνας κάθε μουσικῆ συναυλία, ἡ ὁποία χρησιμεύει ὡς ἀφορμὴ συγκεντρώσεως.

Διὰ τὴν ὀρχήσραν δὲν εἰμποροῦμεν τίποτε νὰ εἴπωμεν, ἀφοῦ συγκρατεῖται τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἐρασιτέχνων καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει ἀξιώσεις. Ἐπειτα ὅσα περισσότερα μουσικῆ ἀκούεται, τόσον τὸ καλλίτερον. Ἄν ὑποθεσωμεν ὅμως ὅτι τὸν κόπον, τὸν ὁποῖον κατέβαλεν ἡ ὀρχήστρα διὰ νὰ ἐκμάθῃ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Ταγχοτσερ, ἔδαπανα εἰς τὰ «Δημοτικὰ τραγούδια τῶν Κάτω Χωρῶν», τὴν «Bergerette» τοῦ Προβιντσιόλι καὶ ἄλλα παρόμοια ἐλαφρὰ ἀλλὰ χαριτωμένα τεμάχια, ὁ κόσμος θὰ ἤκουε κάτι τι ἄριον καὶ θ' ἀπέδιδετο διὰ καταλλήλων χρωματισμῶν ἢ ἀκριβῆς ἔννοια ἐκάστοι συνθέματος.

Ἠκούσθη καὶ ἡ γλυκυτάτη φωνὴ τοῦ κ. Χατζηλουκά, ἡ τόσον κατάλληλος δι' αἴθουσαν, καὶ ἡ ὁποία καλλιεργουμένη διὰ σοβαρᾶς καὶ εὐμεθόδου διδασκαλίας δύναται ν' ἀναδειχθῆ ἐπαρκῆς καὶ διὰ τὸ θέατρον.

Ὁ κ. Καϊνιχ ἤρσεν αρκετὰ εἰς τὸ ἀκροατήριον.

ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟΝ τοῦ θανάτου τοῦ Σαπέν, 17 Ὀκτωβρίου, ἔγινε συγχινητικὴ τελετὴ ἐπὶ τῆς εὐκαρίας τῆς ἐν τῷ Λουξεμβούργῳ ἰδρύσεως στήλης φερουσίης τὴν προτομὴν τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ.

Καὶ ἐνῶ οἱ συνελθόντες ἐκεῖ ἐνθέρμοι θαυμασταὶ του, παλαιοὶ τοῦ μαθηταὶ καὶ ἄλλοι μουσικοὶ καὶ καλλιτέχνη ἀσκεῖσι πρὸ τοῦ μνημείου ἐπλεον τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἀγαπητοῦ τῶν νεκρῶν, τοῦ τόσον σκληρῶς δοκιμασθέντος κατὰ τὸν βραχὺν του βίον, ἡ φθινοπωρινὴ βροχὴ ἐσκορποῦσεν ἐπὶ τῶν ξηρῶν κλάδων καὶ τῶν μαραμμένων φύλλων καὶ τῶν ταινιῶν τῶν στεφάνων ρυθμοὺς παραδόξους, ἀφυπνίζοντας εἰς τὰς καρδίας τῶν παρισταμένων γνωρίμων ἡχούς, τὰς ἡχοὺς τῶν θρηνηδῶν μελωδιῶν τοῦ νεκροῦ συνθέτου.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ παγκόσμιον ἐκθεσιν πολὺ ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μουσικοῦ κόσμου αἱ ἐξωτικαὶ μουσικαί. Τὰ τραγούδια τῆς Μαδαγασκάρης καὶ τῆς Τάβας, ἡ αἰγυπτιακὴ, ἰαπωνικὴ καὶ κινεζικὴ μουσικὴ ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς σπουδαίας μελέτας περὶ τῆς μουσικῆς ἀντιλήψεως τῶν διαφόρων αὐτῶν λαῶν. Ἐγιναν μάλιστα ἀπόπειραι πρὸς εἰσαγωγὴν τινῶν ἐκ τῶν ἀλλοκότων καὶ πρωτοτύπων αὐτῶν ρυθμῶν εἰς τὴν νωτιέραν εὐρωπαϊκὴν μουσικήν. Δυστυχῶς μεγάλην δυσκολίαν παρουσιάζουν τὰ τρίτα καὶ τέταρτα τοῦ τόνου, τὰ ὅποια δίδουν τὸ ἰδιῶζον χρῶμα εἰς τὰ ἄσματα αὐτὰ, ἅτινα ὅμως οὔτε τὸ οὐς μας δύναται ν' ἀντιληφθῆ, οὔτε τὰ ἐν χρήσει παρ' ἡμῶν μουσικὰ ὄργανα δύναται ν' ἀποδώσουν. Δ. Θ.

Ο ΠΕΡΙΩΝΥΜΟΣ βιολιστῆς Σαραζάτε ἐπεσκέφθη καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ὡς συνήθειζεν νὰ πράττῃ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τὴν γενέθλιον του ἰσπανικὴν πόλιν

Παμπελούνην κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Ἁγίου Φερμίνου. Ἐκεῖ ὁ μέγας καλλιτέχνης λαμβάνει τὸ βιολίον του, ἐνώπιον τῶν λατρευόντων αὐτὸν συμπολιτῶν του, καὶ ἀναδεικνύεται ἀνώτερος ἑαυτοῦ ὅταν παίζῃ τὸ ζορζικό καὶ τὰς ἐγχορδίας μελωδίας· ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ ἀκροατηρίου του δὲν περιγράφεται· ἀληθῆς καλλιτεχνικὴ μέθη καταλαμβάνει τὸ πλῆθος ἀκούον με τοιαύτην ὑπεράνθρωπον μαγεῖαν ἐκτελουμένης τὰς μελωδίας, αἱ ὁποιαὶ εἶνε τόσον προσφιλεῖς εἰς τὴν ψυχὴν του.

ΕΙΣ ΤΟ ΩΙΔΕΙΟΝ θὰ ἐγκαινισθῶσιν ἐφέτος καλλιτεχνικαὶ διαλέξεις, τὰς ὁποίας θὰ κάμουν τινὲς τῶν καθηγητῶν αὐτοῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ καταστήματος ἐνώπιον ἀκροατηρίου καλουμένου δι' εἰδικῶν προσκλήσεων. Πρῶτοι θὰ κάμουν διαλέξεις οἱ κκ. Πάχ καὶ Σουαζί.

ΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ τοῦ περιφήμου Stabat mater τοῦ Περγολέζε, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐν τινὶ ἰταλικῷ μοναστηρίῳ, κατὰ διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας τῆς Ἰταλίας ἐξεδόθη πανομοιότυπον διὰ φωτοτυπίας, ὅπως δοθῆ ὡς δῶρον εἰς τὰ ἀξιολογώτερα μουσικὰ ἰδρύματα τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΜΕ ΜΕΓΙΣΤΗΝ χαρὰν ἔμαθον οἱ φίλοι τῆς τέχνης, ὅτι ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἀποφασίσας νὰ μεταρρυθμισθῇ τὸν ὀργανισμὸν τῆς σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἀπηύθυνεν ἐγγράφον πρὸς τὸν ἐν Μονάχῳ διαπρεπῆ καλλιτέχνην κ. Ν. Γύζην παρακαλῶν αὐτὸν ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς. Ὁ κ. Γύζης ἀσθενῶν δὲν ἠδύνηθη ν' ἀπαντήσῃ ἀκόμη. Ἐλπίζεται ὅμως, ὅτι θ' ἀποφασίσῃ νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα συνδέων τὸ ἔξοχον αὐτοῦ ὄνομα μετὰ τὴν καλλιτεχνικὴν μας σχολὴν καὶ ἐπιχύνων τὴν αἴγλην τῆς Δόξης του εἰς τὴν καλλιτεχνίαν μας.

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως τῆς «Ἑταιρείας τῶν Φιλοτέχνων» θὰ γείνουν τὴν 5 Νοεμβρίου. Ἐπιτροπὴ πρὸς παραδοχὴν τῶν ἔργων θὰ εἶνε οἱ κκ. Κ. Βολανάκης, Ι. Φιλίπποτης, Α. Φιλαδελφεύς, Δ. Ι. Καλογερόπουλος καὶ Ι. Δούκας. Ἐφοροὶ δὲ τῆς ἐκθέσεως οἱ κκ. Σ. Ι. Θεοδορόπουλος καὶ Σ. Πασγάλης. Μέχρι τοῦδε ἐδήλωσαν συμμετοχὴν εἰκοσιπέντε Ἑλληνας καλλιτέχνη ἐκ τῶν παρ' ἡμῶν καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐγκατεστημένων, οἱ πλεῖστοι δὲ τούτων ἀπέστειλαν ἤδη ἔργα τῶν. Τὰ ἐκτεθησόμενα ἔργα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς ὑπολογίζονται περὶ τὰ 80. Μεταξὺ τῶν ἐκθετῶν ἀριθμοῦνται οἱ κκ. Βολανάκης, Γιαλλινᾶς, Δ^νς Φλωριά, Τσιριγώτης, Γερωνιώτης, Θωμόπουλος, Σκαρβέλης, Φιλίπποτης, Σώχος, Μποκατσιάμης, Δημητρίου, Ἀριστεύς, Κοντόπουλος, Δ^νς Σκούφου καὶ ἄλλοι.

Η «ΕΝΩΣΙΣ τῶν Καλλιτεχνῶν» ἐτοιμάζει καὶ αὐτὴ τὴν διαρκὴ ἐκθεσίν της, ἐνοικιάσασα ἐφέτος χάριν αὐτῆς εὐρύχωρον αἴθουσαν ἐν τῷ περιβάλλῳ τῆς Βουλῆς ὑπὸ τὴν οἰκίαν Χατζοπούλου. Εἰς τὴν ἐκθε-

σιν ταύτην θά εκτεθώσιν έργα διαφόρων καλλιτεχνών. Δηλώσεις έχουν ήδη αποσταλή αρκεταί Ἡ ἑναρξίς θά γίνῃ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ προσεχοῦς μηνὸς Νοεμβρίου.

Η «ΕΤΑΙΡΕΙΑ τῶν Φιλοτέχνων» ἱδρυσε Καλλιτεχνικὴν σχολὴν Κυριῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ θά διδάξωσιν ἐφέτος οἱ κκ. Γ. Βρούτος γλυπτικὴν, Δ. Γερωνιώτης καὶ Ι. Δούκας ἐλαιογραφίαν, Β. Μποκατσιάμπης ὑδατογραφίαν, ἡ Δνίς Ε. Βοζίκη πηλοπλαστικὴν. Θεωρητικὰ δὲ μαθήματα οἱ κκ. Ἄλ. Φιλαδελεφεὺς καὶ Δ. Καλογερόπουλος. Ἦδη ἐνεγράφησαν πολλὰ μαθήτρια. Τὰ μαθήματα ἤρχισαν τὴν 30 Ὀκτωβρίου εἰς ἰδιαίτερον εὐρύχωρον οἶκον, εὐγενῶς εἰς τὴν Ἑταιρείαν πρὸς τοῦτο παραχωρηθῆν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου αὐτῆς κ. Ἰω. Πεσματζόγλου καὶ κείμενον ἀντικρὺ τῆς Βαλλιανείου Βιβλιοθήκης.

Α ΠΕΦΑΣΙΣΘΗ ὀριστικῶς, ὡς ἐπληροφόρηθημεν, ἡ ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς Παιδείας ἱδρυσις «τμήματος τῶν Καλῶν Τεχνῶν» αὐτοτελοῦς, εἰς τὸ ὁποῖον θά ὑπαχθῶσιν ἡ Πινακοθήκη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ μεταρρυθμιζομένη σχολὴ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἧτις ἕως τώρα ὑπήγετο ἱεραρχικῶς εἰς τὸ τμήμα τῶν Δημοσίων Ἔργων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν.

Δ ΙΩΡΙΣΘΗ καθηγητῆς τῆς ὑδατογραφίας καὶ τῆς προοπτικῆς ἐν τῇ Καλλιτεχνικῇ σχολῇ ὁ κ. Βικέντιος Μποκατσιάμπης ἀντὶ τοῦ κ. Βικεντίου Λάντσα, ἀπαλλαγέντος.

ΕΙΣ ΤΟΝ ἐσχάτως ὑπὸ τῆς «Ἑταιρείας τῶν Φιλοτέχνων» προκηρυχθέντα διαγωνισμόν πρὸς ὑποβολὴν προπλασμάτων διὰ τὸ ἐν Ζακύνθῳ ἀνεγερθησόμενον μνημεῖον Λομβάρδου ἔλαβον μέρος τρεῖς γλύπται. Προσεχῶς θά ὀρισθῇ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἡ Ἑλλανδικὸς ἐπιτροπὴ. Χορηγὸς τοῦ ἔργου εἶνε ὁ ἄστυς Ζακύνθου.

Ἀθηναϊκά.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ «Παρνασσός» ἤνοιξε προχθὲς τὰς πύλας τοῦ ἐγκαινίζον τὴν ἐφετεινὴν χειμερινὴν περίοδον μὲ ὠραιότερη ἔχθειν χρυσαυθέμων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οἱ Ἀθηναῖοι ἐθαύμασαν τὰ ἀβρὰ ἄνθη εἰς τὴν αἴθυσαν τοῦ Συλλόγου πλούσια εἰς χρώματα καὶ ποικιλίας καὶ μεγέθη. — Εἰς τὴν Σχολὴν τῶν ἀπόρων παιδῶν ἐνεγράφησαν ἐφέτος 1550 μαθηταί, ἐνῶ κέρυσιν εἶγον ἐγγραφεῖς 1029, δι' ὃ καὶ διηρέθη ἡ Σχολὴ εἰς τρία τμήματα. — Τὰ ἀναγνώσματα τοῦ «Παρνασσού» ἀρχοῦνται τὴν 3 Νοεμβρίου. — Ἐψηφίσθη ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ «Παρνασσού». Κατὰ τοῦτον, τὰ μὲν ἐσοδα ἀνέρχονται εἰς δραχμὰς 45,694,59 τὰ δὲ ἐξοδα εἰς δραχ. 44,776,25, μείνοντος περισσεύματος ἐκ δραχ. 918,70.

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ. Τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς ὕμνον God save the Queen ἡ Ἀγγλία παρέλαβεν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν καὶ ἰδοὺ πῶς. Ἡμερᾶν τινὰ ἡ κ. Μαιντενὸν ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἔχη ἐν ὠραίῳ θρησκευτικῶν ἄσμα, τὸ ὁποῖον νὰ φάλλωσιν αἱ τρώφιμοι τοῦ παρθενωγαγοῦσιν τῶν εὐγενῶν κορῶν καθ' ἣν στιγμὴν Λουδοβίκος ὁ ΙΔ' εἰσηγήετο εἰς τὸ παρεκκλήσιον. Ἡ ἐπιθυμία τῆς κυρίας Μαιντενὸν ἐξεπληρώθη καὶ κατὰ τὴν προσεχῆ μετὰβασιν τοῦ βασιλέως εἰς Βερσαλλίας αἱ εὐγενεῖς νεάνιδες ἐψάλλον ἐν μελωδίᾳ ἐπίτηδες μελοποιηθεῖσα ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἐν μεταφράσει λέγει: «Ἵψιστε Θεέ, σῶσον τὸν βασιλέα, Ἵψιστε Θεέ προστάτευσον τὸν βασιλέα. Ζήτω ὁ βασιλεὺς. Εἶθε πάντοτε ἐνδοξὸς καὶ νικητὴς νὰ βλέπῃ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ πάντοτε ὑποταταμένου. Μετὰ τινὰ καιρὸν ὁ περιώνυμος μελοποιὸς Χαίνδελ εὐρίσκειτο ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἤκουσεν ἐν Βερσαλλίαις νὰ φάλλῃται τὸ ἀνωτέρω ἄσμα συνοδευόμενον ὑπὸ ἐξαιρέτου ὀρχηστῆρα. Καταμαγευθεὶς δὲ ἀπὸ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ ἐζήτησε παρὰ τῆς κυρίας Μαιντενὸν τὴν ἄδειαν ν' ἀντιγράψῃ τὸ μέλος καὶ τὸ κείμενον, ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν προσέφερεν αὐτὸ εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον τὸν Α'. Τὸ ἄσμα τοῦτο εἶχε μελοποιήσῃ ὁ Λούλι. Τὸ δὲ θρησκευτικὸν ἄσμα τοῦ παρθενωγαγοῦσιν τῶν Βερσαλλιῶν μετεποιήθη ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς ἐθνικὸν ὕμνον, ἐξ αὐτῆς δὲ τὸ παρέλαβον καὶ οἱ Γερμανοί, ὅτινες χωρὶς νὰ τὸ φαντάζωνται ἴσως ἐξυμνοῦν μὲ τόνους Γάλλου τὸν αὐτοκράτορα τῶν ὄντων ψάλλον: Heil dir im Siegerkranz, Herrscher des Vaterlands, Heil, Kaiser dir!

ΤΑ ΖΩΙΑ ΩΣ ΙΑΤΡΟΙ. Εἰς τὰ βάθη τῶν δασῶν χτηνίατροι δὲν ὑπάρχουν διὰ τὰσθενούντα ζῶα, καὶ ἴσως δὲν θά ἦσαν ἀναγκαῖοι, διότι ἡ μήτηρ φύσις ἐπρονόησε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ τὸ ἐνστικτόν, διὰ τοῦ ὁποῖου εὐρίσκουν κατὰ τὸ πλείστον τὸ μέσον τῆς ἰατρείας τῶν. Ὅταν τὰ ζῶα ἔχουν πυρετόν, δὲν τρώγουν τίποτε, ζητοῦν ἀνάπαυσιν εἰς δροσερὰ καὶ σκιερὰ μέρη, πίνουν νερὸν καὶ πηγαίνουν ἐνίοτε μακρὸν δρόμον διὰ νὰ εὕρουν ποταμὸν ἢ λίμνην, ὅπως ῥιφθῶν εἰς τὸ νερὸν καὶ δροσισθῶν, διότι αἰσθάνονται ὅτι τὸ λουτρόν θά τὰ ὠφελήσῃ.

Ὁ πληγωμένος χιμπατζῆς ἐμποδίζει τὴν ροὴν τοῦ αἵματος σφίγγων μὲ τὴν χειρὰ του τὴν πληγὴν του ἢ ἐπιδένων αὐτὴν μὲ φύλλα ἢ μὲ γλόην. Εἰς φυσιοδίφης ἀναφέρει ὅτι ὁ κύων του, τὸν ὁποῖον ἐδάγκασεν εἰς τὸ τὸ ῥύγχος ἐχίδνα, ὠρμησεν εἰς τὸ ῥεῦμα παρακειμένου ποταμοῦ καὶ ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν ἐβύθισεν εἰς τὸ νερὸν ἀκαταπαύστως τὴν κεφαλὴν του, ἕως ὅτου ἰατρεύθη. Εἰς κυνηγητικὸς κύων καταπλακωθεὶς ἀπὸ ἄμαξαν ἐσύρθη μέχρι τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔμεινε ἐντός αὐτοῦ, μολονότι ἦτο δριμύς χειμῶν, τρεῖς ἐβδομάδας, ἐνίοτε μόνον ἐξερχόμενος εἰς τὴν ὄχθη. Ἀπὸ οἴκτον χωρικοὶ τινες ἐρρίπτουν εἰς αὐτὸν τεμάχιον ἄρτου. Μὲ ὄλην τὴν τραχείαν ταύτην διαίταν ἀνέκτιρε τὴν γυεῖάν του. Ἐν κονάριον βαρέως παθὸν εἰς τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν, ἀπεσύρθη εἰς ψυχρὰν καὶ σκοτεινὴν γωνίαν, ἀποφεύγον τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητα, μολονότι εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ἐξαπλῶνεται πλησίον τῆς θερμάστρας. Ὁ ὀφθαλμὸς του ἰατρεύθη διὰ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀκρας ἐγκρατείας. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ δύο νύκτας ἀκαταπαύστως ἔλειγε τὸ πέλμα τοῦ δεξιῦ

ποδὸς του, τὸ δὲ ὑφρανθὲν μέρος ἐπέθετεν ἐπὶ τοῦ πάσχοντος ὀφθαλμοῦ· εὐθὺς δὲ ὡς ὁ ὀφθαλμὸς του ἐξηραίνεται, ἐπανελάμβανε τὴν θεραπείαν.

Καὶ αἱ πληγωθεῖσαι γάται θεραπεύουν ἑαυτὰς λείχουσαι διὰ τῆς γλώσσης τὸ ἀσθενὲς μέρος τοῦ σώματός των.

Π ΤΗΝΑ ΒΞΑΦΑΝΙΣΘΕΝΤΑ. Ἄγγλος φυσιοδίφης ἀναγγέλλει εἰς τοὺς «Καιροὺς» τοῦ Λονδίνου τὸ ἐξῆς περιεργότατον φαινόμενον. Πρὸ τοῦ κυκλῶνος τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1898, ὅστις ἐπέφερε καταστροφὰς εἰς τὰς Ἀντίλλας, κοινότατον ἦτο εἰς τὴν νῆσον Ἅγιον Βικέντιον ἐν εἶδος τροχιλῶν μικρῶν χαλκοπρασίνου χρώματος· ἐκτοτε τὸ εἶδος τοῦτο τῶν τροχιλῶν ὀλοτελῶς ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς νήσου καὶ κανεὶς δὲν εἶδε πλέον οὐδ' ἓνα ἀπὸ τὰ χαριέστατα αὐτὰ πτηνά, ἐνῶ ἄλλα εἶδη τροχιλῶν ὀλιγώτερον καινῶν διετηρήθησαν εἰς τὴν νῆσον, ἂν καὶ εἰς ἀριθμὸν ἐπαισθητῶς ἠλαττωμένον. Ἦτο δὲ τὸ ἐξαφανισθὲν εἶδος τὸ μικρότερον καὶ λεπτότερον ὄλων.

ΤΟ ΜΟΛΥΒΔΟΚΟΝΔΥΛΟΝ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΤΙΩΣΗΦ. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος Ἰωσήφ δέχεται εἰς τὴν αἴθυσαν τοῦ Βούργκ δλους ὅσοι θέλουν ν' ἀποτείνουν εἰς αὐτὸν αἰτησίον τινα προφορικῶς ἢ γραπτῶς.

Ἡ παρέλασις εἶνε μεγάλη. Ὁ Αὐτοκράτωρ μειδιᾷ μὲ εὐμένειαν εἰς ὄλους, ἀκούει τὰ παράπονα καὶ τὰς παρακλήσεις καὶ ἀπευθύνει εἰς ὄλους ἓνα ἐνθαρρυντικὸν λόγον.

Μίαν ἡμέραν τελευταίος ἐνεφανίσθη εἰς πτωχὸς χωρικός, ὁ ὁποῖος περιστρέφων τὸν σκουφὸν του μεταξὺ τῶν δακτύλων του ἐπροχώρει μὲ πεποίθησιν συγχρόνως καὶ ἀμχανίαν.

—Τί θέλεις; τὸν ἠρώτησε μὲ γλυκεῖον φωνὴν ὁ Αὐτοκράτωρ.

—Μεγαλειότατε Αὐτοκράτωρ, . . . ἀγόρασα τὴν εἰκόνα Σου κ' ἤλθα νὰ παρακαλέσω τὴν Μεγαλειότητά Σου νὰ γράψῃ τὸν ὄνομά της ἐπάνω.

Καὶ ὁ χωρικός ἔτεινε πρὸς αὐτὸν μίαν συνηθεστάτην φωτογραφίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀγοράσῃ εἰς ἓν τῶν προαστείων τῆς Βιέννης.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὴν εἰκόνα.

—Ἀλλὰ δὲν ἔχω μολύβι, εἶπε.

—Ἐχω ἐγώ, Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός. Καὶ ἔτεινε τὸ χονδροειδὲς ξύλινον μολυβδοκόνδυλον τοῦ εἰς τὴν Καισαρικὴν Μεγαλειότητα.

Ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ τὸ ἔλαβεν, ἐχάραξε τὴν ὑπογραφὴν του καὶ ἀπέδωκε τὴν φωτογραφίαν εἰς τὸν χωρικόν.

—Αἱ, εἶσαι εὐχαριστημένος τώρα; τῷ εἶπε. Μηχανικῶς δὲ ἔθεσε τὸ μολυβδοκόνδυλον εἰς τὸ μεταξὺ δύο κομβίων διάστημα τῆς στολῆς του ἐπὶ τοῦ στήθους του.

Ὁ χωρικός ἐξέφραξεν ἐνθέρμως εὐχαριστίας, ἀλλὰ δὲν ἀπῆρχετο.

—Τί τρέχει; θέλεις καὶ ἄλλο τίποτε; λέγει.

—Μεγαλειότατε, προσμένω νὰ μοῦ δώσῃς τὸ μολύβι μου.

—Ἄ, ἀλήθεια! . . . Καὶ ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ, ἐξακολουθῶν νὰ μειδιᾷ, ἀπέδωκε τὸ μολυβδοκόνδυλον.

Ἡ πατριαρχικὴ αὐτὴ σκηνὴ συνέβη πρὸ ἐνὸς μόλις μηνὸς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Αὐστρίας.

ΟΙ ΑΣΧΗΜΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ. Ἡ βασίλισσα τῆς Πορτογαλλίας ἔχει ἐν λεύκωμῳ περιέχον τὴν ἐρώτησιν: *Εἶνε δυνατόν ν' ἀρῶσιν οἱ ἀσχημοὶ ἄνδρες εἰς τὰς γυναῖκας;* Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ῥωσίας ἀπήντησε: «Ναί, νομίζω ὅτι ὑπάρχουν γυναῖκες, εἰς τὰς ὁποίας ἀρέσκουν οἱ ἀσχημοὶ ἄνδρες — ὅταν δὲν εὐρίσκονται ὠραῖοι πρόχειροι». Ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας Μαργαρίτα ἔγραψεν: «Ἀπὸ τὸ δέκατον πέμπτον ἕως τὸ τριακοστὸν ἔτος ἡ γυνὴ ἀγαπᾷ τὸν ὠραῖον ἄνδρα ἀπὸ τὸ τριακοστὸν ἕως τὸ πενηκοστὸν θαυμάζει τὸν ὠραῖον ἄνδρα ἀπὸ τὸ πενηκοστὸν καὶ ἐπάνω δέχεται αὐτὸν οἰονδήποτε ἐξωτερικὸν καὶ ἂν ἔχη». Ἡ πριγκίπισσα Βάττεμπεργκ παρατηρεῖ: «Πολλοὶ ἀσχημοὶ ἄνδρες εἶνε χωρὶς ἄλλο ἀξιαγάπητοι — ἀλλὰ πολλοὶ ὠραῖοι εἶνε ἐπίσης. Ἐν τοῖτοις ὠραῖοι εἶνε τὸ ἐκδηλούμενον ὡς ὠραῖον» καὶ εἰς ὠραῖος ἀνὴρ, ὅστις δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο εἰμὴ ὠραῖος, εἶνε δύσκολον νὰ ἐλκύσῃ τὴν ἀγάπην μιᾶς φρονίμου κόρης».

Θ ΗΛΕΙΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΙ. Εἰς τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἐργάζονται 700 περίπου γυναῖκες φέρουσαι τὴν στρατιωτικὴν στολὴν τῆς ὑπηρεσίας. Οἱ θῆλεις ὅσοι ταχυδρομικοὶ ὑπάλληλοι ἔχουν ἐντελῶς τὰ αὐτὰ δικαιώματα πρὸς τοὺς ἀρρενας συναδέλφους των. Τὸ κατώτερον ὄριον τοῦ μισθοῦ εἶνε 1100 μάρκαι καὶ δωρεὰν κατοικία.

NEA BIBLIA

Ἑλληνικά.

Ἐξεδόθησαν: ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΝ ὑπὸ Γ. Ἀσπρέα. Τόμος Β'.

— ΖΑΪΡΑ ὑπὸ Χρήστου Βαρέντη.

— ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ, περιοδικὴ φιλολογικὴ ἐκδοσις ὑπὸ Ἰ. Βλαχογιάννη. Τεύχος Α'.

— Ο ΠΡΟΞΕΝΗΤΗΣ, κωμωδία ὑπὸ Ν. Σαχίνη.

Ἀγγέλλονται: ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ὑπὸ Ἀντωνίου Σπηλιοποῦλου.

— ΔΕΛΤΙΟΝ τοῦ Φυσιολογικοῦ τμήματος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσού.

— ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΣΤΟΑ, Ἑθνικὴ εἰκονογραφημένη ἐπιτηρίς ὑπὸ Ἰ. Ἀρσένη. Ἔτος ΙΕ', 1901.

— ΤΑ ΚΑΤΑ ΣΥΝΘΗΚΗΝ ΨΕΥΔΗ ὑπὸ Μᾶς Νοσδάου, μετάφρασις Σ. Ι. Ζωγραφίδου.

— ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ, ὑπὸ Μ. Ι. Θεοδοωροπούλου. Ἔτος Β', 1901.

Ξένα.

ΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΜΟΡΦΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ, ὑπὸ Η. Ουνρέ.

— ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ, ὑπὸ Α. καὶ Μ. Croiset. Τόμοι Δ' καὶ Ε'.

— ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, ὑπὸ Ch. Diehl

Ἀπὸ τὰ ξένα περιοδικά. — Ἀνάμνησις διαλωμάτων ἢ προσάρτησις τῆς Θεσσαλίας 1878-1882 ὑπὸ

τοῦ κόμητος Καρόλου δὲ Μουῦ. (Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων, 15 Αὐγούστου).

— Τὸ σύγχρονον Ἑλληνικὸν Θέατρον, ὑπὸ Ἰουλίου Ἐσλέν.—(Das litterarisches Echo, Μάρτιος 1900).

— Θέατρον Σοφοκλέους.— «Οἰδίπους Τύραννος» ὑπὸ Μαυρικίου Κρουαζέ. (Revue des Cours, 21 καὶ 28 Ἰουνίου καὶ 12 Ἰουλίου).

— Ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, ὑπὸ Διέλ. (Μεγάλη Ἐπιθεώρησις, 1 Ἰουλίου).

— Θέατρον Εὐριπίδου.— «Ἰππόλυτος σιεφανηφόρος», ὑπὸ Μαυρικίου Κρουαζέ. (Revue des Cours, 19 Ἰουλίου).

— Αἱ «Ἐρινύες» τοῦ Αἰκόντι δὲ Αἰλ, ὑπὸ Γ. Λαρομεῖ. (ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ 1 Φεβρουαρίου).

— Τὸ θέατρον τοῦ Εὐριπίδου ἢ «Ἀλκίσις», ὑπὸ Μ. Κρουαζέ. (ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ 29 Μαρτίου).

— Τὸ θέατρον τοῦ Εὐριπίδου ἢ «Μήδεια», ὑπὸ Μ. Κρουαζέ. (ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ 12 Ἀπριλίου 1900).

— Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία πρὸ τοῦ Σωκράτους, ὑπὸ Κ. Βάδδινγκιον. (Ἀκαδημία τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν (13—20 Ἰανουαρίου).

— Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη, ὑπὸ διαφόρων (δόκληρον τὸ φυλλάδιον τῆς 30 Μαρτίου 1900 τῆς Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως τῶν θεωρ. καὶ ἐφημ. ἐπιστημῶν).

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐνδύματος (ὑπὸ Θ. Ἀρνίνου).

ΑΓΝΗ ΣΟΡΜΑ

Τὸ ὄνομα τῆς μαγίσσης ταύτης ἀφυπνίζει ἕνα θαυμαστόν, ἕνα ὑπερτέλειον καὶ παράδοξον κόσμον γοητείας ἀνερχόμενον ὡς ἀπὸ τὰ βάθη ὄνειρου. Ἐδῶ φύονται κυπάρισσοι, καὶ ὑπὸ τὴν βαρεῖαν ἀτμοσφαῖραν τῆς ἀπελπισίας ἀκούονται λυγμοὶ καὶ χύνονται σιωπηλὰ δάκρυα, καὶ παρῆκει ἀνθοῦν ῥόδα καὶ τὸν ἠλιόλουστον ἀέρα διασχίζει ἡ φαιδρὰ κραυγῆ. Εἰς τὸν κόσμον τῆς Σόρμας τάντιθετα συνδέονται σφιγκτὰ ἀναμεταξύ των· τὸ βαθύ αἶσθημα, τὸ κάμνον νὰ κάμπτεται ἡ καρδιά, καὶ ἡ ἄρρητος χάρις τοῦ τρελλοκόριττου, ἡ ἀβρὰ δειλία καὶ ἡ ἀγρία παραφορά, τὸ πανάγνως παρθενικὸν καὶ τῆς ἑταιρίας τὸ ἔκλυτον, ἡ ἥρωικὴ ἐγκαρτέρησις ἢ διαβιβρώσκουσα ἐν σιωπῇ τὴν ψυχὴν καὶ ἡ ἐρωτικὴ μέθη ἢ ζητούσα ἀνοικτὴν ἀγκάλην καὶ φρίσσοντα χεῖλη. Εἶνε ὁ κόσμος τῆς ἀνυπερβλήτου πραγματικότητος καὶ τῆς ἀνυπερβλήτου φιλαρεσκίας.

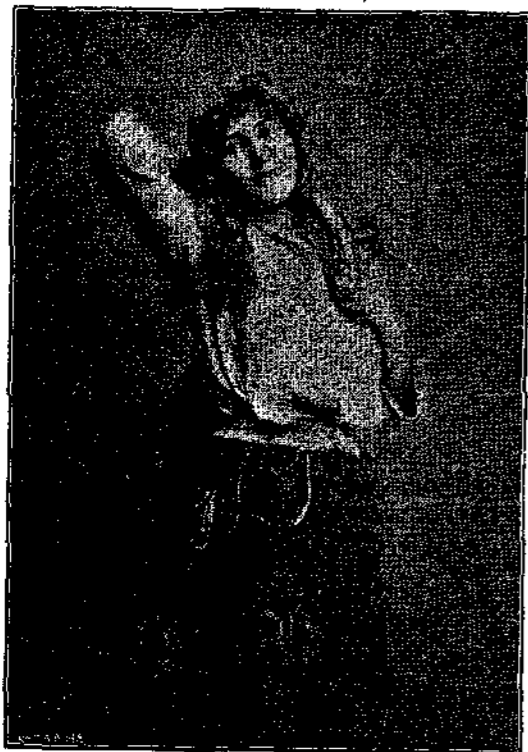
Ὅτε ἡ Ἄγνη ἀνέβη δεκατετραετίς τὴν σκηνὴν εἰς τὴν γενέθλιον αὐτῆς πόλιν, τὸ Βρεσλάου, εἰς τὸ χαριτωμένον καὶ λεπτοφυὲς σῶμά της παιδικοὶ ῥόλοι ἤρμοζον· ἔπειτα ἦλθον αἱ θλιβεραὶ ἡμέραι τῶν βωδῶν προσώπων, καὶ ἡ μελαγχολικὴ ἀποδημία τοῦ θεάτρου εἰς θέατρον καὶ ἡ ἀπελπιστικὴ ὑπόκρισις ἀσημάντων μερῶν εἰς ἀσημάντους κωμωδίας. Ἀπὸ τὴν Βαϊμάρην, ὅπου κατάρθωσε νὰ ἐξέλθῃ κάπως ἀπὸ τὸ τέλμα τῆς παντελοῦς ἀσημότητος, μετέβη εἰς τὸ Βερολίνον. Τὸ ὀξύδερκὲς βλέμμα τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Γερμανικοῦ θεάτρου L Arronge διέκρινεν ὑπὸ τὴν θαμβὴν ἐπιφάνειαν ὄλην τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ ἀδάμαντος. Τέσσαρα καὶ ἡμισυ ἔτη εἶχε βασιανισθῆ εἰς τὰς ἀχαρίστους περιπλανήσεις της ἀνά τὰς ἐπαρχιακὰς σκηνάς. Ἦτο πλέον δεκαοκτὼ καὶ ἡμίσειος ἐτῶν. Τώρα ἐγνωρίσε τὸν ἑαυτὸν της. Καὶ ἀπὸ τὸ 1883, πλὴν μικρῶν διαλείψεων, ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ «Γερμανικοῦ θεάτρου» κατέκρησε σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὴν δόξαν, καὶ

Ἔτος Α' — 3.

εκεί επάνω θεμελιώσε τὸν μαγικὸν θρόνον, εἰς τὸν ὁποῖον κάθεται βασίλισσα τῆς Τέχνης.

Ἄλλὰ τέχνη πρέπει νὰ ὀνομασθῇ ἄρα γε αὐτό, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν ἰδιοφυίαν τῆς γυναικὸς ταύτης; Ὅπισθεν ἐκάστου προσώπου τῆς αἰσθανόμεθα τὸ ἰδιαίτερον θέλγητρον ἰδιαίτερου ἀνθρωπίνου ὄντος. Ὅταν γελᾷ ἢ ὀλολύξῃ, ἢ ἐλπίζῃ ἢ χλευάζῃ, ἢ ἀπελπίζεται, ὅλαι αὐταὶ αἰ συγκινήσεις προέρχονται ἀπὸ ἓν ἑκτακτὸν καὶ προνομιούχον ὄν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδόθη τὸ χάρισμα νὰ αἰσθάνεται μὲ περισσοτέραν ἔντασιν ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ κάμνῃ τοὺς ἄλλους νὰ αἰσθάνονται ὡς αὐτό: βαθύτερον καὶ ἰσχυρότερον, παρ' ὅσον θὰ ἠσθάνοντο μόνοι των. Μὲ αὐτὴν κλαίμεν δεκαπλασίως πικρότερον καὶ γελῶμεν δεκαπλασίως ἤχηρότερον. Ἐν ἀπερίγραπτον θέλγητρον περιβάλλει τὴν γυναῖκα ταύτην, τὸ ὁποῖον ὅσω παιδικώτερον εἶνε τόσο περισσότερον συναρπάζει. Ἐὰν ὁ Γκαίτε ἤθελε νὰ δώσῃ δραματικὴν μορφήν εἰς τὴν Mignon, εἰς τὴν Σόρμαν ἠδύνατο νὰ ἐνσαρκώσῃ τὴν ἰδεωδῶς ἀβρὰν νοσταλγὸν κόρην. Ἄλλ' ἐν ᾧ εἶνε παιδίον εἶνε καὶ γυνή· καὶ μετὰ τὴν ἀθωότητα τῆς κορασιδος ἐκρήγνυται ἢ πονοῦσα, ἢ θυελλώδης, ἢ ἀντάρτις γυνή.

Παιδίον καὶ γυνή εἶνε ταυτοχρόνως ἐν τῇ ὑποκρίσει τῆς Ἰουλίας. Πιθανὸν νὰ μὴ εἶνε ἐδῶ ὁ

κατ' ἐξοχὴν θρίαμβός της· ἀλλὰ μέρη τινὰ ἐπενεργοῦν ὡς ἀποκαλύψεις. Οὐδεμία ἄλλη ἐν τῷ κόσμῳ δύναται νὰ παραστήσῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας τὸ ἀθῶον ἐκεῖνο ὄν, ἐν τῷ ὁποίῳ μόλις ἀφυπνίσθησαν αἱ αἰσθήσεις, τὸ μαντεῖον μᾶλλον ἢ ἐπιθυμοῦν, καὶ ὁμως μεθυσμένον ἀπὸ ἔρωτα. Ὅταν προσκαλουμένη ἀπὸ τὴν παραμάνναν ψιθυρίζῃ σιγὰ-σιγὰ εἰς τὸν ἐπιμένοντα Μοντέκην:

Περίμενέ μου μιὰ στιγμή, σὲ λίγο θὰ ξανάρθω.

μὲ τόνον βιαστικῆς, καμνούσης, κάτι κρυφὸν καὶ ἀπείρως ἀγαπώσης μαθητριάς, ἢ χάρις, ἢ ὁποία ἐκχύνεται ἀπ' αὐτὴν, εἶνέ τι ἀνυπέβλητον καὶ ἀπερίγραπτον.

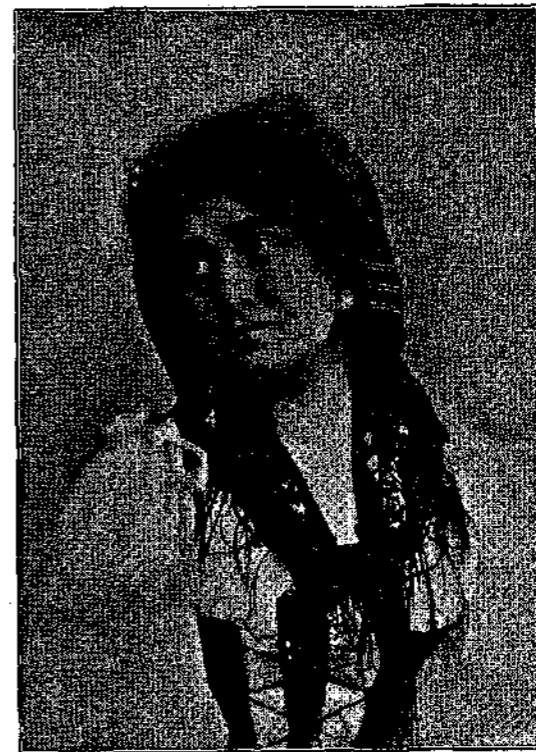
Παιδίον καὶ γυνή συγχρόνως εἶνε καὶ εἰς τὴν Νόραν. Βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ πρὸ πάντων ἢ μεταβάσεις ἀπὸ τοῦ ἀπερισκέπτου καὶ ἐλαφροῦ ὄντος, ὡς ἦτο κατ' ἀρχάς, εἰς τὴν σοβαρὰν γυναῖκα. Πιθανὸν νὰ μὴ εἶνε ἡ Νόρα ὅπως τὴν ἐφαντάσθη ὁ Ἴψεν, ἡ ῥίπτουσα κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀνδρός της, μὲ ὄλην τὴν δύναμίν της, τοὺς ἀποφασιστικοὺς λόγους τῆς χειραφετήσεως. Ἡ ἰδικὴ της Νόρα εἶνε γυνή, τὴν ὁποῖαν κατεμάρτανεν ὁ πόνος ὡς παγωμένη πάχνη ἢ γυνή, ἢ ὁποία βιαίως καὶ ἀποτόμως, διὰ φοβεράς πείρας, μεταπίπτει αἰφνιδίως ἀπὸ τῆς εὐτυχούς ἀνυποψίας εἰς τὴν σπαρακτικωτάτην γνώσιν, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ τῶρα κυριαρχοῦσα συγκίνησις εἶνε οὐχὶ ὄρμη πρὸς ἀμυναν, ἀλλ' ἀκοίμητος σπαραγμός. Ὅπου δ' ἀκριβῶς τὸ δραματικὸν ἔργον παρουσιάζει τοὺς μεγαλειότερους σκοπέλους, εἰς τὰς τελευταίας σκηνάς, ἐκεῖ συναρπάζει περισσότερον τὰς καρδίας ἡ Σόρμα. Ὁ γέρον Νορβηγὸς ποιητὴς μετὰ τὴν ἑκατοστὴν παράστασιν τῆς Νόρας ἐν ἐνθουσιῶδει ἐπιστολῇ, πλήρει θαυμασμοῦ, ἀπεκάλεσεν αὐτὴν τὴν ἀρίστην Νόραν τοῦ.

Ἀξιοθαύμαστος εἶνε καὶ ὡς Χριστίνα εἰς τὴν «Λιμπελάιν», τὸ τραγικὸν δράμα τοῦ ἀυστριακοῦ Ἀρθούρου Σκίτσλερ. Ἐδῶ ἐνσαρκώνει τὴν ὀχρὰν βιενναίαν κόρην, ἢ ὁποία καταλαμβάνεται ἀπὸ ἀκατανίκητον ἔρωτα πρὸς ἓνα ἐκδεδιτημένον καὶ μελαγχολικὸν ἄνδρα καὶ φέρεται ἐν τῇ εἰς ὄλεθρον. Ὅστις δὲν εἶδεν αὐτὴν ἐν τῇ συγκαταουμένη ἀπείρῳ ἀγάπῃ της καὶ δὲν τὴν ἤκουσε μὲ τὴν τρέμουσαν φωνὴν της, ἀθῶαν καὶ περιτρομον, μέχρις οὐρανῶν ἐκπέμπουσαν τὴν κραυγὴν τῆς ἀγαλλιάσεώς της, ἢ βαρύθυμον μέχρι θανάτου, οὗτος ἔχασεν ἓνα ὀλόκληρον κόσμον τέχνης καὶ γοητείας.

Τὸ βάθος τῆς τέχνης τῆς Σόρμας καταφαίνεται καὶ εἰς τὸ δράματιον τοῦ Σούδερμαν «ὁ

μικρὸς Φρίτς». Ἐδῶ ὀλίγας μόνον λέξεις λέγει. Ἄλλ' ὅταν τείνῃ ὡς τελευταῖον ἀποχαιρετισμὸν τὴν χεῖρα πρὸς τὸν μελλοθάνατον μικρὸν Φρίτς καὶ ἐν τῇ γενναίως συγκαταουμένη ὀδύνῃ της φελλίξῃ λέξιν ἀγάπης, ἐνῶ, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, τὰ δάκρυα τρέχουν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της· ὅταν σιωπηλῇ, ἐν λύπῃ ἀπείρῳ καὶ ἀπεριγράπτῳ, περιβάλλῃ τὸν θνήσκοντα μὲ μακρὸν, γεμάτον πόνον, τελευταῖον βλέμμα ἔρωτος, τότε ἀποκαλύπτονται τὰ μυχιαίτατα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς

ζωηρὸν καὶ ἀτίθασον καὶ κάπως ἀνάγωγον τῆς ἐφήβου συνδέεται θαυμαστῶς μετὰ τῆς γυναικείας βαθύτητος· τὸ δὲ κρῖμα τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ὀραίαν πτωχὴν Ῥαχίλ, τὴν περιπαθὴ παιδίσκην, τὴν θελκτικὴν καὶ δελεαστικὴν, τὴν ἀγαπῶσαν ὅπως κελαδεῖ τὸ πτηνόν. Δελεαστικὴ καὶ τρελλαίνουσα οὐχὶ διότι τὸ αἷμα σφύζει ζωηρῶς εἰς τὰς φλέβας της, οὐχὶ διότι ἡ καρδιά της ἀρχίζει τὸ αἰώνιον τραγοῦδι τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ ἀπὸ ἐπικίνδυνον καὶ ψυχρῶς ὑπολογισμέ-

καὶ δι' αὐτῆς αἰσθάνεται κανεὶς, εἰς ἓν σπαρακτικὸν δευτερόλεπτον, τὸν ἀνέφραστον πόνον ὀλοκλήρου τῆς Πλάσεως.

Ἡ Σόρμα ἐξέχει προσέτι καὶ εἰς τοὺς χαρακτῆρας τοὺς ζωηροὺς καὶ φιλοπαίγμονας, καὶ ὅτε μὲν παριστάνει τὴν ἀπιστον Ῥωμαίαν κόρην, τὴν πρῶιμως ὀριμάσασαν εἰς τὴν πείραν τῆς ζωῆς, τὴν πρῶιμως συνηθίσασαν νὰ πτερυγίξῃ πρὸς τὴν εὐτυχίαν ὡς ἡ πεταλοῦδα πρὸς τὸ φῶς, καὶ νὰ φοβῆται καὶ ν' ἀποφεύγῃ τὴν μέριμναν καὶ τὴν λύπην, τὸ δὲ θέλγητρον τῆς φιλαρεσκείας της καὶ ἡ χάρις της φθάνουν ἐδῶ μέχρι μεγαλοφυίας· ὅτε δὲ τὴν Ἰουδαίαν τοῦ Τολέδου εἰς τὸ ὁμώνυμον ἔργον τοῦ Γκιρλιπάρτσερ, ὅπου τὸ

νὴν ὀπισθοβουλίαν, ἀναφαίνεται ὡς Ῥεζίνα εἰς τοὺς Βρυκόλακας τοῦ Ἴψεν· ἐδῶ μεταβάλλεται εἰς τὸσον διεγερτικόν, εἰς τὸσον προκλητικόν καὶ περισφιγγόν εἰς τὰς γοητευτικὰς σπείρας τοῦ τέρας ἔρωτος, ὥστε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶνε παράφρων ὁ Ὄσβάλδος διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμήσῃ.

Ἐν τῇ ὑποκρίσει τῆς ἡ Σόρμα παρέχει, μετὰ πρωτοφανοῦς εἰς τὴν τέχνην λεπτότητος χαρακτηρισμοῦ, ὅλας, ὅλας τὰς ἀποχρώσεις τῆς γυναικείας φύσεως, μετὰ τοιαύτης δ' ἐμπνεύσεως φυσικότητος, ἐνδοθεν ἐκ τῆς ψυχῆς της ἐξορμώσης, καὶ μετὰ τοιαύτης ἐκτύπου διαγραφῆς τῆς ἀτομικότητος ἐκάστοτε, ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι

ἐν πολλοῖς συνεπλήρωσε τὰς περὶ γυναικείας ψυχῆς ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων.

Ἐκ τῶν εἰκόνων, τὰς ὁποίας παραθέτομεν, ἢ μία παριστάνει τὴν Σόρμα ὡς Νόραν καὶ ἢ ἄλλη ὡς Ραῖδινδελᾶν εἰς τὴν «Βουλαγαμένην Καμπάναν» τοῦ Χάουπμανν. Αἱ εἰκόνες αὗται ἔγιναν ὅσον ἔνεστι καλλίτεροι, ἐν τούτοις δὲν παρέχουν πλήρη τὴν ἰδέαν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον

ἀποτελεῖ τὴν κατ' ἐξοχὴν ἰδιοφυίαν τῆς Σόρμα. Τὸ κατ' ἐξοχὴν τοῦτο ἰδιοφυὲς ἔγκειται εἰς τὸν τόνον τῆς φωνῆς τῆς καὶ εἰς τὰς ἐπαλλάσσουσας μεταβολὰς τῆς εὐκινήτου καὶ ἐκφραστικωτάτης μορφῆς τῆς.

Ὅταν ὁμιλῇ, ἡ φωνὴ τῆς ἐντυπῶνται εἰς τὸ οὖς τοῦ ἀκούοντος μετὰ παραδόξου βαθύτητος καὶ περὶ τὸ μέτωπόν τῆς μελωδεῖ κατὶ ὡς ἄσμα.

Ἡ Ἀρχαία Μουσική

ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΑΥΤΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΓΚΛΟΥΚ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΑΓΝΕΡ—ΕΙΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΣ :

Οἱ μετὰ ταῦτα γραμματικοὶ πρὸς σήμανσιν τῆς μεταβολῆς τῆς ὀξύτητος μετεχειρίσθησαν τοὺς τόνους. Ἀναλόγως τῆς ὑψώσεως ἢ ταπεινώσεως τῆς φωνῆς ἢ καὶ ἀμφοτέρων συγχρόνως, ἐπέθετον ἐπὶ τῆς συλλαβῆς ὀξείαν, βαρεῖαν ἢ περισπωμένην. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰ σημεῖα ταῦτα δὲν ἐσημειοῦντο ἀκόμη ἐν τῇ συνήθει γραφῇ, διότι ἕκαστος μετεχειρίζετο καὶ ἄνευ αὐτῶν τὴν ἀπαιτούμενην κίνησιν τῆς φωνῆς. Μόνον ὅτε ἡ ζωντανὴ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔγινεν ἡ νεκρὰ γλῶσσα τῶν βιβλίων κατέστη ἀναγκαῖα ἡ χρῆσις τῶν σημείων τούτων.

Καὶ ἐν τῇ μουσικῇ δὲν ἔγραφον τὰ σημεῖα ταῦτα, μετεχειρίζοντο δὲ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβῆτου πρὸς σήμανσιν τῶν φθόγγων. Ἄλλ' ἀφ' οὗ τὸ ἄσμα ἦτο ἀπλοῦν μέσον ζωηροτέρας ἐκφράσεως τῆς γλώσσης, ἦτο ἐπόμενον ὅτι καὶ δι' αὐτὸ θὰ εἶχον σημασίαν αἱ ὑψώσεις καὶ ταπεινώσεις αἱ δηλούμεναι ὑπὸ τῶν τόνων. Ἀφ' οὗ δ' αἱ τοιαῦται κινήσεις τῶν τόνων ἦσαν οὐσιώδεις εἰς τὴν συνήθη γλῶσσαν, πολὺ εὐκρινέστερον ἀκουσθαι ἔπρεπε νὰ εἴνε εἰς βραδείαν ἐπίσημον ᾠδὴν, καὶ μάλιστα ἐάν αὕτη ἐξετελείτο ὑπὸ ὀλοκλήρου χοροῦ! Ἐνταῦθα ἔπρεπε αἱ ἐν τῇ συνδιαλέξει ἐκφεύγουσαι καὶ ταχέως ἐξολισθαίνουσαι καὶ ἐξαφανιζόμεναι κινήσεις τῆς φωνῆς νὰ καθορισθῶσιν, ἐάν δὲ ὀλόκληρος χορὸς ἔμελλεν οὕτω νὰ ψάλλῃ, ἔπρεπε — πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρατονίας καὶ κακοφωνίας — αἱ φωνητικαὶ αὗται κινήσεις νὰ κανονισθῶσιν ἐκ τῶν προτέρων, ὅπως ἐξαρθῶσιν εἰς ὑψηλὸν καὶ ἐξυψοῦν χορικὸν ἄσμα.

Ἔργον λοιπὸν τῆς μουσικῆς, οὐχὶ εὐχερές,

¹ Τέλος ἴδε σελ. 41.

ἦτο, οὕτω νὰ κανονισθῶσιν τὰς φωνητικὰς κινήσεις τῆς γλώσσης, τὴν προσῳδίαν, ὥστε ἡ ἐκ τῆς πανηγυρικῆς ᾠδῆς ἐντύπωσις θὰ παρασταθῇ μουσικῶς διὰ τῆς καθορίσεως τῶν τόνων, χωρὶς ἐκ τούτου τὸ ἐλάχιστον νὰ ζημιωθῇ ὁ γλωσσικὸς χαρακτήρ τοῦ ἄσματος.

Τοῦτο πολὺ εὐκόλον εἶνε νὰ λεχθῇ, ἀλλὰ πολὺ δύσκολον νὰ ἐκτελεσθῇ. Ἄς ἀναλογισθῶμεν ὅτι ὅλοι οἱ μεγάλοι μελωποιοὶ τῶν τριῶν τελευταίων ἑκατονταετηρίδων, ἀφ' οὗ ἀνεκαλύφθη ἡ ἀρχὴ διὰ τοῦ Γαλιλαίου καὶ τῶν Φλωρεντίνων, τοῦτο ἐθεώρησαν ὡς τὸ δυσχερέστατον πρόβλημά των. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν πόσον ὁ Βετόβεν ἐπάλασεν (εἰς τὸν Φιδελιον) μετὰ τὴν γλωσσικὴν ἐκφράσιν τῆς μουσικῆς καὶ πῶς διαρκῶς μετέβαλλε καὶ συνεπλήρου καὶ ἐλάττωσε τὰς μουσικὰς φράσεις του, ὅπως εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν δώσῃ τὴν μουσικὴν αὐτῆς μορφήν καὶ τὴν φυσικὴν τῆς προσῳδίαν. Εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι ὅσα περισσότερον οἱ νόμοι τοῦ φυσικοῦ γλωσσικοῦ τονισμοῦ ἐκφράζονται διὰ τῆς μελωδίας τοῦ ἄσματος, τόσῳ φυσικώτερα εἶνε αὕτη καὶ τόσῳ περισσότεροι ἐπιδραῖ. Ἀλλὰ καὶ τόσῳ δυσκολώτερα καὶ μεγαλοφυεστέρα εἶνε ἡ ἐπινοήσις τῆς. Τὸ μέγιστον μέρος τῆς φυσικῆς καὶ τόσον ἰσχυρῶς συγκινοῦσης ἐντύψεως τῶν ἄσμάτων τοῦ Σούμπερτ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ μουσικῶς ὠραίου τονισμοῦ. Ἐάν λοιπὸν ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ ἐκκληροῖ τὴν ἀπαιτήσιν ταύτην, ἵσταται ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου ὕψους τῆς μουσικῆς αἰσθητικῆς.

Κατόπιν τούτων, ἐάν ἐξετάσωμεν τοὺς πρὸ ἑπτὰ ἑτῶν ἐν Δελφοῖς εὐρεθέντας ὕμνους, βλέπο-

μεν μετ' εὐφροσύνου ἐκπλήξεως ἀλληλεπίδρασιν μεταξύ γλώσσης καὶ μουσικῆς, τῆς ὁποίας στενωτέρα δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ. Ἐκεῖ ὅπου τῶρα ἐπὶ μιᾶς συλλαβῆς ἠθέλομεν θέσθαι ὀξείαν, ἐκεῖ εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῇ μελωδίᾳ κινήσιν τόνου πρὸς τᾶνω, ἀμέσως δ' ἔπειτα πίπτει ἡ μελωδία, ἀκριβῶς ὅπως ἡ φωνὴ ἐν τῇ γλώσσῃ, ἀνεξαιρέτως πρὸς τὰ κάτω ὅπου γράφομεν περισπωμένην, βλέπομεν κινήσιν τόνου πρὸς τὰ κάτω ἐπὶ τῆς τονιζομένης συλλαβῆς, καὶ ὅπου τίθεται βαρεῖα, ἐκεῖ ἐν τῇ ἑλληνικῇ φθογοσημαντικῇ ἐπαναλαμβάνεται ὁ πρὸ τῆς τονιζομένης συλλαβῆς φθόγγος.

Τὴν ἀρχὴν ταύτην τῆς ἀρχαίας Μελωδικῆς, ἣν πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἐξακριβῶσθαι ὁ διάστημα θεωρητικὸς τῆς μουσικῆς Ὁσκάρ Φλάισερ διὰ τῆς ἐμβριθοῦς μελέτης τῶν παλαιῶν γραμματικῶν, εἶδε καὶ πρακτικῶς ἐπιβεβαιώθησαν διὰ τῶν ἐν Δελφοῖς ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἐξήγαγον ἐπὶ μαρμαρίων πλακῶν εἰς φῶς τοὺς δύο ἐκείνους ὕμνους μετὰ φθογοσήμων· μολονότι δὲν διετηρήθησαν ἐντελῶς πλήρεις, ἐν τούτοις περιεῖχον ἀρκετὴν μουσικὴν, ὅπως δοκιμασθῶσιν ἐπ' αὐτῶν οἱ νόμοι ἐκεῖνοι. Μεγάλη δὲ ὑπῆρξεν ἡ εὐάρεστος ἐκπλήξις τοῦ γερμανοῦ μουσικολόγου, ὅτε εἶδε τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ἐντελῶς ἐπικυρουμένην ὑπὸ τῶν πραγμάτων. Διασαφηνίζει δ' αὐτὴν διὰ τινῶν παραδειγμάτων, κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἀνάγνωσιν τῶν ἑλληνικῶν ὕμνων, διαφέρουσαν τῆς συνήθους, καὶ πρὸ ἔτους περίπου ἐκδοθεῖσαν.

Ὁξεία. Ἡ συλλαβὴ ἡ φέρουσα τὴν ὀξείαν φέρει ἐφ' ἑαυτῆς καὶ μελωδικῶς τὸν ὀξύτερον τόνον.

θέ - γα - τρες. δι - κό - ρυμβα. πα - τέ - ρας.

ἔ - δρα - να. Κα - στα - λί - δος. εὐ - ὕ - δρου.

με - γα - λό - πο - λης. Τρι - τω - γλί - δος. κρέ - κει

ἀ - να - μέ - λε - ται.

Βαρεῖα, αὕτη δεῖκνυε τὴν ἐπανάληψιν τοῦ προηγουμένου τόνου.

ἀ - να Δελ - φόν ἀ - να. Ἄθ - θις.

ἔσ - μός. κλυ - τόν.

Περιοσπωμένη, αὕτη ἐμφαίνει τὴν πρὸς τὰ κάτω τονικὴν κινήσιν δύο τόνων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ διάστημα μικρᾶς τρίτης.

ψ - δαί - σι. κλυ - ταῖς. πρῶ - να.

μαν - τεῖ - ον. εὐ - χαί - σι.

Αἱ ἄνευ τόνου συλλαβαὶ ρυθμίζονται κατὰ τὴν ὀξύτητα τῶν τονιζομένων συλλαβῶν τῆς λέξεως. Αἱ μετὰ ὀξύτονουμένην συλλαβὴν ἐρχόμεναι συλλαβαὶ τῆς αὐτῆς λέξεως ἔχουν πάντοτε βαρύτερον τόνον ἢ ἡ τονισμένη συλλαβὴ, αἱ δὲ προηγούμεναι οὐδέποτε εἶνε ὀξύτεραι ταύτης.

Οὕτω λοιπὸν ἀρρήκτως συνδέεται ἡ Μουσικὴ μετὰ τὸ γλωσσικὸν κείμενον καὶ τῆς τονικῆς του ιδιότητος.

Τῇ βοηθείᾳ τῶν τονικῶν τούτων νόμων εἶνε δυνατόν νὰ μελοποιηθῶν ἀρχαία ἑλληνικὰ ποιήματα, ἢ τοῦλάχιστον νὰ πληρωθῶν κενὰ ἐν τῇ μουσικῇ μετὰ μεγάλης ἀσφαλείας. Ὁ Ὁσκάρ Φλάισερ ἐπεχείρησε τοιαύτην συμπλήρωσιν τοῦ πρώτου δελφικοῦ νόμου καὶ προσθέτει :

«Εἰς τὸν δελφικὸν ὕμνον προσαρμολογῶνται πρὸς ἀλλήλους οἱ τόνοι, εἶνε δὲ αἰσθητικὴ ἀπόλαυσις (καὶ κατὰ ὑπέρτερον) νὰ βλέπῃ τις πῶς οἱ τόνοι προθύμως παρακολουθοῦν καὶ τὰς ἐλαφροτάτας κινήσεις τῆς γλώσσης. Διὰ τὴν μεγάλην δυσκολίαν τοιαύτης μελοποιίας στενωῖς συνδεδεμένης μετὰ ῥυθμὸν ἐμβατηρίου πρέπει νὰ ἐπαίνεσωμεν καὶ τοὺς μελοποιούς αὐτῆς καὶ τοὺς συγχρόνους αὐτῶν, οἵτινες ἐχάραξαν αὐτὴν ἐπὶ μαρμαροῦ πρὸς τιμὴν των. Εὐχερῶς δύναται τις νὰ φαντασθῇ ὅποιον ἀπόλαυσιν ἐνεποιοῦν εἰς τὸ οὖς αἱ κινήσεις αὗται τῶν τόνων ἐν τοιαύτῃ συμφωνίᾳ μετὰ τοὺς φυσικοὺς τόνους τῆς οικείας μητρικῆς γλώσσης.

Οἱ τότε ἀκροαταὶ τὰς παρηκολούθουν οὐχὶ ὅπως ἡμεῖς μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ χάρτου. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ δὲν εἶνε ἡ μητρικὴ ἡμῶν γλῶσσα, τὴν ὁποίαν νὰ κατανοῶμεν ἄνευ σκέ-

φεώς τινος· εἰς τοὺς πλείστους εἶνε νεκρὰ γλῶσσα ὑπακούουσα εἰς τὴν νόησίν μας, ὄχι ὅμως ἀμέσως καὶ εἰς τὸ συναίσθημά μας. Ἄλλ' εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας τὸ πρᾶγμα ἦτο ἄλλως. Ὅπως οἱ Γερμανοί, ὅταν ἀκούουν ἐν ἄσμα τοῦ Σούμπερτ, δὲν ἔχουν ἀνάγκη νὰ ἐρωτήσουν πρῶτον ἂν ἡ μουσικὴ του συμφωνεῖ πράγματι μὲ τὸ κείμενον, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ Ἕλληνες ἠσθάνοντο τὸ ὄραϊον δίχως λεπτολόγον φιλολογικὴν ἐξέτασιν. Καὶ ἂν ἤθελον νὰ ἐξετάσουν ἐπιστημονικῶς τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἠσθάνθησαν, ἦτο τοῦτο τόσον εὐκόλον εἰς αὐτοὺς, ὅσον εὐκόλος εἶνε εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἡ ἀνάλυσις ἐνὸς ἄσματος τοῦ Σούμπερτ. Διότι ἀκριβῶς ἐκείνοι οἱ τόνοι, οἱ ἐπιτρέποντες τῶρα εἰς τοὺς Γερμανοὺς τὴν σύγκρισιν μεταξὺ τοῦ γλωσσικοῦ τονισμοῦ καὶ τῆς μουσικῆς, ἐγίνοντο ἀμέσως ἀντιληπτοὶ διὰ τοῦ ἀμέσου γλωσσικοῦ συναισθήματος. Ἡ ἔγγραφος γλῶσσα εἰσήγαγε τοὺς τόνους μόνον τὴν 5-7 ἑκατονταετηρίδα, μετὰ Χριστόν· ἕως τότε οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔπρεπε νὰ ἐπαφίνωνται εἰς τὸ «συναίσθημά» των, ὅπως οἱ Γερμανοὶ ὡς πρὸς τὴν μουσικὴν των. Ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ πᾶσαν φιλολογικὴν ἔρευναν ἠσθάνοντο τὸ καλλιτέχνημα ὡς καλλιτέχνημα».

Ἄν τῶρα, ἐξακολουθεῖ, θέλωμεν νὰ ἀναγνώσωμεν ἕνα ἐκ τῶν δελφικῶν ὕμνων, θὰ κρίνωμεν αὐτὸν τοῦ λοιποῦ ἐξ ἀπόψεως ὅπως διαφόρου. Σκοπὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μελοποιῶν δὲν εἶνε νὰ παράγουν ἀπλῶς ὄραϊαν μελωδίαν τέρπουσαν τὸ οὖς, ἐπενεργοῦσαν καὶ ἀνευ κειμένου, εἴτε ᾄδεται, εἴτε τερετίζεται, εἴτε διὰ λύρας ἢ αὐλοῦ ἢ σάλπιγγος ἐκτελεῖται. Ἡ μελωδία τῶν ἀρχαίων εἶνε μελωδία πλήρης σκοποῦ, προθέσεως καὶ συνειδήσεως, ἀχώριστος ἀπὸ τοῦ κειμένου, ἀνευ τοῦ ὁποίου δὲν εἶνε πλέον καλλιτέχνημα. Ἡ μελωδία ἐκπηγάζει ἀμέσως ἐκ τῆς γλώσσης, διότι οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ μουσικὴ ἀνάπτυξις τῶν τόνων αὐτῆς. Μόνον νὰ ᾄδεται εἶνε δυνατόν, οὐχὶ ὅμως ἐπὶ οἰουδήποτε κειμένου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου καὶ ἐπὶ κανενὸς ἄλλου· οὐδὲ κἂν ἐπὶ κειμένου ὁμοίου περιχομένου, ἀλλ' ἔχοντος ἄλλας λέξεις. Ὅχι! οὐδεμίαν λέξιν εἶνε δυνατόν νὰ μεταβληθῇ οὐδὲ νὰ μετακινήθῃ κἂν, χωρὶς νὰ παραβλαφθῇ συγχρόνως καὶ ἡ μελωδία.

Εἶνε μουσικὴ αὐτόχημα καταπληκτικῆς σκο-

πιμότητος: ὁ ὕμνος εἶχε τὸν πρακτικὸν προορισμὸν νὰ φέρῃ εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Θεὸν τὰς εὐσεβεῖς εὐχαριστίας τῶν Ἀθηναίων μελοποιῶν· ἡ μελωδία εἶχε τὸν σκοπὸν νὰ ἐξάρῃ ὅσον τὸ δυνατόν ἐκφραστικώτερον τὸ περιεχόμενον τοῦ ὕμνου· ἡ ἀνάβασις καὶ κατὰβασις τῆς μελωδίας ἐχρησίμευε διὰ τὴν στίξιν καὶ τὴν ἀρθρωσιν τῆς φράσεως· ἐκάστη κίνησις τῶν τόνων καθίστα ἀντιληπτὸν τὸν τονισμὸν ἐκάστης λέξεως, ἐν ἐνὶ λόγῳ οὐδὲν ἦτο περιττὸν καὶ αὐθαίρετον.

«Ὅπως καὶ πρακτικῶς λύσω τὸ ζήτημα, λέγει ὁ γερμανὸς καθηγητὴς, ἐπεχείρησα νὰ ἐξακριβώσω ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἂν, ἀκροατήριον ἀποτελούμενον ἐξ ἑκατοστίων ψυχῶν, ἀφ' οὗ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κάλλος τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς καὶ τοὺς διέποντας αὐτὴν νόμους, ἦτο δυνατόν νὰ αἰσθανθῇ βαθεῖαν καλλιτεχνικὴν ἐντύπωσιν ἐξ αὐτῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε καταπληκτικόν, ἡ ἐντύπωσις βαθυτάτη καὶ ἰσχυρά. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ ἀκροατήριον ἦτο ἐπίλεκτον, ἀπετελεῖτο ἀπὸ τῶν ἀνθῶ τῆς ἐπιστήμης· ἀλλὰ πρό τινος (τὴν 27 Νοεμβρίου 1899) δεύτερον πείραμα ἀπέδειξεν ὅτι καὶ κοινὸν τῶν συναυλιῶν πολυπληθὲς καὶ ἐκ πάσης κοινωνικῆς τάξεως, οὐδεμίαν ἰδέαν ἔχον τῶν νόμων τούτων, καὶ τοῦ ὁποίου οὐδὲ τὸ ἑκατοστὸν ἐγνώριζε τὴν ἀπαραίτητον ἐνταῦθα ἐλληνικὴν γλῶσσαν, εἶνε δυνατόν νὰ αἰσθανθῇ ἀμέσως τὸ κάλλος τῶν παλαιωτάτων ἐκείνων μελῶν. Αὐθόρμητος, ἰσχυρὰ καὶ διαρκῆς ἐπιδοκιμασία κατέδειξε τὴν ζωηροτάτην ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν αἱ μελωδίαὶ ἐκεῖναι ἐνεποίησαν εἰς τόσον πυκνὸν πλῆθος ἀνθρώπων».

Ὅχι μόνον λοιπὸν ἡ ἀρχαία μελωδία ἀναγεννᾶται ἐν νέᾳ ζωῇ, ὄχι μόνον εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῶν ἀνωτέρων παιδευτηρίων ἢ κατανόησις τῆς ἀρχαίας κλασικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ δύναται ν' ἀποκαλυφθῇ διὰ νέας καὶ ἀμέσου ὁδοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη δύναται διὰ τῆς χειραγωγίας αὐτῆς νὰ καταμάθῃ τὰς αἰσθητικὰς βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως, καὶ ἂν ἀκολουθήσῃ περαιτέρω ταύτην τὴν ὁδόν, ἀκόμη μεγαλειότερα νὰ δημιουργήσῃ.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΑΛΑΒΑΣΤΡΑ

ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ

Ἄγαλμα, ποῦ τὸ μάρμαρο ὠμορφαίνει,
δσες φορὲς σὶδὸ πλάγι σου διαβῶ
στὴν ἴδια θέσι ἀκίνητο ἀπομένεις,
στὴν ἴδια θέσι ἀναίσθητο, βουβό.

Ἡ φλέβες σου ψυχρὲς καὶ δίχως αἷμα,
τὰ χεῖλη σὶδὸ χαμόγελο κλειστά,
τὰ μάτια σου δὲν τὰ φωτίζει βλέμμα,
τὸ στήθος σου τὸ θάνατο βασιῶ.

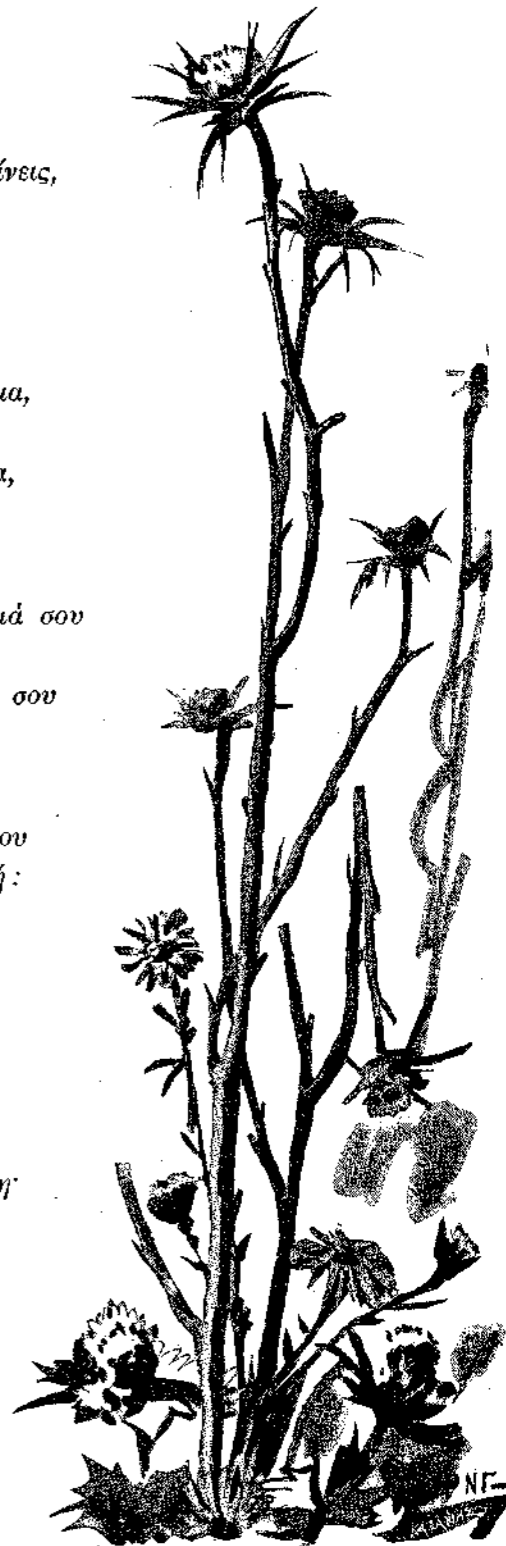
Μὰ ἐνῶ μ' αὐτὴ τὴν ἄφνη ἐύμορφιά σου
οὔτε μὲ νοιώθεις, οὔτε μὲ θωρεῖς,
γιατί μ' εὐφραίνει τόσο ἡ συντροφιά σου
ποῦ θέλω νὰ σὲ βλέπω ὀλημερίς;

Κι' ἀκούστηκε ἡ μαρμάρινη φωνὴ του
βγαλμένη ἀχνὰ ἀπὸ κάθε του πτυχῆ:
— Ὦνητέ, σὲ συντροφεύει τοῦ τεχνίτου
ἢ ἀθάνατη κι' ἀθώρητη ψυχῆ.

ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΣ

Στὴν κλίνῃ ξεκουράζονται τὰ ὄρθά σου στήθη
ἔς τὸ χέρι σου τ' ὀλόγυμνον ὡς τὴ μασχάλη
στηρίζεται τὸ ξέστοχο κι' ὄραϊο κεφάλι
τριγυρισμένο ἀπ' τῶν μαλλίων τὰ πλήθη.

Πιγμένοι σὶὰ φιλιὰ μου τῆς φωνῆς σου οἱ τόνοι
μισάνοικτα τὰ χεῖλη σου κρατοῦν ἀκόμα,
καὶ τοῦ κορμοῦ τὰ κύματα, χυτὰ σὶδὸ στρῶμα,
ταράζουν τὸ χιονόλευκο σεντόνι.

Τὰ μάτια σου στοὺς ὕμνους οὐρανίων αἰῶν
τονίζουσι τώρα τὴν ἀνήκουστη φωνή των...
Ὡ κίνησι ἀκατάπανση τῶν ἀκινήτων
χρωμάτων καὶ γραμμῶν μαρμαρωμένων!

Λύγχε μου, σὺ ποῦ μὲ λαχάρα σ' ἀνασταίνω
καὶ ποῦ σ' ἀνάβω μὲ παλμούς καὶ πόθους χίλιους,
δανείσου κι' ἄλλο φῶς ἀπὸ καινούργιους ἥλιους
γιὰ νὰ τὴν βλέπω καὶ νὰ μὴ χορταίνω.

ΤΟ ΕΡΗΜΟΚΚΛΗΣΙ

Ἐσκεπε πάντα σὴ βροχή, σὶν ἥλιο, στοὺς ἀνέμους,
τῶν νυκτερίδων, τῶν φειδιῶν φωλιά,
θυμίζεις ἀστραπόβροντα, καταστροφές, πολέμους,
θυμίζεις χρόνια βάρβαρα, παληά.

Τοῦ τοίχου τὰ εἰκονίσματα — τυφλό, κουλλό καθένα —
γδαρμέν' ἀπὸ τοῦ χρόνου τὴ νυχιά,
προβάλλουν μὲ τὸν κορνιαχτὸ σφικτοσαβανωμένα,
ἄλλου καιροῦ σακάτικα στοιχειά...

Μικρὸ παιδί ἀπ' τὴ θύρα σου συχνὰ περνοῦσα. Ὁ τρόμος,
τῆς ἐρημιᾶς ὁ ἀκοίμητος φρουρός,
μ' ἔπαιγε καὶ μοῦ φαίνονταν ἀτέλειωτος ὁ δρόμος
ποῦ μ' ἔφερνε ἐμπρός σου ἀγκαθερός.

Γιατί ἡ ζωὴ ποῦ γέμιζε τὰ παιδικά μου στήθια
ἀντίκρυζε τὸ θάνατο μπροστά,
καὶ τ' ἄγρια καὶ σπαρακτικά τῶν Δράκων παραμύθια
ζωντάνευαν σὴ μνήμη μου πιστά.

Καὶ τὰ γλυκά μου οὐείρατα κ' ἡ ἐλπίδα μου ἡ παρθένα
κάθε χαρᾶς μου, κάθε ἐπιθυμιᾶς,
ἀγνάντια σὰ συντριμμία σου τ' ἀραχνοκεντημένα
ἐπάγωναν κ' ἐσβύναν μονομιᾶς...

Τώρα ποῦ κρύβω μέσα μου μαῦρα συντριμμία οὐείρων,
κι' ἀκολουθῶ τὸ δρόμο τὸ στερόν
μέσα σ' ἐλπίδων σκελετούς, σὲ τάφους πόθων στείρων,
τώρα ἄφοβα ἀπ' τὴ θύρα σου περνώ.

Γιατί κ' οἱ δυὸ ἀπομείναμε δίχως κανένα πόθο,
δίχως κανένα τῆς ζωῆς σκοπό...
Ἐρημοκκλήσι δύστηχο, μὲ νοιώθεις καὶ σὲ νοιώθω,
Ἐρημοκκλήσι μαῦρο, σ' ἀγαπῶ!

Η ΛΕΥΚΑ

Τὴ θυμᾶσαι τὴ λεύκα μας; Παιγνιδιάρια σὴν αἶρα
φιλικά μᾶς προστάτευεν ἀπ' τοῦ ἡλίου τὴ λαύρα
καὶ μὲ χάρι σαλεύοντας τὴν ψηλὴ κορυφή της
ἐφιθύριζε πρόσχαρη τὴ χαρὰ τὴν κρυφὴ της
κ' ἐσκορποῦσε τὸ γέλιο της στοὺς φραγμούς καὶ σὲ ἀμπέλια...

Γιατί τότε ἀποκρίνονταν σὰ δικὰ σου τὰ γέλια.

Χθὲς ἐπέρασα μόνος μου — τί δὲν κάνουν τὰ χρόνια!...
Βασιλεύει τριγύρω της ἐρημιᾶ, καταφρόνια
κ' ἡ θεώρατη λεύκα μας, ποῦ τὸν πόνο μου ξέρει,
μὲ μιὰ θλίψη παράξενη ψιθυρίζει σὲ ἄγερσι
καὶ σκορπᾷ τὸ παράπονο μέσ' στοῦ ἡλίου τὸ κάμμα...

Γιατί τῶρ' ἀποκρίνεται σὸ δικό μου τὸ κλάμμα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

Όταν ή ελπίς ή γόησσα ψευστή, ή τρελλή και παίζουσα ως πεταλούδα ποικιλόπτερος, όταν χωνεύσει, ως τὸ ταξιδεύον πλοῖον, ἀναρπαγείσα ἀπὸ τὸν ὀρμητικὸν τῆς ἀπάτης ἄνεμον, τότε ἐπέρχεται ή ἀπόγνωσις, ἀπτερος, ως πεταλούδα ποῦ ἔκαυσε τὰ πτερά της. Καί ή ἀπόγνωσις ἐπῆλθεν ἐν τῷ οἰκίσμῳ τῆς Θωμαῆς βιαία. Μαύρη και ἀτελειώτος, ως νύξ τοῦ χειμῶνος.

Ἡ Θωμαή ἐπέριπτε τὴν αἰτίαν τῆς κακοτυχίας εἰς τὴν μητέρα της και ή μήτηρ εἰς τὴν κόρην της. Σημεῖον ἐστὶ και αἱ δύο ἔπταιον.

— Ἐνας ἄσωτος, ἕνας ξεστιάστος! ἔλεγεν ἀπεγνωσμένα.

Εἰς τὰ μικρὰ μέρη τὸ νὰ μὲν ή κόρη ἀγαμος, ἀνευ ἐλπίδος γηράσκουσα, θεωρεῖται ἄτυχον και κακόν. Ἀλλὰ τὸ νὰ παραιτήσῃ ὁ ἄνδρας τὴν γυναῖκά του και ἐκεῖνος μὲν νὰ γείνη ἀφαντος, σὺν ἕνα κομήτης, ποῦ δὲν θὰ ξαναφανῇ πλέον, αὕτη δὲ νὰ εἶνε χήρα, και νὰ μὴ ἔχη τὴν ἀδειαν νὰ μαυροφορήσῃ, τοῦτο θεωρεῖται ἀκόμη πλέον ἄτυχον, και πλέον κακόν.

— Νὰ θαμπωθοῦμε πλεῖα τόσο, νὰ στραβωθοῦμε, καλέ, ἀπὸ μιὰ χρυσή καδένα! ἔκλαιον ἀπηλπισμένα.

Ἐν τούτοις ἤρχοντο ἐνίοτε ὦραι, καθ' ἃς ή Θωμαή, ἐναντίον ὄλης τῆς ἀδυσωπῆτου ὀργῆς τῆς μητρός της, εὔρισκεν ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις, ως δικαστῆς φιλόανθρωπος, διὰ τὸν σύζυγόν της, ὅστις ἀναχωρῶν δὲν ἔδειξε καμμίαν δυσἀρέσκειαν ἐναντίον της, καμμίαν ὑποψίαν ἀποτροφῆς ἢ ἄλλης δικαίας ἢ ἀδίκου αἰτίας.

— Τὰ βερεσέδια, μάννα μου!

Ἐδικαιολόγει ή Θωμαή τὸν ἄνδρα της.

Ἡ γραῖα ὁμως, περισσότερον μνησικακος, διακόπτουσα ταύτην ἀποτόμως, ἔλεγε:

— Τὸ κεφάλι του, πές!

Και ὑπερασπίζουσα τοὺς πτωχοὺς χωρικοὺς, προσέθετεν:

— Ἦθελε νὰ πλουτήσῃ ἀπὸ τὸ λάδι. Μὰ τὸ λάδι τοῦ φτωχοῦ εἶνε ἀνακατωμένο μὲ τὸ αἷμά του και εἶνε κακοχώνευτο. Νὰ κάμη μιὰ δουλειὰ νὰ ζῆσῃ, ὡς ἄνθρωπος, ὄχι νὰ μοιράσῃ τὰ λεπτά του, ν' ἀδειάσῃ τὰ χέρια του, και νὰ κρατῇ ὕστερα τὸν ναργιλέ του! Ὁ τεμπέλης! Καί νὰ περιμένη ὕστερα τὴ λαδιά, γιὰ νὰ κερδήσῃ ἑκατὸ τὰ ἑκατό! Αὐτὰ μόνον ὁ καπετάν-Κονόμος ξέρει και τὰ καταφέρει.

Τότε και αἱ δύο, θεωροῦσαι γελοῖον τὸ πρᾶγμα, νὰ σκέπτονται κατόπιν ἐορτῆς, ἔθετον τέλος εἰς τοὺς ἀκάρπους αὐτοὺς ἐλέγχους, μεταβαίνουσαι εἰς τὴν ἀμπελον και καταγινόμεναι περὶ τὴν ἐπίπονον αὐτῆς καλλιέργειαν, διότι αὕτη μόνον ἀπέμεινε, και διὰ τὰς δύο αὐτὰς ψυχὰς, ως τὸ μόνον παραμύθιον. Ἡ ἀμπελος. Καί ὁ γέρον ἱερεὺς, ὁ πνευματικὸς των, ὅστις— ἄς εἶνε καλὰ— συχνὰ τὰς ἐπαρηγόρει, διδάσκων αὐτὰς τὴν ἐν Κυρίῳ ὑπομονήν, ή ὁποία βραβεύεται δι' ἀμαράντων στεφάνων παρὰ τοῦ μισθαποδότου Χριστοῦ.

— Νὰ, ταῖς ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς, ὁ γηραλέος και ὁ σεβάσμιος, δεικνύων διὰ τῆς μαύρης χονδρῆς ράβδου του τὰ γαμήλια στέφανα τῆς Θωμαῆς, ἅτινα ἦσαν ἀνηρτημένα ὑψηλὰ ἀπὸ καρφίου, παρὰ τὴν εἰκόνα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, συνδεδεμένα διὰ μεταξωτοῦ λευκοῦ μανδηλίου.

Σκονισμένα, ἀραχνιασμένα, ως πένθημα σύμβολα διαζευχθέντος ἀνδρογύνου, ἐφωτίζοντο, ἡμέραν και νύκτα, ἀμυδρῶς, ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης κανδήλας τοῦ εἰκονίσματος. Τὰ χρυσᾶ βραχάκια και τὰ ἐκ ψευδοχρύσου φυλλάρια αὐτῶν εἶχον μαρίσει, ἐξαφανισθείσης τῆς χρυσῆς στιλβώσεως, και τὰ ἄλλα διὰ τὰ ἐκ λευκῶν κ' ἐρυθρῶν ταινιῶν ἀνθήμια και οἱ φιογγίσκοι και αἱ ψευδεῖς κάλυκες τῆς λεμονίας, εἶχον ὡσαύτως ἀμαυρωθῆ. Νὰ! ταῖς ἔλεγεν ὁ γέρον ἱερεὺς. Βλέπετε αὐτὰ τὰ στέφανα τοῦ γάμου; Καί ὕψωνε πρὸς αὐτὰ τὴν μαύρην ράβδον του, ως νὰ ἤθελε νὰ τὰ ξεκρεμάσῃ ἀπὸ ἐκεῖ.

— Πόσα χρόνια ἔχουν; Καί, καθὼς βλέπετε πᾶνε! Ὅλος ὁ κορνιαχτὸς τῆς τσατῆς καταστάλαξεν ἀπάνω των. Μαύρισαν, σὺν τῆς μουρτιαῖς, ποῦ βάζουν 'ς τὴν πόρτα τῆς Παναγίας. 'ς τὴν φέστα, κ' ή ὁποιαὶς δὲν βαστᾶνε παραπάνω ἀπὸ μιὰ μέρα. Καί καταβιβάζων τὴν χεῖρά του και τὴν ράβδον και βλέπων τὰς δύο γυναῖκας κατ' ὀφθαλμούς, ἐξηκολούθη, ὄπως ἐνθουσιασμένος θεῖον ἐνθουσιασμόν:

— Μὰ τὰ στέφανα ἐκεῖνα, ποῦ σὰς λέγω ἐγώ, ποῦ θὰ σὰς δώσῃ ὁ Κύριος, σὺν ἔχετε ὑπομονήν, ἐκεῖνα τὰ στεφάνια Θωμαῆ μου, και γρηὰ-Κυρατζοῦ, δὲν μαραίνονται δὲν σκονίζονται, δὲν μαυρίζουν. Αἰωνίως λάμπουν νωπὰ και χλοερά, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, σὺν τῆς μουρτιαῖς 'ς τῆς Μαμμουῦς τὸ ρέμα. Καί ἀπήγγελλε μεγαλοπρεπῶς τὸ τοῦ ψαλμοῦ:

— Ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον και προσέ-

σχε μοι! Καί εἶπα, ἐλαφρῶς μειδιῶν, ἠρώτα:

— Κατάλαβες, γρηὰ-Κυρατζοῦ, τί θὰ πῆ προσέσχε μοι; Μὴ θαρρῆς, πῶς θὰ πῆ, μ' ἐξέσκισεν. Ὁ Κύριος, δὲν εἶνε τρικοκχιαῖς ποῦ ἔχεις 'ς τὸ ἀμπέλι, γιὰ νὰ ξεσκίζουν τοὺς κλέπτας; Ὁ Κύριος δὲν ξεσκίζει.

Ἐσιώπα μικρὸν. Καί βλέπων μὲ τὸ ἱλαρὸν βλέμμα του εἶτα τὴν γραῖαν, και ὕψων τὴν φωνήν του, ως ἐὰν ἐλάλει πρὸς κωφόν, ἐπαπέλεγε:

— Τ' ἀκούς, γρηὰ-Κυρατζοῦ;

Ἀλλ' ὅταν ἔχουμε ὑπομονήν, ἐξηκολούθει μαλακύνων τὴν φωνήν του και βλέπων ἱλαρῶς τώρα τὴν Θωμαῆν, ὅταν ἔχουμε ὑπομονήν, Θωμαῆ μου, τότε μὰς ἀκούει ὁ Κύριος και μὰς κάμνει ὅ,τι τοῦ ζητήσουμε, πρὸς τὸ συμφέρον πάντοτε τῆς ψυχῆς μας. Καί ἡμπορεῖ τότε κ' ἐδῶ καλὰ νὰ περάσουμε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μας και νὰ κερδίσωμεν και τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. . .

Οἱ λόγοι οὗτοι ἠύφραινον πρᾶεως τὰς δύο γυναῖκας κ' ἐγλύκαινον τὴν πικρίαν των, ως τὸ ἀγνὸν γάλα, τὸ ὁποῖον ἡδέως μαλακύνει τὸν ξηρανθέντα ὑπὸ τῆς νόσου φάρυγγα!

— Ἐνα ξερὸ κορμί εἶσαι κόρη μου. Παιδιά δὲν ἔχεις. Δόξα σοι ὁ Θεός! Θὰ περάσῃς τὸν ψεύτικον αὐτὸν κόσμον. Μὲ τὸ ἀμπελάκι σου, θὰ ψευτοπεράσῃς.

Ἐπαρηγόρει τὴν Θωμαῆν ή μητέρα της.

— Καί σύ, μαννοῦλά μου, ἄλλο ἕνα ξερὸ κορμί εἶσαι. Ἐνα δεμάτι ζύλα νὰ φέρνης, θὰ βγάλης τὸ ψωμί σου. Δόξα σοι ὁ Θεός!

Ἐπαρηγόρει και ή Θωμαῆ τὴν μητέρα της.

Ἀλλ' ή Θωμαῆ δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὸν Παλεμηῆτρον, ἂν και ὀλόκληρος τριετία εἶχε παρέλθει ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του. Τὸν ἠγάπα τὸν ἀδιαφόρητον. Τώρα δέ, ἐν τῇ ἐγκαταλείψει, περισσότερον κατενόησε τοῦτο και κατεκαίετο ή καρδιά της. Ὅλα ὅσα ἔλεγεν ἐναντίον του, ἐν τῇ θλίψει της ἐνίοτε, τὰ ἔλεγεν ἀπὸ τὴν πολλὴν πρὸς τὴν μητέρα της συμπάθειαν, νὰ συμφωνῇ μαζί της, νὰ μὴ κατατῆχεται ή γραῖα και ἀποθάνῃ πρὸ τῆς ὥρας της. Ἀλλὰ και ἔλκεται φυσικῶς ή γυνὴ πάντοτε πρὸς τὸν ἄνδρα, μεθ' οὗ, διὰ τῆς εὐλογίας του, ὁ Θεὸς τὴν συνέδεσεν, ἀδιάρρηκτως, ως ἔλκεται ὁ σίδηρος πρὸς τὸν μαγνήτην. Ὅσον και ἂν ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐπιλογίην, ὅσον και ἂν τὴν κατήσχυνεν ή ἀπότομος ἐγκατάλειψίς του, δὲν ἠδύνατο νὰ αισθανθῇ μίσος πρὸς αὐτόν. Μόνον διότι ἔβλεπεν ἐπὶ τινος ἀραφίου τὸν ἔρημον ναργιλέ του, ἐγκαταλειμμένον, ἐκινεῖτο εἰς δάκρυα. Καί παρηγορουμένη ματαίως διελογίζετο πολλάκις:

— Ἴσως γιὰ μένα ἐφυγεν. Ἴσως πῆγε πάλιν εἰς τὴν Ἀμερικὴ, νὰ δουλέψῃ πάλιν, νὰ κερδήσῃ, γιὰ μένα τώρα. Τὸ πρῶτό του ταξιδι ἦτανε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, τὸ δεύτερο εἶνε ἴσως γιὰ μένα.

Κ' ἐστέναζε τότε κρυφά, ἀποσυρομένη κάτω εἰς τὸ κλειστὸν μαγαζεῖον, κρυφὰ ἀπὸ τὴν μητέρα της. Κ' ἠγρύπνει ἐξ ἔρωτος και ἠύχετο νὰ ἐγνώριζε ποῦ μένει ὁ Παλεμηῆτρος, νὰ τρέξῃ νὰ γείνη δοῦλά του, νὰ γείνη σκλάβος του, μόνον γιὰ νὰ τὸν βλέπῃ. Τὰς βαρεῖας ἐκεῖνας λέξεις, τὰς ὁποίας ἐξεστόμισεν ὁ Παλεμηῆτρος τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεώς του, ὅτε κατεῖχετο ὑπὸ τῆς δεινῆς ἐκείνης ψυχικῆς στενοχωρίας, τὰς λέξεις ἐκεῖνας ἤδη ή Θωμαῆ, ἐν ταῖς στιγμαῖς ταῖς φλογεραῖς τοῦ ἔρωτος, ἀντιθέτως ἐξῆγει, ως ῥηθείσας ἀπὸ τῆς μεγάλης πρὸς αὐτὴν ἀγάπης, ὅτε, καταχρεωμένος ἐκ τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν του ζημιῶν, ἐγίνετο πρόσκομμα εἰς τὸν ἀνετον συζυγικὸν των βίον, ὅστις θ' ἀπέβαιεν οὕτως ἀδιάκοπον μαρτύριον.

— Κ' ἐγὼ δὲν εἶχα καμμιά ἀπαίτησιν ή κακομοῖρα! Ἐκλαῖε τότε ή Θωμαῆ, κρυφὰ κάτω κάτω εἰς τὸ κλειστὸν μαγαζεῖον.

Και τότε τῆς ἤρχοντο ἄλλαι πρακτικώτεραι, ἀλλὰ τρομεραὶ σκέψεις. Ὁ Παλεμηῆτρος ἦτο φιλότιμος. Ἦτο ὑπερήφανος. Τὸ ἤξευρε τοῦτο ή Θωμαῆ. Ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ ὠφελῆθῃ ἀπὸ τὴν ἀδικίαν. Ἴσως νὰ τὸν κατεστενοχώρησεν ἐκεῖνο τὸ τηλεγράφημα, ἐσκέπτετο ή Θωμαῆ. Ἴσως νὰ μὴ εἶχε νὰ πληρῶσῃ εἰς τὸν ἀλευρόμυλον, ἴσως νὰ ἦτο κίνδυνος νὰ φυλακισθῇ, και ἀπάνω εἰς τὴν φιλοτιμίαν του, ἴσως νὰ ἔπαθε κανένα κακόν. Μπορεῖ νὰ τοῦ ἦθε νταμλᾶς. Δύσκολο πρᾶγμα εἶνε ν' ἀποθάνῃ κανένας; . . . Καί τότε, περιδεῆς ή Θωμαῆ, τὸν ἐθρῆνει κρυφά, κάτω εἰς τὸ κλειστὸν μαγαζεῖον:

— Παλεμηῆτρο, Παλεμηῆτρό μου!

Εἶχεν ἀκουσθῆ ἕνα τοιοῦτον, ἐκεῖνα τὰ ἔτη, εἰς τὴν μικρὰν ἐπαρχίαν. Ἐνας ἔμπορος, ἀπολέσας τὴν περιουσίαν του και κινδυνεύων νὰ φυλακισθῇ, εὔρεθῃ κρεμασμένος ἀπὸ μίαν ἐλαίαν.

Τότε εἰς τοὺς φόβους της τούτους ή Θωμαῆ, μεταβαίνουσα πρῶι-βράδυ, ἦναπτε τὰ κανδήλια τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐνὸς μικροῦ ναῖσκου, παρὰ τὴν ἀμπελον, ὑπὸ τὴν σκίαν ἐλαίων και κυπαρίσσων, νὰ τὸν φυλάττῃ ὁ ἅγιος, ὅπου και ἂν εἶνε, ἂν εἶνε ζωντανός. Ἦναπτε τὰ κανδήλια τοῦ ἁγίου, σαράντα μέραις και σαράντα νύκτες, ὅλον τὸ σαραντῆήμερον. Ἦναπτε κηράκια πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ ἁγίου, εἰς τὸ ξύλινον μικρὸν μανουάλιον. Ἦναπτε ἀνθρακίαν ἐντὸς θραυ-

¹ Ἴδε σελ. 46.

σμένης κεράμου, κ' ἐθυμιάζε τὸν μικρὸν ναίσκου, σαράντες μέραις καὶ σαράντα νύκτες. Ἦναπτε μὲ τὴν φλόγα τῆς καρδίας τῆς καὶ τοὺς δύο ὀφθαλμούς τῆς, τοὺς μαύρους ὡς δύο ρώγαις μαυροκουρούνας, καὶ τότε θερμὰ δάκρυα, τὰ δάκρυά τῆς, ἐρράντιζον τὸ ψηφιδωτὸν τοῦ ναίσκου ἔδαφος, ὅστις ὀλοκαίνουργος καὶ ἀπαστράπτων συνετηρεῖτο εἰς τὴν ἐσχατιάν ἐκείνην τοῦ χωρίου, θαρρεῖς κ' ἐκτίσθη, πρὸς παραμυθίαν τῆς, νὰ δέχηται, σιωπηλὸς ἐκεῖ, τ' ἀγνά τῆς Θωμαῆς ὀλοκαυτώματα.

Καὶ προσήχετο ὦραν ἐκεῖ, πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ ἁγίου, κάμνουσα εὐλαβεῖς σταυρούς ἢ Θωμαῆ:

— Ἄη μ' Γιώργη! Ἄη μ' Γιώργη!

Καὶ ἐγονυπέτει ἐπανελημμένως, ἐνώπιον τοῦ μεγαλομάρτυρος ἱππέως, ἢ Θωμαῆ:

— Ἄη μ' Γιώργη! Ἄη μ' Γιώργη!

Καὶ προσεκόλλα ὀβολούς ἢ Θωμαῆ ἐπὶ τῆς εἰκόνας τοῦ τροπαιοφόρου ἁγίου, τοῦ ρυομένου τοὺς αἰχμαλώτους:

— Ἄη μ' Γιώργη! Ἄη μ' Γιώργη!

Καὶ οἱ ὀβολοὶ τῆς Θωμαῆς οὐδέποτε κατέπιπτον, ἀποσπώμενοι ἀπὸ τῆς εἰκόνας ἀπρόσδεκτοι.

Ἄλλ' εἶχε, καὶ ἐπὶ τῆς μυστηριώδους ἐκείνης χρυσῆς καδένας, ἄλλας ἐλπίδας ἢ νεαρὰ σύζυγος.

Ὅσον καὶ ἂν ἦτο Ἑβραῖος ὁ πωλήσας αὐτὴν καὶ ὅσον καὶ ἂν ἦτο πλαστὸν τὸ μύθεμά του, ἢ χρυσὴ ἐκείνη ἄλυσις ἦσκει μεγάλην γοητείαν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς γυναίκος. Καὶ ὅταν κατὰ πρῶτον τὴν εἶδε, τῆς ἐφάνη ὅτι δι' αὐτὴν ἠργάσθη καὶ ἠγάπησε καὶ ἔκαμεν ἄνδρα τῆς τὸν Λαλεμῆτρον.

Μετὰ πόσης θλίψεως ἐν ταῖς ἡμέραις αὐταῖς ταῖς πενθίμοις τῆς ἐξαφανίσεώς του, ἐνθυμεῖτο τὰς πρῶτας ἐκείνας ἡμέρας τῆς μακαριότητος, ὅτε κατὰ πρῶτον εἶδε τὸν Λαλεμῆτρον, ἐξ Ἀμερικῆς ἄρτι ἐπανελθόντα, καὶ ἀναιδοκαταβαίνοντα ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν οἰκίσκου τῆς! Κοντός, εὐμορφος, μὲ μαῦρα ροῦχα, μὲ ἄσπρον ὑποκάμισον, ἐσυχοπερνοῦσεν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ παραθυράκια τῆς, σὰν νὰ ἦλθεν ἀπὸ τὸν ξένον κόσμον ἐπίτηδες δι' αὐτὴν. Καὶ τὴν ἐβλεπεν ἐκείνος, καὶ τὸν ἐκρυφοκύτταζεν ἐκείνη, καὶ ἔλαμπεν εἰς τὸ στήθος τοῦ ἢ χρυσῆ καδένα, ὀλόχρυσος, ἀπὸ βενέτικε καθαρὸ μάλαμμα, θαμβόνουσα τοὺς ὀφθαλμούς τῆς. Καὶ ὅταν δὲ πάλιν ἤκουσε παρὰ τοῦ ἰδίου τὴν παράδοξον ἱστορίαν ἐκείνης τῆς ἀλύσεως, μὲ ἀκόμη περισσότερο θάμβος τὴν ἐβλεπεν, ὡς ἱερὸν τι πράγμα πλέον, ἔχον μεγάλην δύναμιν ν' ἀποτρέπη τὸ κακόν.

Ἡ ἴδια ἢ μητέρα τῆς, ἐκπληκτος, τῆς εἶπε μίαν ἡμέραν, ὅπου ὁ Λαλεμῆτρος ἦτο ἄρρωστος.

— Κύτταξε, Θωμαῆ μου, πῶς ἀνεμίζει ἢ χρυσὴ καδένα του! Σὰν φειδάκι, καλέ, ζωντανό!

Τὸ αὐτὸ συνέβαινε πάντοτε, ἴλεγεν ἢ γραῖα, ὁσάκις ὁ Λαλεμῆτρος ἦτο ἀδιάθετος ἢ ἀσθενής.

Κατὰ βάθος ἢ Θωμαῆ, διδαγμένη ἀπὸ καλοὺς πνευματικούς, ἀνεγνώριζε τὴν πλάνην τῆς, ἀλλ' ἐν τούτοις τῆς ἐφαίνετο ὅτι ἢ χρυσὴ ἐκείνη ἄλυσις ἀπέπνεεν εὐωδίαν μυστικὴν, ἁγίων λειψάνων ἄρωμα, καὶ οὐδόπως ἀπίθανον, ἐσκέπτετο, νὰ προήρχετο ἀπὸ τῶν κειμηλίων βυζαντινοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου. Ὡς τοιαύτην τὴν ἐξελάμβανε κ' ἐστήριζε τότε ἐπ' αὐτῆς ἀγαθὰς ἐλπίδας, ὅτι ἐνόσω εἶχεν αὐτὴν ὁ σύζυγός τῆς, οὐδὲν κακὸν θὰ ἐπάθαιεν.

— Ἄλλ' ἂν εὐρέθη εἰς ἀνάγκην καὶ τὴν ἐπώλησε!

Τῆς ἤρχετο καὶ αὐτὴ ἢ θλίβερα σκέψις.

Παρήλθεν οὕτω καὶ ἄλλο ἀκόμη ἔτος καὶ οὐδεμίαν εἰδήσιν ἐλάμβανεν ἢ Θωμαῆ. Κατ' ἀρχὰς τὰς πρῶτας ἡμέρας διεδόθη ὅτι τὸν ἐφυλακίσαν εἰς Βόλον. Ἀλλὰ τοῦτο διεψεύσθη ἀμέσως κατόπι. Ἄλλη φήμη διέδιδεν ὅτι πλέων εἰς Πειραιᾶ, ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοῦ ἀτμόπλοιου τὴν νύκτα καὶ ἐπνίγη. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο διεψεύσθη ἀπὸ τοῦ πρακτορείου. Ἐγραψεν εἰς Πειραιᾶ, ἀλλὰ οὐδεὶς τὸν εἶδεν ἐκεῖ. Ἐγραψεν εἰς ὅλας τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου συνήθως μετέβαινον πρὸς ἐργασίαν πατριῶται, ἀλλ' οὐδαμοῦ ὁ Λαλεμῆτρος ἐφάνη. Οὐχ ἤττον, ἀπὸ ἐντροπῆς, εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτὴν ἔλεγε πάντοτε ὅτι εἶνε καλὰ ὁ Λαλεμῆτρος καὶ ὅτι ἔχει καλὴν ἐργασίαν. Ἄλλ' ὑφίσταντο ἐν τούτοις στερήσεις πολλὰς καὶ παντοίας αἰ δὲ γυναῖκες. Αἱ ἀφορία τῶν ἐλαίων ἐξηκολοῦθον καὶ ἢ Θωμαῆ οὐδὲν εἰσέπραττεν ἐκ τῶν ὀφειλετῶν τῶν παλαιῶν. Τότε ἤρχισαν νὰ στενοχωρῶνται ἀκόμη περισσότερο ἤρχισαν νὰ πένονται. Καὶ μόλις κατάρθωνον νὰ καλλιεργήσωσι τὴν μικρὰν ἄμπελον, τὴν ὁποίαν ἐντρέποντο ν' ἀφήσωσι κλάραν. Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ, ἐπῆλθε καὶ μίαν εὐφορίαν τῶν ἐλαίων, ὅπου ὅλοι οἱ χωρικοὶ ἐγυαλοκοπούσαν σὰν λαδωμένοι ποντικοί, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ ἀντιπρόσωπον τοῦ ἀλευροπώλου:

— Σὰν ἔλθῃ ὁ Λαλεμῆτρος, ἔλεγον.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔτος, ἢ Θωμαῆ ἐκλείσθη εἰς τὸν οἰκίσκου τος, ἀόρατος διελθοῦσα ὀλόκληρον τὸν χειμῶνα χωρὶς νὰ ὀμιλῇ μὲ κανένα, χωρὶς νὰ βλέπῃ κανένα, ράπτουσα ἐπὶ μισθῷ καὶ ὑφαίνουσα, ἕως οὗ μίαν αὐγὴν τῆς ἀνοίξεως, μίαν χαρμόσυνον αὐγὴν, ποῦ τὰ πουλάκια ἐκελαῖδούσαν μὲ χαρὰν ἐπάνω εἰς τὴν ἀμυγδαλὴν τῆς

αὐλίτσας τῆς, ὡς νὰ ἦλθε κάποιος ἀπὸ τὰ ξένα, καὶ τὸν ἐχαιρέτιζον, προσφωνοῦντα τὸ καλῶς ἦλθες ἐν στωμιλίᾳ λάλω, ἐν χρονικοῖς ἀλαλαγμοῖς, μίαν αὐγὴν εὐωδῆ τῆς ἀνοίξεως, ποῦ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων ἀνοίγονται, καὶ αὐταὶ γεμᾶται ἀπὸ εὐωδίας καὶ ἀρώματα ἀνοίγονται ὡς τὰπριλιάτικα ἐκεῖνα τριαντάφυλλα, τὰ χεῖλη τὰ ἀγνά, τὰ ρόδινα, τῆς φύσεως, ὅπου φιλοῦν τὸν κόσμον ὅλον, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, μὲ ἀγάπης εὐωδίαν — καὶ θέλουν αἱ καρδίαι, εἰς τοιαύτην ὦραν συναντήσεως τοῦ σύμπαντος, κάτι νὰ λαλήσουν καὶ αὐταί, ὡς ὅλα τὰ ζῶντα, κάτι νὰ ζητήσουν, κάποιον νὰ χαιρέτισουν, ν' ἀσπασθοῦν, ὡς τὰ πουλάκια τῆς ἀμυγδαλῆς — τότε, μίαν τοιαύτην αὐγὴν ἠδονικὴν, ὅπου οἱ ἀνεμοὶ ὅλοι ἠσύχαζον ἀναπαυόμενοι, καὶ ἔπνεον μόνον αἱ αὖραι ὡς ἀπὸ μύρων καὶ ἀπὸ λιβάνου, ἐξῆλθε τότε τῆς οἰκίας τῆς ἢ Θωμαῆ, μετὰ τόσην ἀπομόνωσιν, νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἄμπελον, ὅπου εἶχε μῆνας ὀλοκλήρους νὰ ἐξέλθῃ.

Ἐπόθησεν αἴφνης τὴν ζωὴν, τὴν ζωὴν, ἦτις κ' ἐν τῇ ἀσβολῇ τῆς πτωχείας κ' ἐν τῇ χλιδῇ τοῦ πλοῦτου, ἀνασκιρτᾷ ἢ αὐτὴ μὲ τὰς αὐτὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ ἴδια ὄνειρα, αἰώνιος καὶ ἀτελεύτητος πάντοτε, ἐν ὅσῳ εἶνε αἰώνιος καὶ ἀτελεύτητος καὶ ὁ κόσμος. Ἐνθυμήθη τὴν νεότητά τῆς, ἐκείνην τὴν αὐγὴν, ὡς νὰ τὴν ὠνευρεῖσθαι τὴν νύκτα, καὶ ἐξηγέρθη νεωτέρα τῆς ἐφάνη. Ἐνθυμήθη τὴν χαρὰν τοῦ γάμου τῆς, τὴν εὐλογημένην ἐκείνην χαρὰν, ἦτις οὐδέποτε λησμονεῖται. Ἐνθυμήθη τὰς διασκεδάσεις ἐκείνας τὰς ἀθῶνας καὶ τοὺς χορούς, τὴν ἀγαλλίασιν τῆς ἀναπαύσεως καὶ τὰ ζεύκια τάλησμόνητα, ἕς τὰ πανηγύρια. Καὶ ἀκόμη πορρωτέρω. Ἐνθυμήθη τὰς ἀγνάς τοῦ παρθενικοῦ βίου τῆς ἡμέρας, τὰς παιδικὰς. Νὰ καθίσῃ ἀμέριμος, καταμασῆς ἕς τῆς κόκκιναις παπαρούναις, ὡς λευκὸς κρίνος αὐτῆ, κρίνος κάτασπρος τῆς ἀνοίξεως, καὶ γύρω γύρω, ὡς χρυσὰ κρόσσια, ὀλόχρυσαι νὰ τὴν περιβάλλουν αἱ κροκοθαφεῖς μαργαρίται. Νὰ κατακλιθῇ, νὰ γύρῃ ἐκεῖ, ὡς κλωνάρι πασχάλεας, μὲ ὅλα τὰ παρθενικά τῆς ἄνθη, νὰ γύρῃ μαλακάμαλακὰ ἐπάνω εἰς τὰ δροσερὰ τοῦ σίτου στάχυα, ὡς νύμφη παναρχαία. Νὰ δρέψῃ ἄνθη τῶν ἀγρῶν ποικιλόχροα. Κόκκινα, λευκὰ καὶ κίτρινα ἄνθη. Καὶ ἰόχροα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἄνθη, ὡς ρόδακας στρογγύλα τῶν ἀρχαίων ἐπιστυλίων. Νὰ κόψῃ ζεμπιλᾶκια κωδωνίζοντα. Νὰ συναῖξη παραδάκια, ὅπου εἶνε ὡς ὀβόλια μικρά. Νὰ πλέξῃ στεφάνια ἀπὸ ἀγριαμπελιά. Νὰ ζωστῇ μ' αὐτὴν γιὰ τὸ καλὸ. Νὰ φάγῃ μίζιθριτσαις, εὐωδεις ρίζας ἀνθέων ὡς ψωμάκια λευκὰ.

Καὶ ἔπειτα νὰ λούσῃ τὴν κατάμαυρον πλουσίαν κόμην τῆς μέσα εἰς τὴν δροσερὰν πηγὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ διαυγές καὶ ἠγιασμένον ἀναβλύζει ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ ἅγιον βῆμα τοῦ ναίσκου. Νὰ πλύνῃ τὸ πρόσωπον τῆς τῶραχνῆν ἀπὸ τὸν πόνον. Καὶ νὰ πῆρ νεράκι κρύο, ἀπὸ τὴν πηγὴν, νὰ δροσισθῇ ἢ ἀναμμένη τῆς καρδιά, μ' ἓνα φλασκάκι, μισοκομμένο εἰς σχῆμα ἀρχαίας φιάλης, τὸ ὁποῖον ἐκρύπτετο ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς μικροὺς βοσκούς, μέσα εἰς τὰ δροσόχορτα τῆς πηγῆς. Καὶ νὰ τραγουδήσῃ, ἐπόθησε, καθημένη ὑπὸ τὴν ἐλαίαν τῆς ἀμπέλου τῆς, ὑψηλὰ ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν σκοπιάν, λυτὴν φέρουσα τὴν μανδήλαν τῆς, νὰ δροσιζῇ τὸν λαιμὸν τῆς, τὸν κάτασπρον ὅλον, τῆς πρωίας ἢ δροσιά, καὶ ν' ἀνεμίζωνται τὰ κλώνια εἰς τὸ στήθος τῆς. Νὰ φάγῃ ἐκεῖ ψωμί καὶ μῆλα ἀπὸ τὰ πρῶμα, γεῦμα λιτὸν καὶ εὐσομον. Νὰ κάμῃ κούνιαν, τέλος, ἀπὸ τὸν πλάτανον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τὸν ὑψηλόκλαδον, νὰ κουνισθῇ, ν' ἀερισθῇ ὅλη εἰς τὸν ἀέρα ἐκείνον, ὅπου ἤρχετο ἀγνός ἀπὸ τὸ πέλαγος. Ἐκείνη εἰς τὴν κούνιαν καὶ ὁ ἀέρας νὰ τραγουδῇ. . .

Ἐκαμε τὸν σταυρὸν τῆς ἐγερθεῖσα νύκτα-νύκτα. Ἐλαβε τὸ καλάθκι τῆς, ἐκεῖνο τὸ λεπτόπλεκτον, τὸ κυμαῖον. Ἐπῆρε καὶ λαδάκι ν' ἀνάψῃ τὸ κανδηλάκι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πάλιν καὶ δύο κηράκια νὰ κολλήσῃ εἰς τὴν εἰκόνα του, ὅπου εἶχε τόσον καιρὸν νὰ τὸν προσκυνήσῃ ἔπῆρε καὶ μοσχολίβανο, καὶ σπύρτα μῆπως καὶ δὲν εὐρῆ, γιατί δὲν τ' ἀφίνουσι οἱ μικροὶ βοσκοί, κ' ἐξῆλθεν ἀκροποδιῆτι, μὴ ταράξῃ τῆς μητρὸς τῆς τὸν ὕπνον.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἠκούσθησαν καὶ τὰ πρῶτα συρίγματα τοῦ ἀτμοπλοίου, καταπλέοντος ἐκ Πειραιῶς. Ἐγλυκοχάραζε πλέον. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κενοῦ λιμένος ἐπαίζον τὰ φῶτα τοῦ μαύρου πλοίου, φεγγολοῦντα ἀκόμη. Ἐλαφρὰ πρωινὴ αὖρα ἔπνεε. Μία τριαταφυλλένια ὀθὼν εἶχεν ἀπλωθῆ ἤδη πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ στερεώματος, τοῦ ὁποίου τὰ σκότη ἤρχισαν νὰ ὑποχωρῶσι πρὸς τὴν δύσιν, ἦτις μόνη ἐξοφούτο ἀκόμη, συγκεχυμένη μὲ τὰ βουνα. Ἐλεύκαζεν ἤδη πρὸς ἀνατολὰς ὁ μικρὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ναίσκος, ὅπου καὶ ἢ ἄμπελος, μὲ μίαν τεφρὰν νεφέλην αὐτῆ σκεπασμένη ἀκόμη. Εἰς τὴν παραλίαν ἐπυκνοῦντο σκίαι κινούμεναι, σκίαι ἀνθρώπων, καταβαινόντων δια τὸ ἀτμόπλοιο. Καὶ ἤκουεν ἢ Θωμαῆ τὰ πατήματα αὐτῶν βωθὰ, ὡς ἐπὶ ὑπογείων κοιλωμάτων. Κάτι πράγματα μαῦρα ἀπεσπῶντο, ἓνα — ἓνα, ἀπὸ τὸν ὄγκον τοῦ πλοίου καὶ κατηυθύνοντο γόργα

πρὸς τὴν ἀκτὴν, αἱ λέμβοι μὲ τοὺς ἐπιβάτας τοὺς νεοελθόντας. Ἔως νὰ περάσῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἡ Θωμαή, σπεύδουσα μὴ συναντηθῆ, τοιαύτην ὥραν, μὲ τοὺς ταξειδιώτας, προσέκρουσεν αἰφνης ἐπάνω εἰς μίαν γραίαν, νεοελθοῦσαν, βαίνουσαν πρὸς τὴν οἰκίαν της. Ἀνεγνώρισε τὴν θείαν της, τὴν Ἀννοῦσαν, ἡ ὁποία ἤρχετο ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ὅπου ὁ υἱὸς της εἰργάζετο.

— Τί κάνεις, Θωμαή μου;

— Καλῶς ὄρες, θεία!

Ἀνεγνώρισθσαν.

— Χαιρετίσματα ἀπὸ τὸν Λαλεμητρον, Θωμαή μου!

Εἶπεν ἀμέσως μὲ χαρὰν ἡ θεία—Ἀννοῦσα.

Ἡ Θωμαή πρὸς τὸ ἄκουσμα τοῦτο τὸ ἀπροσδόκητον ἐκλίνε τὸ σῶμά της πρὸς τὸ στῆθος τῆς γραίας, παράλυτον, ὡς νὰ εἶχε λιποθυμήσει. Ἡ γλῶσσά της ἐκόλλησεν εἰς τὸν φάρυγγα ἀκίνητος καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ· ἀλλὰ μίαν αἰφνίδια τῆς πρωϊνῆς αὔρας ῥιπῆ τὴν συνεκράτησε. Καὶ πάραυτα πάλιν συνῆλθε.

Κατεχομένη ὑπὸ τῶν ἀγνῶν καὶ ὠραίων ἐκείνων τῆς ζωῆς συναισθημάτων, μεθ' ὧν, ὡς μὲ δροσερὰς συντροφίους, ἐξήρχετο εἰς τὴν ἐξοχὴν ἔξω, ἐμειδίασε τότε καὶ εἶδες ἀμέσως νὰ λάμψῃ ἡμέρας φῶς εἰς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο τὸ ὄχρον καὶ κατηφές. Νὰ λάμψῃ λάμψις ὠραιότητος καὶ νεότητος αὐγῆ.

Ἡ θεία—Ἀννοῦσα, μισοζαλισμένη ἀκόμη ἀπὸ τὸ ταξειδίον, δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ἄλλας λεπτομερείας πρὸς τὴν μετὰ πόθου ἐρωτώσαν αὐτὴν Θωμαήν.

Ἰσχυρότερος τότε αὕτη, τὴν ἔλαβεν ἀμέσως τὴν θείαν—Ἀννοῦσαν, ἐκ τῆς χειρός. Ἐλαβε καὶ τὴν μικρὰν τῆς γραίας βασταγὴν, καὶ ἕνα ὄμμα-θὲν κουλλουρίων, τὰ ὁποία εἶχε φωνίσει διὰ τοὺς ἐγγόνους της τοὺς μικροὺς, δύο φαγάδες καὶ χονδροπαλάδες, ὡς τοὺς ὠνόμαζε, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον κελαιδοῦσα:

— Νὰ σοῦ ψήσω καφέ, θεία—Ἀννοῦσα, γὰρ τὰ συγχαρίκια!

Ἡ θεία—Ἀννοῦσα, γραία ἑβδομήκοντα ἐτῶν, πλὴν ἰσχυρὰς κράσεως, εἶχε μεταβῆ πρὸ μηνῶν εἰς Πειραιᾶ, νὰ συναντήσῃ τὸν υἱὸν της, ἐργαζόμενον ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀρκετὸν καιρὸν. Κατόπιν ὁμοίως, ἐπειδὴ ὁ υἱὸς της μετετέθη, προβι-βασθεῖς, ἐν τῷ σταθμῷ Ἀθηνῶν, ἀνῆλθεν εἰς Ἀθήνας, καὶ ἡ γραία μετ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετὰ παρελευσιν μηνός, ἡ γραία—Ἀννοῦσα, συνηθισμένη νὰ βλέπῃ τὴν θάλασσαν, ἤρχισε νὰ στενοχωρῆ-

ται καὶ νὰ πλήττῃ, ἀδημονοῦσα διὰ τὴν ἐξορίαν της, ὡς ἀπεκάλει τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονήν. Τὰς ἑορτὰς τὴν ἐλάμβανε μεθ' αὐτοῦ ὁ υἱὸς της εἰς τοὺς πολυανθρώπους περιπάτους, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ παρηγορήσῃ τὴν γραίαν, ἀπαρηγόρητον καὶ ἀξιολύπητον. Ἡ βοή τῶν ἀμαζῶν καὶ ὁ φοβερός τῶν κάρρων μετὰ τιναγμάτων συρμός, ὡς βρονταὶ εἰς τὰ πρωτοβρόχια συνεχεῖς, ἐξεκώφαινον τὴν γερόντισσαν.

— Χαλασμός κόσμου, παιδί μου! ἐπανελάμβανεν ἀπελπίς ἡ γηραιὰ μήτηρ.

Ἡ κοσμοῦρα πάλιν τοῦ Ζαππείου, ὡς ἔλεγε γραφικῶς ἡ γραία, τὴν κατεζάλιζεν ὀλότιστα καὶ ἔκαμνε τόσους σταθμοὺς εἰς τὰ καθίσματα τῆς δενδροστοιχίας, ἕως οὐ ἐπανεῖθεν εἰς τὴν οἰκίαν της, ὡς ζαλισμένη κόττα, παραπαίουσα, ἐνῶ ὁ κόσμος, ἔλεγεν, ὡς κύματα ἐπηγαινοῦντο, κύματα θαλάσσης· κ' ἐσάλευεν ἡ γραία, κλυδωνιζομένη ἐπὶ τοῦ πρασίνου ἐδράνου, ὑπὸ τὰς πιπερέας αἱ ὁποῖαι ἐκινουνοῦντο, τῆς ἐφαίνετο, ὡς πολυέ-λαιοι εἰς τὰς ἐκκλησίας. Τὴν ἐπῆγεν εἰς κάποιαν πανήγυριν, κάτω εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ἀλλ' ἐκεῖ, ἰδοῦσα τὰ μικρὰ παιδάκια, στολισμένα ὡς κουκλίτσαις, ἐνθυμήθη τὰ ἐγγονάκια της, ἡ γραία, καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ ἀπαρραμύθητος. Ἐπρωτίμα λοιπὸν νὰ μένη διαρκῶς ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ νὰ ἀρκῆται εἰς τὴν ἀριθμησιν τῶν καπνοδόχων τῶν γειτονικῶν οἰκιῶν, ὄνειρευομένη ἀείποτε τὴν ἡρεμίαν τοῦ χωρίου της, μὴ βλέπουσα τὴν ὥραν πότε νὰ φύγῃ.

Μίαν πρωΐαν ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ Λυκαβηττοῦ κ' ἐκείθεν ἐθαύμασε τὸ πέλαγος τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τὸ θέαμα τὸ μεγαλοπρεπές τῆς πόλεως, ἧς ἡ βοή ἔφθανεν ἐκεῖ ἐπάνω συγκεχυμένη, ὡς βοή μακρινοῦ καταρράκτου. Τότε ἐπαρηγορήθη ὀλίγον ἡ γραία. Συνήθως ὁμοίως ἐπαρηγορεῖτο τὴν Κυριακὴν, εἰς τοὺς γειτονικοὺς ναοὺς, διότι ἐν αὐτοῖς ἀνεύρισκε μετὰ τῶν πιστῶν ὁμοιότητος πρὸς διαφόρους συμπατριώτας της. Ἀναγάλια-ζεν ἡ ψυχὴ τῆς γραίας τότε, ἡ πάντοτε ἐξηγριωμένη ἐκ τῆς φοβερᾶς ξενιτείας. Καὶ τότε τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὡς καταδίκου πρόσωπον ἐξηραίνετο ὠχραίνόμενον, ἐλάμβανε κάποιαν ζωτικὴν ἐλευθερίας λάμψιν καὶ ἔκαμνε τότε σταυροὺς ἕως κάτω ἡ θεία Ἀννοῦσα, νομίζουσα, ἐν τῇ φαντασίᾳ της, ὅτι εὕρισκετο εἰς τὸν ἐνοριακὸν τῆς πατρίδος της ναῖσκον, ἐν μέσῳ γνωστῶν της προσώπων.

Τότε, εἰς μίαν τοιαύτην τῆς διανοίας της ἀπάτην, ἀνεκάλυψε καὶ τὸν Λαλεμητρον ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Διονυσίου· κ' ἐκόμισε τὰ χαιρετίσματα εἰς τὴν κατάπληκτον Θωμαήν.

Ἐπῆδησεν ἀπὸ τὴν χαρὰν της ἡ νεαρὰ σύζυγος. Ἀλλ' ἡ μήτηρ αὐτῆς, ἡ γρηᾶ—Κυρατζοῦ, τῆς διέκοπτε τὴν ἀγαλλίασιν:

— Πῶς δὲν ἔστειλε γράμμα!

Καὶ ἐπανηρώτα τότε τὴν θεία—Ἀννοῦσαν ἡ Θωμαή:

— Μὰ ἀλήθεια τὸν εἶδες;

— Τί θὰ πῆ! ἀπῆντα ἡ θεία—Ἀννοῦσα, κάμνουσα τὸν σταυρὸν της, καθὼς σὰς βλέπω καὶ μὲ βλέπετε. Τὸν εἶδα, μαθές.

— Καὶ σοῦ εἶπε νὰ μᾶς φέρῃς χαιρετίσματα;

— Ἦτανε ἔς τὸν Ἁγ—Διονύσιο. Πρωὶ—πρωὶ. Ἐν τὴν Τιμιωτέρα. Ὁ Λαλεμητρον, μὲ τὴν χρυσὴν καδένα του, παιδί μου, κοντός, παχύς. Καθὼς σὰς βλέπω καὶ μὲ βλέπετε. Ἦλθε κοντά μου.

— Καὶ σοῦ εἶπε νὰ μᾶς φέρῃς χαιρετίσματα;

— Μὰ ὁ κλησιάρχης—ἀλήθεια, σθέλτος κ' ἀξίος κλησιάρχης, φωτιὰ μοναχῆ, — τοῦ εἶπεν:

«Ἀπὸ κεῖ, παρακαλῶ». Καὶ τὸν ἔστειλε κατὰ τὸ μέρος ποῦ στέκονται οἱ ἄνδρες. Γιατὶ στὸν Ἁγ—Διονύσιο, καθὼς ξέρετε, δεξιὰ στέκονται ἡ γυναῖκες καὶ ἀριστερὰ οἱ ἄνδρες. Ἄν καὶ ἔς τὰ ὕστερα γερμίζει ἡ ἐκκλησία καὶ γίνονται ὅλοι ἕνα, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἕνα σωρὸ—κουβάρι.

Οὕτω διὰ μακρῶν διηγήσεων ἡ θεία—Ἀννοῦσα, σχολιῶς ἀπέφυγε νὰ εἴπῃ σαφῶς, ἂν πράγματι ὁ Λαλεμητρον τῆς ὠμίλησε.

Διὰ τοῦτο ἡ γρηᾶ—Κυρατζοῦ, κτυπῶσα τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς παλάμης, ὡς ἐὰν ἐμετροῦσε χρήματα, ἐπανελάμβανεν ὑπόπτως:

— Πῶς δὲν σῶδωκε ἕνα γράμμα, θὰ πῶ!

Ἐμείνει λοιπὸν τὸ πρᾶγμα ἀμφίβολον.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, κυκλοφορήσασα ἡ φήμη εἰς τὸ χωρίον, διασπάρη πανταχοῦ, ποι-κίλλομένη ἄλλως καὶ ἄλλως. Ὁ δὲ μπάριμ' Ἀναγνώστης τῆς Περμάχως, ἕνας μ' ἕνα καποτάκι ἀπὸ πάνω, σὰν δέρμα ἀγριμίου, ὅπου εἶχεν ὡς ἔργον νὰ ψάλλῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὰς καθημερινὰς, συλλειτουργῶν τὸν ἱερέα ἀντὶ δεκαλέπτου καὶ τεμαχίου προσφοράς—γὰρ τὸν καφέ—καὶ νὰ κληρώνεται τακτικῶς ὡς ἑνορκος διὰ παρακλήσεων, ἐλθὼν ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας ἐξ Ἀθηνῶν, κηρυχθεῖσας τῆς λήξεως τοῦ Κακουριδικεῖου, διέδιδε μὲ χαρὰν, ὅτι ὁ Λαλεμητρον, ποῦ ἐγνώριζε φαρσί τὰ ἐγγλέζικα, εἶχε λάμπρην θέσιν εἰς Ἀθήνας, ὑπηρετῶν ὡς διερμηνεὺς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

Ὁ μπάριμ' Ἀναγνώστης τῆς Περμάχως, ἔχων τὸ αἰώνιον παράπονον ὅτι δὲν ἔβλεπε πατριώταις ἔς τὴν Ἀθήνα, ὅπου ἀνεδείχθησαν τόσοι καὶ τόσοι, ἄμε γύρευε, ἀπὸ ὅλα τὰ κου-

τσοχώρια, νὰ βρισκῆ καὶ αὐτὸς μίαν προστασία ἔς τὴν ξενιτείαν, ὅχι αὐτὸς μόνος, ὅλοι οἱ πατριώταις, νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὸς ἕνα πατριώτη ἔς τὴν ξενιτείαν, νὰ πάῃ μὲ καλὴ μέρα, κατάλαβες, ἔς τὸ σπίτι του νὰ τὸν χαιρετίσῃ, ἡσθάνθῃ ἀνεκλάλητον χαρὰν, ἔλεγεν, ὅταν εἶδε τὸν Λαλεμητρον, κοντόν, παχύν, ξουραφισμένον, μὲ μαῦρα τσόχυνα βούχα καὶ μὲ ἄσπρο πουκάμισο σιδερωμένο, νὰ στέκῃ ἔς τὴν πόρτα τοῦ ξενοδοχείου μὲ ὑπερηφάνειαν.

— Δόξα σοὶ ὁ Θεός! ἔλεγεν ὁ μπάριμ' Ἀναγνώστης τῆς Περμάχως, ἀνασηκόνων τὸ καποτάκι του, ποῦ ἦτον σὰν δέρμα ἀγριμίου. Δόξα σοὶ ὁ Θεός, ποῦ ἀποχτήσαμε καὶ μεῖς, τέλος πάντων, ἕνα πατριώτη μέσα ἔς τὴν Ἀθήνα.

Ἡ Θωμαή τὰ ἤκουεν αὐτὰ. Καὶ τὰ ἐπίστευε μὲν διότι μὲ τὴν ἐπιμονὴν τὰ ἔλεγον, ἀλλὰ καὶ δὲν τὰ ἐπίστευε διότι γράμμα δὲν τῆς ἔφερον.

— Καὶ δὲν τοῦ μιλῆσαι, μπάριμ' Ἀναγνώστη!

ἠρώτησεν ἡ γρηᾶ—Κυρατζοῦ.

— Δὲν πᾶς ἐσὺ νὰ τοῦ μιλῆσαι, παρακαλῶ; Καὶ ποῦ σ' ἀφίνου οἱ ἀστυφύλακες νὰ πλησιάσῃς ἐκεῖ, μέσα σ' ἐκείνην τὴν φωταψία καὶ πολυτέλεια, ποῦ φυλάνε ἔς τὴν ἀράδα ἐκεῖ, σὰν τοὺς νιουδαίους. Ἐκεῖ, γρηᾶ μου, γὰρ νὰ πλησιάσῃς, πρέπει νάχῃς μίαν παλάμη ψηλὸ κολλάρο. Τί θαρρεῖς; πῶς εἶνε τὸ χωριὸ σου, ποῦ πᾶς καὶ κάθεται ἔς τὸν φούρνο ξεμανθῆλωτη; Ἐκεῖ, γρηᾶ μου, κάθονται, ἔς τὴν πλατεία, κυρίες σὰν τὸ κρῦο νερό, ποῦ ἔχουν γεμάτα τὰ καπέλλα τοὺς ἀπὸ ὅλα τὰ πουλιά καὶ ὅλα τὰ λουλούδα τοῦ κάμπου. Ἐκεῖ, γρηᾶ—Κυρατζοῦ, λάμπει ὅλο τὸ μέρος κάθε βράδυ, ἀπὸ τὴν πολυτέλεια, ἀπὸ τὰ χρυσάφια, τὰ φτερά, τὰ σπαθιά καὶ τὴ φωταψία, κ' ἔχουν ἐκεῖ κάθε βράδυ Μεγάλη Ἀνάστασι.

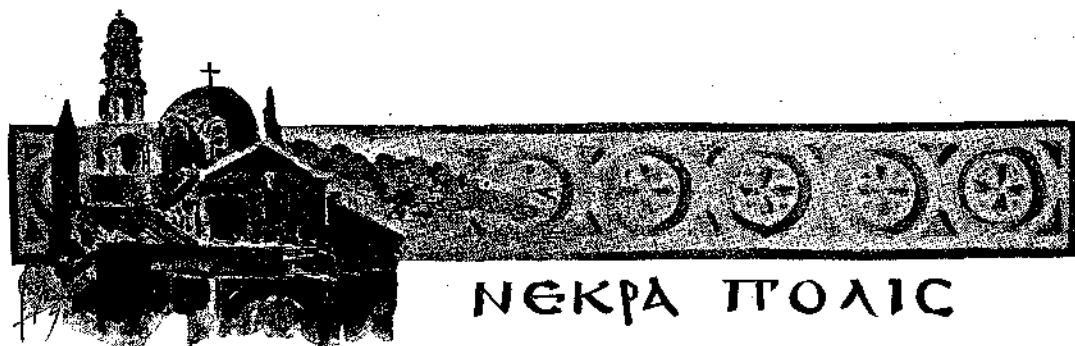
— Μὰ, τὸν ἐγνώρισες, μπάριμ' Ἀναγνώστη; ἠρώτησε πάλιν ἡ γρηᾶ—Κυρατζοῦ.

— Τί θὰ πῆ! Τὸν Λαλεμητρον δὲν γνωρίζω, μὲ τὴ χρυσὴ καδένα;

Αἱ ζῶνται αὐταὶ διαδόσεις αἱ τόσον σαφεῖς καὶ καθαραὶ καὶ συνάμα τόσον σκοτειναί, μὲ ὅλας τὰς λεπτομερείας των, συνετέλεσαν ἐν τούτοις εἰς τὸ νὰ ἐπαυξήσωσι τὸν πόθον τῆς Θωμαῆς, ἥτις ἀνυπομονοῦσε πλέον, ὡς τὸ μικρὸν παιδίον, ποῦ θέλει ν' ἀποκαλύψῃ ἀμέσως καὶ ἰδῇ τὰ κρυφὰ τὰ δῶρά του.

— Ἴσως νὰ εἶνε ἀλήθεια, μάννα μου, ἔλεγε. Ποῖος ξέρει τί ἀθανιά μᾶς ρίζανε καὶ δὲν μᾶς γράφει. Μπορεῖ νὰ τοῦ εἶπαν λόγια κ' ἐκεῖνος τὰ πιστέψῃ κ' ἐπῆρε τὰ μάτια του. Τὸ χωριὸ μᾶς χάλασε, μάννα μου!

[Ἔπεται συνέχεια]

ΝΕΚΡΑ ΠΟΛΙΣ

Μονήρης, με ψυχήν μετέωρον και λογισμὸν ἀτονούντα, ἠκολούθησα τὸ βράδυ τὸν ἀνηφορικὸν δρομίσκον, τὸν πετρώδη και καχεκτικόν, ὁ ὁποῖος ἔρπει ἀπὸ τὴν παλαιάν λιθόκτιστον γέφυραν και περισφίγγων τὸ πλευρὸν τοῦ βουνοῦ ἐγγίζει τὴν κορυφήν του.

Μία ἀπὸ τὰς ἀποτόμους ἀντιθέσεις, τὰς ὁποίας τὸ βλέμμα μας, ἀπὸ τὴν πρώτην φεγγοβολήν του, ἕως τὸ ὑστερινὸν σπινόμα, ἐγεννήθη ν' ἀντικρύζει—ζωντανὰς ἀλληγορίας τῆς ζωῆς—, ἐξανοίγετο ἐμπρὸς μου.

Ἀριστερὰ ἐπάνω, εἰς τὴν κορυφήν τοῦ βουνοῦ, ὡσάν ἐξαπλωμένον μεγάλῃριον, τὸ παλαιὸν φρούριον, με τὰς ἡμιρεπωμένας ἐπάλλξεις του και τὰς χαινούσας ὀπὰς τού, οὐλὰς τοῦ ξίφους τοῦ καιροῦ, θεᾶται ὑψηλόθεν.

Τὸ ἀλλοτινὸν μεγαλεῖον, τὸ σβυσμένον, τὸ ξέθωρον, τὸ ποτιζὸν με πικρίαν τὴν ψυχήν.

Δεξιὰ κάτω ὁ κάμπος με τὴν γλυκειάν του χλόην, ἡ πρασινὴ φύσις με τὴν σεμνὴν βλάστησιν και τοὺς πολυκάρπους κορμούς.

Ἡ τωρινὴ χαρά, ἡ ζωντανὴ και λάμπουσα, ἡ κινούσα εἰς πόθον και εἰς ἕμερον.

Ἀναμέσον δ' αὐτῶν πελώριοι ὄγκοι, τόξα ἡμι-κρεμάμενα, κωδωνοστάσια ἀποκλίνοντα, τροῦλλοι κεραμοσκεπεῖς και χλοάζοντες, ἄγριοι βράχοι, λιθόστρωτα εἰς ἀποσύνθεσιν, δένδρα μερικὰ ἀτροφικά, τοῖχοι ἀνισορρόπως ὀρθούμενοι, κισσοὶ διψαλέοι, ὄλα εἰς συμφορμὸν και ἀταξίαν και ἀπότομον ἐναλλαγὴν ἀναβαίνουν, νομίζεις, ἀσθμαίνοντα τὸ πλευρὸν τοῦ βουνοῦ.

Τὰ ὄστᾶ τῆς Νεκρᾶς Πόλεως...

Και μέσα εἰς τὸ χρονόδροτον αὐτὸ μεγαλεῖον, μέσα εἰς τὴν ὀλημέραν καταρρέουσαν εὐλάβειαν τῶν ναῶν και ναίσκων και μοναστηρίων—ἔργων ἐστεμμένης θεοληψίας παλαιῶν καιρῶν—ἡ ψυχή

μου μεθύσκειται, ἀσθμαίνει ὡσάν εἰς ὄνειρον βυθισμένη βαθύ.

Και βλέπει εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ἀνάκτορον, τοῦ ὁποῖου τὴν πύλην σκέπουν τὰ ἰσχυρὰ ἐμβλήματα τῆς Νύμφης τοῦ Ἀδρία, ὅπου εἰς μεγάλην φωτεινὴν αἴθουσαν προχειρίζεται νέος ἰππότης, Μεγιστάνες γύρω γηραιοί, κατάφορτοι ἀπὸ γενναῖον σίδηρον και σελαγίζοντο χρυσὸν και δέσποναι γυμνόλαιμοι και γυμνώλενοι, περιλαμπόμεναι ἀπὸ ἀκτῖνας ἀδαμάντων και ἀμεθύστων και ὀπαζίων, παρακολουθοῦν με σοβαρότητα τὴν σιγηλὴν τελετήν...

Ἀναμέσον τοῦ περιστύλου πολυπτερίγου ναοῦ σεμνὴ προβάλλει τώρα λιτανεία. Σταυροὶ ἐμπρὸς και ἐξαπτέρυγα βαρεῖα και φανοὶ ὀλιγόφωτοι· σκυπτοί, ἀσκεπεῖς, λυσίκομοι ἱερεῖς με περίχρυσα ἄμφια κατόπιν, περίξ ἀνθοστολιστοῦ ἀργυρᾶς εἰκόνας, κόσμος εὐλαβῆς ἔπειτα ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδιῶν. Ἄγιοκέρια κάτω τρεμοσβύνουν, νέφος μωσχολιθάνου, ἐξάτμισις προσευχῆς και συντριβῆς, ἀναβαίνει ἀργὰ ἐπάνω.

Και εἰς τὸ βαρὺ οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποῖου ἡ πελώρια θύρα, με τὸ λιθόκτιστον ῥωμαϊκὸν τόξον ὑπεράνω, φράσσει τὴν εἰσοδὸν, εἰς διδάνι ἀπαλώτατον, εἰς χλιδὴν μέσα ἀσιατικὴν ἀρωμάτων και χρωμάτων, ἐξαπλωμένος ἀναμέσον δύο γυμνοσάρκων ἀγαλμάτων τῆς Ἡδονῆς, ὁ πασσᾶς φουστὰ και πυκνώνει νέφη φαιᾶ, ἐνῶ ἡ ὀδαλίσκη εἰς τὸ πλευρὸν του ὀρθὴ προσμένει νὰ ἐπινεύσῃ και νὰ πῆ τὸ ἀχνίζον χρυσὸν κύπελλον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου κρατεῖ...

Ἡ σκηνογραφία τώρα ἀλλάσσει πάλιν. Με βίαν σιγηλὴν οἱ μαῦροι δούλοι φέρουν κάτω εἰς

τὴν αὐλόθυραν ζωντανὰ φορτία, τυλιγμένα εἰς πολύτιμα μεταξωτὰ ὑφάσματα, και τάποθέτουν ἐπὶ τῶν ἡμιόνων· ἄλλα ζῶα παρέκει στενάζουν ὑπὸ τὸ βάρος βαρέων ὄγκων χρυσοῦ και ἀργύρου και λίθων πολυτίμων. Ἄλλο παραβάνι πέραν, με βωβοὺς τοὺς κωδωνίσκους, σπύδει πρὸς τὴν ἐρημικὴν ἀτραπὸν. Γέρον κάποιος εἰς τὸν κῆπον, ἐκεῖ εἰς τὴν ρίζαν τοῦ μανδροτοίχου ρίπτει στενάζων τὴν τελευταίαν φυταριά εἰς τὸν τάφον τῶν θησαυρῶν του.

Και αἱ λιθόστρωτοι ῥῦμαι ἀντηχοῦν τριγύρω ἀπὸ χρεμετισμοὺς και ποδοβολητὰ και ἀγωνίαν τῆς φυγαδευομένης πόλεως.

Τώρα οἱ δημογέροντες με τὰς μακρὰς φουστὰνέλλας των και τὸν κεφαλόδεσμον εἰς τὰ ἐρυθρὰ φέσια γύρω συνῆλθον εἰς τὸν μεγάλον πλάτανον ὑποκάτω, παρὰ τὴν δροσερὰν βρύσιν. Περιμένονται ἔγγραφα σπουδαῖα ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν, τὰ ὁποῖα ὁ ἐπιππος ἄγγελος δὲν ἔφερεν ἀκόμη· ἡ ἀδημονία και ἡ ταραχὴ ζωγραφίζονται εἰς τὸ μέτωπόν των και σιωπηλοὶ ἀπενίζου πρὸς τὸ ὀρίζοντος τὸ βάθος. Κάποτε κάποτε εἰς ἐξ αὐτῶν ὀρθούμενος φέρει τὴν παλάμην ἐπὶ τοῦ μετώπου και κυττάζει πέραν ἐταστικῶς· ἀλλ' ὁ ἄγγελος δὲν φαίνεται, ἀλλοίμονον!, και τῶν γηραιῶν τὰ μέτωπα ὀργόνει ἡ θλίψις.

Ἡ ψυχή μου μεθύσκειται και ἀγωνιᾷ, ἐνῶ τὸ βῆμά μου τὸ μονήρης ἀντηχεῖ ἐπὶ τοῦ κωφοῦ ἐδάφους, πλανώμενον διαμέσου τῶν λιθίνων και ἀνηφορικῶν στενωπῶν, ἐπὶ τῶν ὁποῖων ἐπικρέματα ἀτμόσφαιρα βαρεῖα, κεκορεσμένη ἀπὸ πολυκαιρινῶν ἀναμνήσεων ἀτμούς.

Ἡ ψυχή μου μεθύσκειται και ἀγωνιᾷ, ἐνῶ τὸ βλέμμα μου πλανᾶται ἐπὶ τῶν καταρρέοντων

τοίχων, οἱ ὁποῖοι ἀποδίδουν τὸν ἀντίλαλον παλαιῶν ἤχων, τῆς Δύσεως τὸν ἀρρενωπὸν ἰπποτισμὸν, τοῦ Βυζαντίου τὴν πομπώδη εὐσέθειαν, τῆς Ἀνατολῆς τὴν θηλυπρεπὴ χλιδὴν.

Ἡ ψυχή μου μεθύσκειται και ἀγωνιᾷ, ἐνῶ ἡ νεκρὰ σιγὴ ἀπλόνεται γύρω, και δὲν ἰσχύει νὰ τὴν διακόψῃ οὔτε ὕλακὴ σκύλου, οὔτε πετεινοῦ λάλημα, οὔτε κανὲν κεφάλι μ' ἐρυθρὸν σκούφωμα, προβάλλοντα ἀπὸ παραθύρου κατοικημένου ἐρείπιου, οὔτε ἡ ἀτροφικὴ βλάστησις ἐλαίας αὐθάδους, ἡ ὁποῖα ἔκαμε στυλοβάτην τῆς ὑψηλῶν κωδωνοστάσιον.

Και ἀναπηδοῦν ὀλονὲν ἀπὸ τὴν τέφραν τῶν αἰώνων εἰς ἀέριον φαντασμαγορίαν αἱ εἰκόνες τῶν λησμονημένων, και τὰ ὄστᾶ τῶν θαμμένων εἰς τοὺς αὐλόγυρους τῶν ἐκκλησιῶν ἐνσαρκώνονται και αἱ σκιαὶ περιδιαβάουσι, και αἱ ἀπαλαὶ και βαθεῖαι ψαλμωδίαὶ ἀντιλαλοῦν εἰς τοὺς θόλους και τοὺς τροῦλλους, και αἱ κωδωνοκρουσῖαι ἀνακινοῦν τὸν ἀέρα.

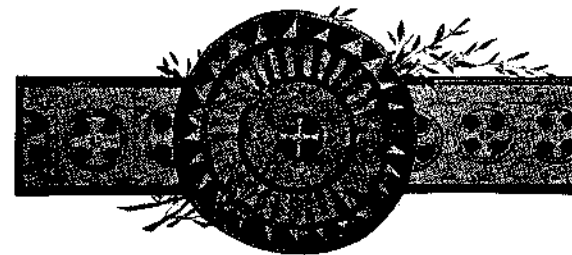
Ἡ ζωὴ ἀναγεννᾶται γύρω μου, τὸ παρελθὸν ἀνασταίνεται και γυρνᾷ.

Ἡ ψυχή μου μεθύσκειται και ἀγωνιᾷ...

Και ἄνωθεν τῶν φευγαλέων αὐτῶν ὀπτασιῶν τῆς μεθυσκομένης ψυχῆς μου ἡ ὑπερόπτις λιθινὴ ὄφρυς τοῦ ὀρθοπαγοῦς βουνοῦ, τὸ τεῖχος τοῦ φρουρίου τὸ γυμνόν, σκέπει με βαρεῖαν μέλαγχολίαν τοὺς ἐρήμους δρόμους και τοὺς γυμνοὺς τοίχους, και με τὰς νωδὰς του ἐπάλλξεις και τὰ ὀρφανὰ σιδηροῦ σιγηλὰ πυροβολεῖά του, τὰ σκληρόθρωτα λείψανα τῆς ἰπποτικῆς ἰσχύος, προστατεύει τὰ ὄστᾶ τὰ σκορπισμένα τῆς Νεκρᾶς Πόλεως.

(Ἀπὸ τὰς «Βραδινὰς Εἰκόνας».)

ΑΓΙΣ ΘΕΟΣ

Εἶνε ἀπὸ ἡμέραις τώρα μαραμμένη ἡ ἔκθεσις τῶν χρυσανθέμων καὶ μολαταῦτα ἀπομένει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀκόμη μία ὠχρὰ καὶ ὀλίγον σάφρανον, ὡς ἀπὸ ὠραίας φθινοπωρινῆς δύσεως. Δὲν εἶχεν ἴδει κανεὶς τόσα κίτρινα ἄνθη μαζωμένα εἰς τὸ αὐτὸ καὶ μόνον εἰς εἰκόνας ἰαπωνικὰς, εἰς ἔργα τοῦ 'Οκουσάι ἢ εἰς ἔργα τοῦ 'Σακούμα' μέσα εἰς τὰς φανταστικὰς καὶ ὀλίγον γεωμετρικὰς διακοσμήσεις τῶν ἐξωτικῶν αὐτῶν ζωγράφων ἔβλεπεν ὡς μεγάλους ὀφθαλμοὺς καὶ ὡς παράξενα ἔντομα συσσωρευμένα τὰ κατακίτρινα αὐτὰ ἄνθη, τὰ παράδοξα, τὰ ἔκτροπα, τὰ περιπαθῆ.

Καὶ ἐξετυλίχθησαν εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν ἄλλοι με ποικιλίαν οὔτε μὲ πολυτέλειαν φανταστικὴν, ὅπως πέρυσι καὶ φέτος εἰς Παρισίους, οὔτε μὲ μεγάλην κλίμακα ἀποχρώσεων. Εἰς τὴν Δύσιν μὲ τοὺς σοφοὺς συνδυασμοὺς καὶ ἀναμίξεις καὶ καλλιτεργείας τῶν βοτανικῶν εἶνε σήμερον τὸ χρυσάνθεμον ὁ Πρωτεύς τῶν ἀνθέων, τὸ ἄνθος, τὸ ὁποῖον κρατεῖ τὸ μυστήριον τῶν μεταμορφώσεων, τὴν πυξίδα τῶν χρωμάτων ὄλων, τὴν σειρὰν ὄλων τῶν μορφῶν, τὸ ἄνθος, τοῦ ὁποῖου οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, οὔτε χρῶμα. Τὰ λευκάνθεμα τοῦ Διναίου, τὰ πτωχὰ στεφανωτὰ χρυσάνθεμα τῆς Νοτίου 'Αφρικῆς, τὰ χρυσάνθεμα τῶν λιμῶνων, οἱ ἀθῶνες τῆς 'Αλγερίας καὶ τοῦ Καυκάσου ὠχρίασαν καὶ ἐξηλείφθησαν ἀφ' ὅτου ἦλθεν ἐκ τοῦ ἐνδοτέρου τῶν σινικῶν τευχῶν τὸ μικρὸν καὶ τρυφερὸν ἀνθύλλιον, τὸ ὁποῖον ἡ 'Απωτάτη 'Ανατολή ἐλάτρευε καὶ τὸ ὁποῖον εἶνε ὡς τὸ σῆμά της καὶ τὸ οἰκόσημόν της.

'Αλλ' εἶχομεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ «Παρνασσού» ὅπωςδῆποτε μίαν ἰδέαν χρυσανθέμων, μέσα εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν ἀποχρώσεων, εἰς τὰ κόκκινα σαρκόχροα συνεστραμμένα ἄνθη, εἰς τὰ κίτρινα περιπαθῆ συνηγμένα πέταλα, εἰς τὰ λευκὰ φουντωτὰ λεπτότατα ἄνθη, εἰς τοὺς κλαίοντας θυσάνους, εἰς τὰ ἰωδῶς στακτόχροα φύλλα, εἰς τοὺς ἀκτινωτοὺς μίσχους, εἰς τοὺς νανώδεις καυλοὺς, εἰς τοὺς σωληνοειδῆς βοστρυχωμένους ἰδιότροπους κάλυκας, εἰς ὄλην αὐτὴν τὴν βλάστησιν, τὴν κάποτε ἔκτροπον, τὴν δίδουσαν τὴν χεῖρα εἰς τὸ ζωικὸν βασιλεῖον, τὴν προσλαμβάνουσαν κάτι τι κόμης γυναικειᾶς καὶ χάριτος ἐντόμου.

Καὶ ἦτο θαυμάσιον, καὶ ἦτο εἰς ἄκρον περιέργου καὶ εἰς ἄκρον κομψῆς ἡ ἔκθεσις αὕτη, ἀλλ' ἄλλο καὶ καθόλου παιδρὰ. Εἰς ἀντίθεσιν τῶν ἄλλων ἀνθέων ὄλων, τῶν ἀποτελούντων τὴν χαρὰν τοῦ ἔαρος, — τῶν ἀνθέων, τῶν ἀντιπροσωπευόντων τὴν ζωὴν καὶ ὅ,τι ἔχει παιδρὸν, καὶ ὅ,τι ἔχει εὐθυμον καὶ ὅ,τι ἔχει δροσερώτερον καὶ μᾶλλον φρικῶν ἢ ζωῆ, εἰς ἀντίθεσιν τῶν ρόδων καὶ εἰς ἀντίθεσιν τῶν ἀνεμωνῶν καὶ τῶν μηκώνων — συμβόλων, θὰ ἔλεγε κανεὶς, τῆς γονίμου φύσεως — τὰ χρυσάνθεμα, ἄνθη βραδύνοντα, ἄνθη φθινοπωρινὰ, ἄνθη ἀσθενικὰ, χωρὶς ὀσμῆν, χωρὶς ζωὴν σχεδὸν, γεννώμενα θὰ ἔλεγε διὰ τὰ διακοσμοῦν λιποφυχούσας δύσεις, δὲν δίδουν καμμίαν εὐθυμίαν καὶ καμμίαν ἀναπτέρωσιν εἰς τὴν ψυχὴν.

'Ἐπρεπε νὰ τὴν ἴδῃ κανεὶς ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων τὴν ἑσπέραν ἢ καὶ πρὶν ἀκόμη ὑπὸ τὰ θνήσκοντα φῶτα τῆς δύσεως τὴν ἔκθεσιν τῶν ἀνθέων αὐτῶν.

'Αμέσως ἡ ἰδέα κίτρινισμένων φύλλων ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν, ἡ ἰδέα ἡλίου θνήσκοντος μέσα εἰς ὠχροκίτρινα σύννεφα, ἡλίου ἀποσυρομένου εἰς ἐξατμίσεις χρυσοῦ. Καὶ ἤρχετο ὡς ἀχώριστος ἐντύπωσις ἢ ἐντύπωσις ἀγρῶν ὄρφανῶν ἀνθήσεως, ἀποφιλωμένων δένδρων, φύσεως βυθίζομένης εἰς τὸν μαρασμὸν τοῦ θανάτου.

Καὶ τότε ἐνθυμείτο κανεὶς ὅτι εἶδε τὰ χρυσάνθεμα, ὅλα αὐτὰ τὰ χρυσάνθεμα, ἀπλούστερα, ὀλιγώτερον πολυχρῶμα, ὀλιγώτερον ποικίλα, ὄχι ἄνθη σαρκόχροα οὔτε ἄνθη βοστρυχωμένα, ἀλλὰ στοργγύλα, ἀλλὰ κίτρινα ἐπὶ τῶν τάφων, κάτωθεν τῶν κυπαρίσσιων, γύρω τῶν μαρμάρων, ἐκεῖ ὅπου πτερυγίζει ὁ 'Υπνος καὶ ἡ 'Αθήνη, ἐκεῖ ὅπου τὸ φθινόπωρον εἶνε διαρκές, ἐκεῖ ὅπου ὁ ἥλιος εἶναι πάντοτε ὠχρὸς, καὶ πάντοτε χωρὶς ζωὴν ἢ φύσιν.

Τὰ ἄνθη φεῦ! ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι, δὲν εἶνε δι' ὅλα τὰ γεωγραφικὰ πλάτη. Ἐκαστὸν προϊόν τῆς ὀργανικῆς φύσεως ἀρμύζεται μὲ ἰδιαιτέρον οὐρανόν, μὲ ἰδιαιτέραν φύσιν, μὲ ἰδιαιτέραν ἀτμόσφαιραν. Ὅπως καὶ τὰ ὄρχιδοειδῆ μὲ τὰ ζωικὰ σχήματα, μὲ τὰ ἀπίθανα χρώματα, μὲ τὰ τερατώδη φύλλα, μὲ τὴν ὀργιώσαν ἀνάπτυξιν, οὕτω καὶ τὰ χρυσάνθεμα μὲ τοὺς παραδόξους χρωματισμοὺς τῶν φαίνονται εἰς τὴν διαγεγῶσαν ἑλληνικὴν φύσιν ὡς φυτικὰ τέρατα, ὡς ἀντινομίαι τῆς φύσεως, καὶ δὲν μᾶς δίδουν τὴν ἡρεμίαν ἐκείνην καὶ τὴν εὐφροσύνην τῶν ἰδικῶν

μας ἀνθέων, τῶν ἀνθέων, τὰ ὅποια πλημμυροῦν τοὺς κήπους μας, ἐπὶ τῶν ὁποῖων τὸ παιδικὸν μας ὄμμα τὸ πρῶτον ἀνεπαύθη καὶ τὰ ὅποια ἐδρέψαμεν τὸ πρῶτον.

'Ἠσθάνετο κανεὶς εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ «Παρνασσού» ὅτι εὐρίσκειται εἰς χώρας μακρινὰς, εἰς χώρας ξένας, ἄλλου πολιτισμοῦ, καὶ ἡσθάνετο ὅτι μέσα εἰς τὴν βλάστησιν ἐκείνην τὴν περιέργου, τὴν ὠραίαν, τὴν ξένην ἔπρεπε νὰ ἐγειρωταὶ παγόδαί, νὰ κυκλοφοροῦν μουσμαί, νὰ σπινθηρίζουν ἀνεσυρμένοι ἀμυγδαλωτοὶ ὀφθαλμοί.

Καὶ ἐνθυμείτο κανεὶς τοὺς Σαμουραί τὸν Λοσί, τὰ τοπία τοῦ Γέδο καὶ τὰς κινεζικὰς εἰκόνας ἐπὶ χάρτου ὀρύζης, ὄλον τὸν σκοτεινὸν καὶ τόσον ἰδιότροπον πολιτισμὸν, μὲ τὸν ὁποῖον τόσον ἀρμύζονται αἱ ἰδιότροποι καὶ ὄλων νεκραὶ αὐταὶ βλαστήσεις.

Καὶ διὰ τοῦτο ἴσως καὶ ὁ κόσμος, ὁ ὁποῖος ἐκυκλοφορεῖ εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν χρυσανθέμων, ἐφαίνετο ὠραιότερος, διὰ τοῦτο αἱ κυρίαὶ εἶχον κάτι τι τὸ ψευδῶς λεπτὸν καὶ τὸ ξενικῶς ἀχαρὶ καὶ διὰ τοῦτο εἶχον οἱ ὀφθαλμοὶ ἀνταυγείας ἄλλας καὶ διὰ τοῦτο ἐνοστάλγει κανεὶς ἐκεῖ μέσα 'Ελλάδα καὶ 'Ελληνίδας ὡς ἐρριμμένους ἐπὶ ἄλλης ἀκτῆς καὶ ὡς διορῶν νέα πρόσωπα καὶ ὡς θερμαινόμενος ὑπὸ ξένου ἡλίου.

Καὶ ἂν ἦτο μελαγχολικὸν καὶ ἂν ἦτο παράξενον τὸ συναίσθημα, ἦτο ὅμως νέον καὶ ἦτο ἐκτάκτως γλυκύ.

Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Εκ του βραβευθέντος εν τῷ δραματικῷ ἀγωνί τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» δράματος τοῦ κ. Χ. Χρηστο-
θασίτη «Γιὰ τὴν Πατρίδα» δημοσιεύομεν δύο ἀποσπάσματα, ἵνα δώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας
τῶν «Παναθηναίων» ἰδέαν τινὰ τοῦ ἔργου τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΗΣ Α' ΠΡΑΞΕΩΣ

[Ἡ σκηνὴ ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐν τῷ Σεραγίῳ τοῦ Ἀλῆ Πασιά. Ὁ Ἀλῆ Πασιάς, στήσας τεχνηέντως παρὶς
εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν μεταβάντων εἰς Ἰωάννινα ὡς συμμάχων ὀρθοδόκοντα περίπου Σουλιωτῶν Λάμπρον Τζα-
βέλλα, περιέμενε τὴν μεγάλην εὐδοκίαν τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς, ἣν εἶχεν ἀναθέσει εἰς τὰ πιστὰ του ὄργανα τὸν
Θανάση Βάγια καὶ τὸν Ταχέρ-Ἀμπάζην, οἵτινες εἰσέρχονται φέροντες αὐτῷ τὴν χαροποιὴν ἀγγελίαν τῆς
συλλήψεως τοῦ Λάμπρου Τζαβέλλα μετὰ τῶν ἐπ' αὐτὸν ἀνδρείων Σουλιωτῶν].

Ἀλῆ Πασιάς (τοὺς ἀγκαλιάζει).
Νὰ ζήσετε, ὦρὲ παιδιά! γιὰ νὰ οἶς καμαρόνω!
Ἔ! τώρα ἔγινε σωστὸς βεζύρης τοῦ Γιαννίνου!
Ὅπου τὸ Σούλι βρίσκεται στὴ φτέρνα μου ἀποκάτω!

(Ἐμφαίνουσι οἱ δεσμοφύλακες φέροντες δεμένον ὀπισθάρκωνα καὶ
ἀφωλιωμένον τὸν Λάμπρον Τζαβέλλα).

Καλῶς τονε τὸν ἀρχηγό, τὸν καπετὰν Τζαβέλλα!
Μπᾶ! πῶς εἶσαι ἔτσι; Τί ἔπαδες; Ποῦ εἶναι τ' ἄρματα σου;

(Ἐκκλημένος).

Λάμπρο - Τζαβέλλας (μὲ θυμόν).
Ποῦ τᾶχεις μ' αἷμα τούρκικο βαμμένα; Δὲ μοῦ κραίνεις;
Ρωτᾶς ἀκόμα, ἀντίχριστε; Ρωτᾶς σὰ νὰ μὴν ξέρης,
Καὶ θέλεις μὲ τὴ θέση μου αὐτὴ νὰ περιπαίξῃς!
Σαράντα χρόνια τὴν Τουρκιά μὲ πάθος πολεμῶ,
Ἄλλὰ ποτὲ μὲ ἀπιστιὰ δὲ νίκησα κανένα!

Ἀλῆ Πασιάς.
Ὅσους ὡς τώρα νίκησα, τοὺς ἔχω νικημένους
Σὰν παλληκάρι ἐντιμο καὶ σὰν Σουλιώτης ἄξιος!
Ποτέ, ποτέ τὴν ἀπιστιὰ δὲν εἶχα σύμμαχό μου!

Λάμπρο - Τζαβέλλας.
Χαχαχαχά! Σ' εὐχαριστῶ πολὺ, ὦρὲ Κὺρ Λάμπρο,
Ποῦ μ' ἔκαμες κι' ἐγέλασα μὲ τὴν καρδιά μου ὄλη!

Ἀλῆ Πασιάς.
Ἄς εἶν' καλὰ τὸ Σούλι μου, Ἀλῆ, καὶ θάρθουν μέρες
Ὅπου τὰ γέλοια κ' ἡ χαρά, ποῦ ἀπολαβαίνεις τώρα,
Νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴ μύτη σου! Μόνον νὰ ζῆ τὸ Σούλι!

Λάμπρο - Τζαβέλλας.
Ἔ! τώρα ποῦ στὰ χέρια μου σ' ἔχω καλὰ βαλμένο
Θὰ τὴν πατήσῃ τ' αὐτὸ μου γλῆγορα τὴν αὐλή σου!

Ἀλῆ Πασιάς.
Ὁ δρόμος εἶν' ἀνώφερος, καὶ τ' αὐτὸ σου δὲ βγαίνει!
Καὶ ξέμαθες νὰ περπατῆς πεζός, σὰν διαν ἦσουν
Ἐνας ἀγᾶς ἀσήμαντος ἀπὸ τὸ Τεπελένι,
Κ' ἐκλεφτες μὲ τὴ μάννα σου τοῦ Γαρδικιοῦ τὰ γίδια!
Καὶ τώρα ἔγεινες πασιᾶς! Χαχαχαχά!

Ἀλῆ Πασιάς (μὲ θυμόν).
Γιαούρη!
Μάσε τὴ γλῶσσά σου, γιατί μ' ἔνα μου νεῦμα μόνο
Χίλια κομμάτια γένεσαι!

Λάμπρο - Τζαβέλλας.
Τὸ θάνατο ποτέ μου,
Ἄλῆ, δὲν τὸν φοβήθηκα! Κι' οὔτε θὰ μοῦ περάσῃ
Ἄπὸ τὸ νοῦ καμμιά φορὰ ὁ φόβος τοῦ θανάτου!
Ἐκεῖνοι, ποῦ τὴν ἀπιστιὰ μὲς τὴν καρδιά τους ἔχουν,
Εἶν' ἀναντροί, καὶ τρέμουνε στὴν ὄψη τοῦ θανάτου!

Ἀλῆ Πασιάς.
Τζαβέλλα, ἂν θέλῃς τὴ ζωὴ, τὴ λευτεριά σου ἂν θέλῃς,
Ἄν θέλῃς νὰ εἶς ἄρματαλὸς καὶ σὺ καὶ τὸ παιδί σου,
Στὰ πλεῖο καλὰ τοῦ κράτους μου καὶ πλούσια ἄρματαλῆια,
Σὲ δυὸ τρεῖς μέρες τὸ πολὺ τὸ Σούλι νὰ μοῦ δώσης!

Λάμπρο - Τζαβέλλας.
Ὅριστε γνώση ἀπὸ πασιᾶ, μνελὸ ἀπὸ βεζύρη!
Ἀλῆ Πασιάς.
Ἄν σὲ τρεῖς μέρες τὸ πολὺ τὸ Σούλι δὲ μοῦ δώσης,
Τὸ γυιό σου τὸ μονάκριβο, τὸ Φῶτο θὰ σουβλίσω.
Κι' ἀπόδιπλα στὴν ψησταριά τὸν ἴδιο θὰ σὲ βάλω
Ὡσὰν ἀρνὶ τὴν Πασκαλιά νὰ τὸν στηρογογυρίζῃς!

Λάμπρο - Τζαβέλλας.
Ἔ! τώρα πλεῖα μὲ νίκησες! Δὲν ἔχω ἄλλο λόγο!
Πᾶρε τὸ Σούλι, κι' ὄλο μου τὸ βιό, κι' ὄ,τι ἄλλο θέλεις.
Γιὰ νὰ μὴ πάθῃ τίποτα τὸ μαῦρο τὸ παιδί μου!
Γιὰ τοῦ παιδιοῦ μου τὴ ζωὴ σοῦ γίνομαι προδότης!
Προδότης τῆς Πατρίδας μου! προδότης τοῦ Σουλιοῦ μου!
Ἄφοῦ σοῦ ἦλθε τὸ μυαλό, δός μου τὸ Σούλι τώρα
Γιὰ νὰ σὲ κάμω ἄρματαλὸ...

Ἀλῆ Πασιάς (μὲ χαράν).
Καὶ πῶς νὰ σοῦ τὸ δώσω,
Λάμπρο - Τζαβέλλας.
Μὲ χέρια δίχως δύναμη, πιστάγκωνα δεμένα.
Δῦσε τὰ χέρια μου μπροστά, δός μου τ' ἄρματα μου,
Κι' ἀπόλυσέ με ἐλεύτερο νὰ πάω... γιὰ τὸ Σούλι...
Κι' ἂν μ' ἀπατήσης;

Ἀλῆ Πασιάς.
Τὸ παιδί τοῦ Λάμπρου τοῦ Τζαβέλλα
Λάμπρο - Τζαβέλλας.
Εἶναι στὰ χέρια τοῦ Πασιά καὶ θὰ μοῦ τὸ σουβλίση!
Τὰ χέρια νὰ τοῦ λύσετε!

Ἀλῆ Πασιάς (μὲ χαράν).
(Ὁ Θανάση - Βάγια κόπτεται τὰ δεσμὰ ἀμέσως, ὁ δὲ Ἀλῆ Πασιάς
τοῦ προτείνει τ' ἄρματα του).
Πᾶρε καὶ τ' ἄρματα σου,
Καὶ πήγαινε στὸ σπίτι σου, καὶ σὲ τρεῖς μέρες μέσα
Προσκυνημένο σὴνυχο τὸ Σούλι νὰ μοῦ φέρῃς!
(Ὁ Τζαβέλλας ζώνεται τᾶρματα του, πλησιάζει τὸν Πασιά
καὶ τὸν ἀποχαιρετᾷ).

Λάμπρο - Τζαβέλλας.
Σ' ἀφίνω γειά, Βεζύρη μου!
Ἀλῆ Πασιάς.
Ἔρα καλὴ σου, Λάμπρο!
Λάμπρο - Τζαβέλλας
Πασιά! καλὴ ἀντάμωση! σὲ τρεῖς ἡμέρες μέσα!
(Ἀπὸ τὴν θύραν).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΗΣ Γ' ΠΡΑΞΕΩΣ

[Ἡ σκηνὴ εἰς τὰ στενά τοῦ Σουλίου. Ὁ Ἀλῆ - Πασιάς, ἰδὼν τοὺς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν συμφιλιωθέντων
ἀρχηγῶν Γιῶργου Μπότσαρη καὶ Λάμπρου Τζαβέλλα Σουλιώτας, ἐγκαταλείραντας τὰ στενά, αὐτὰ ἐθεωροῦντο
ὡς κλεῖς τοῦ Σουλίου, καὶ ὑποχωροῦντας, καὶ νομίσας βεβαίαν πλέον τὴν νίκην του, λέγει πρὸς τὸν ἀρχι-
στράτηγόν του Σιλιχτάρ:]

Ἀλῆ Πασιάς.
Ἀπόψε θέλω, Σιλιχτάρ, νὰ κοιμηθῶ στὸ Σούλι
Καὶ νᾶχω κατοικία μου τοῦ Μπότσαρη τὸ σπίτι.
Ὅποιος στὸ Σούλι πρωτομπῆ ἀπ' ὄλο τὸ στρατό μου,
Χίλια φλωριά βενέτικα, γιὰ κέρασμα θὰ λάβῃ,
Κι' ὁποιος αὐτὸ τὸ μῆνυμα ἐδῶ μοῦ πρωτοφέρῃ
Κι' αὐτὸς θὰ λάβῃ ἑκατὸ φλωριά γιὰ κέρασμά του.
Πήγαινε, Σιλιχτάρη μου, καμάρι τοῦ στρατοῦ μου!
(Ὁ Σιλιχτάρης ἐξέρχεται ὑποκλινόμενος).

Τώρα, Θανάση καὶ Ταχῆρ, μπορῶ νὰ εἰπῶ πῶς εἶμαι
Σωστός βαλῆς τῆς Ρούμελης, βεζύρης τοῦ Γιαννίνου.
Τὸ Σούλι τ' ἀνυπόταχτο μὲ τοὺς κακοὺς Σουλιῶτες,
Ἀφόντας ἔγεινα πασιᾶς, μοῦ βάραιναν τὰ στήθια.
Τοὺς εἶχα ἀδιάκοπα φορτιὸ ἀπάνω στὴν ψυχὴ μου,
Σὰ νὰ εἶχα ἀπάνω στὴν καρδιά τὸν Ὀλυμπον ἀκέριο,
Μὲ τὲς σαράντα δυὸ κορφές, τὲς καταχιονισμένες.

Σκοπὸς (εἰσερχόμενος). Ἔνας τρεχάτος ἔρχεται!

Ἄλῃ Πασιάς (μὲ χαράν).

Θὰ πάρθηκε τὸ Σούλι

Καὶ τὸ καλὸ τὸ μήνυμα μοῦ φέρει ὁ καημένος!
Θανάση! ἕκατὸ φλωριά, πὸ τὸ δισάκι βγάλε
Γιὰ νὰ τὰ δώσω κέρασμα σ' αὐτὸν ὅπου μοῦ φέρει,
Πνιγμένος στὸν ἰδρώτά του, τόση μεγάλη δόξα!

Θανάση-Βάγιας. (Ἐξάγει σακκίδιον πλήρες καὶ τὸ δίδει εἰς τὸν Ἄλῃ Πασιάν).

Πασιά μου, λάβε τὰ φλωριά, καὶ ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ
Νὰ σὲ ἴδων τὰ μάτια μου, κι' ἀκόμα πλειὸ μεγάλο.

Ταχῆρ Ἀμπάζης.

Διοντάρη τῆς Ἀρβανιτιάς, τῆς Ρούμελης ξεφτέρι,
Νῆναι πολλὰ τὰ χρόνια σου κ' ἡ δόξα σου μεγάλη,
Κ' ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ἔνδοξοι στὸν ἴσκιό σου νὰ ζοῦμε!
Φύγε, Πασιά μου! Γρήγορα πετάξου στὸ Βοριά σου
Καὶ τρέξε γιὰ τὰ Γιάννινα!

Ἀγγελιαφόρος.

Τρελλάθηκαν, καημένε;

Τί λόγια εἶν' αὐτὰ ποῦ λές;

Ταχῆρ Ἀμπάζης

(ἐκπληκτός).

Ἄλῃ Πασιάς.

Δὲν πάρθηκε τὸ Σούλι;

Ἀγγελιαφόρος

(εἰσερχόμενος).

Τὸ Σιράτεμά σου κλείσανε οἱ ἄνομοι Σουλιῶτες
Κι' ἀπὸ τὲς τέσσερες μεριές μὲ λύσσα τὸ χτυποῦνε.
Τρέχει τὸ αἷμα σὰ νερό, τὸ τούρκικο τὸ αἷμα!
Τέτοια καταστροφὴ ποτὲ ἡ Ἀρβανιτιὰ δὲν εἶδε!
Ὁμῆρ Βρυώνη, τ' ἄλογο! Χαθήκαμε, Ταχῆρ!
Μᾶς πλάκωσεν ὁ Μπότσιαρης, μᾶς πλάκωσε ὁ Τζαβέλλας!
Ἡ μυρωδιὰ τοῦ χνώτου τους ἀρχίζει νὰ μὲ πνίγη!

(Ἐξέρχονται ὅλοι ἀπὸ τὴν σκηνὴν ἀπὸ τὸ ἐν μέρος, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἄλλο εἰσερχονται
ἄπειροι φηγάδες Τούρκοι καὶ ἐξέρχονται ἀλαλάζοντας ἀπὸ τὸ αὐτὸ μέρος, ὅπου
ἐξῆλθεν ὁ Ἄλῃ Πασιάς. Τελεινταῖος ἐμβαίνει ὁ Σιλιχτάρης).

Σιλιχτάρης.

Τ' εἶν' τὸ κακό, ποῦ γίνηκε τοῦτο τὸ καλοκαίρι!
Ἀνάθεμά σε, Ἄλῃ-Πασιά, βεζύρη τοῦ Γιαννίνου,
Ποῦ πῆγες καὶ πολέμησες μὲ τοὺς Κακοσουλιῶτες,
Κ' ἔκανες τὴν Ἀρβανιτιὰ τὰ μαῦρα νὰ φορέσῃ!

(Ἐξέρχεται καὶ ὁ Σιλιχτάρης ἀκολουθῶν τὸν ἴδιον δρόμον, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἄλλο
μέρος εἰσερχονται οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Σαμουήλ).

Σαμουήλ

(πρὸς ἓνα Σουλιώτην).

Ἔνας Σουλιώτης

(ἀναβαίνων εἰς τὸν βράχον).

Ἔσὺ, ποῦ εἶσαι νιώτερος, ἀνάβα ἐκεῖ στὸ βράχο,
Κι' ἀγνάντεψε κατακαμπῆς, ποῦ βρίσκονται οἱ Τούρκοι!
Πῆσανε δρόμο περισσό, καὶ τρέχουν πηλαλῶντας,
Μοιάζουν κοπάδια πρόβατα, μοιάζουν κοπάδια γίδια,
Ποῦ τρέχουνε σιὰ τέσσερα, λευκοκνηγμημένα,
Καὶ πλειὸ μπροστά, πολὺ μπροστά, τρέχει ἓνας καβαλλάρης,
Σὰ νῆναι τοῦ Βοριά παιδί καὶ τῆς Νοτιᾶς ἀγγόνι.

ΝΕΑΙ ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

(«Ἡ Ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Εὐρώπη» ὑπὸ Γ. ΙΖΑΜΠΕΡ).

Σπουδαιότατη συγγραφή ἀμέσως ἐνδιαφέ-
ρουσα ἡμᾶς ἐδημοσιεύθη ἄρτι ἐν Παρισίοις.

Ὁ κ. Γκαστὼν Ἰζαμπέρ ἐδημοσίευσε μελέτην
ἀποτελοῦσαν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἡμε-
τέρου ἔθνους σημαντικωτάτην ὑπὸ τὸν τίτλον
ἢ «Ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Εὐρώπη».

Ἐὰν ὁ κ. Ἰζαμπέρ ἤθελε χρησιμοποιήσει
μόνας τὰς πηγὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἠντλησαν οἱ
μέχρι τοῦδε ἱστορήσαντες τὸν ἡμέτερον ἀγῶνα
ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν διπλωματικῶν αὐτοῦ
περιπετειῶν, ἡ συγγραφή αὕτη οὐδὲν νέον θὰ
παρουσίαζεν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις.

Ἄλλ' ὁ Ἰζαμπέρ ἠντλησεν ἀπὸ νέων πηγῶν
μεγίστου κύρους ὡς ἐκ τῆς ἐπιστημότητος αὐτῶν,
αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον παραδοθῆ πρότερον εἰς τὴν
χρῆσιν τῆς ἱστορίας καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχουν
ταύτας ὑπ' ὄψιν οὐδ' αὐτοὶ οἱ οικειότερον
τελοῦντες πρὸς τὰς διπλωματικὰς πηγὰς ἐκ τῶν
γραψάντων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόσον ἐνδιαφέροντος
τοῦ Ἑλληνικὸν ἔθνος θέματος, ὁ Prokesch
Osten, ὁ Gervinus, ὁ Mendelssohn-Bar-
toldy, ὁ Hertzberg, ὁ Yemeniz, ὁ De
Viel Castel, ὁ Blavard, ὁ Finlay, ὁ
Stapleton.

Αἱ νέαι χειρόγραφοι πηγαὶ τοῦ Γάλλου συγ-
γραφέως, δημοσιολόγου μᾶλλον ἢ ἱστορικοῦ,
ἀπορρέουν πᾶσαι ἀπὸ τῶν ἀρχείων τοῦ Γαλλι-
κοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, εἶναι δὲ
αὐταὶ κατὰ πρότερον λόγον ἢ πολιτικῆ ἀλληλο-
γραφία τῶν παρὰ ταῖς αὐλαῖς τῶν Μεγάλων
Δυνάμεων καὶ τῆ Πύλῃ ἀντιπροσώπων τῆς
Γαλλίας, ὡς τοῦ κόμητος de la Ferronnays
πρεσβευτοῦ ἐν Πετρούπολει, τοῦ δουκὸς de
Mortemart, τοῦ Latour-Maubourg, τοῦ
στρατηγοῦ Cuilleminot, τοῦ πρίγκιπος de
Polignac, ὡς καὶ διάφορα ὑπομνήματα καὶ
διπλωματικὰ μελέται, ἐν αἷς σπουδαιότατη ἢ
τοῦ la Ferronnays «Σκέψις περὶ τῆς κατα-
στάσεως τῆς Ἀνατολῆς».

Ὁ συγγραφεὺς δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ
φιλέλλην κατὰ τὴν εὐρείαν σημασίαν, ἣν συνει-
θισαμεν νὰ δίδωμεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀπονέ-
μοντες ἐξαρετικῶς τὸν τίτλον τοῦ φιλέλλητος εἰς
μόνους ἐκεῖνους, οὓς θεωροῦμεν ὡς ἔχοντας καθῆ-
κον νὰ ἀγαπᾶσι τὴν ἡμετέραν πατρίδα πλειότε-

ρον ἡμῶν αὐτῶν. Ἄλλ' οὐχ ἦττον πνεῦμα
συμπαθείας πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δεικνύει
δι' ὄλων τῶν γραμμῶν τῆς συγγραφῆς ταύτης,
ὅταν δὲ περιγράφῃ τὰς ἡρωϊκὰς σελίδας τῆς
μεγάλῃς τοῦ 1821 ἐποποιίας, ἡ φράσις τοῦ συγ-
γραφέως διολισθαίνει τοῦ διπλωματικοῦ τύπου,
τοῦ ὁποίου τὴν σφραγίδα φέρει ἡ μελέτη αὕτη,
καὶ ἀνέρχεται εἰς ὕψος λυρισμοῦ. Εὐτυχεῖς οἱ
λαοὶ, οἱ δυνάμενοι νὰ προκαλοῦν τὸν θυμασμόν.
Τὴν εὐτυχίαν δὲ ταύτην ἤξευρον νὰ ἐλκύουν
πρὸς ἑαυτοὺς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνηκούστων δεινο-
παθειῶν καὶ αὐτῶν τῶν σφαλισμάτων τοῦ ἀγῶνος
τῆς ἀπολυτρώσεως οἱ πατέρες ἡμῶν.

«Τοῦ ἡρωϊσμοῦ τὰ δικαιώματα δὲν ἀπόλλυν-
ται ποτέ», λέγει ὁ κ. Ἰζαμπέρ, ὅταν ἐξηγῆ πῶς
τοῦ Κανάρη ἢ ἀλυσμόνητος νῦξ ἐν τῷ λιμένι τῆς
Χίου καὶ τοῦ Μεσολογγίου ἢ ὀλοκαύτωσις ἐξε-
βίασαν παρ' ὅλας τὰς ἀντιζῶους διαθέσεις τὴν
εὐμένειαν τῶν κυβερνήσεων.

Εἶναι ὄντως μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι ὁ ἡρωϊσμός
ἀποτελεῖ τὴν ἐπιστημότεραν κύρωσιν τῶν δικαίων
ἐνὸς ἔθνους, ἀλήθεια ἧς ἡ ἀξία διέφυγεν ἡμᾶς
δυστυχῶς κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ
ἔθνικου ἡμῶν βίου.

Ὁ κ. Ἰζαμπέρ παρ' ὅλην τὴν πρὸς τὸ Ἑλλη-
νικὸν ἔθνος συμπάθειαν, δὲν φαίνεται ὀπαδὸς
ἐνθουσιᾶδος τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνότητων, τὴν
ὁποίαν ἔθεσε πρὸ τοῦ πολιτισμοῦ διὰ ἐννεαετῶν
αἱματηρῶν ἀγῶνων ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ. Ἀνομο-
λογεῖ ἐν τούτοις, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔδωκε τὸ παρά-
δειγμα πρὸς δημιουργίαν καὶ ἄλλων ἔθνων ἐρει-
δομένων ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἔθνικῆς συνειδή-
σεως, ἧς ἄνευ δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω ἄλλην
ἀρχήν, εἰμὴ τὴν ἀρχὴν τῆς βίας τοῦ ἰσχυροῦ
ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου, τὴν ὁποίαν οἱ δυνάσται τῶν
χρόνων, καθ' οὓς ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἠγωνίζετο
ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς, εἶχον ἀναγάγει εἰς δόγμα
θρησκευτικόν.

Κατὰ τὸν συγγραφέα ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνότητων,
ἐν ἄλλοις λόγοις ὁ σχηματισμὸς τῶν Κρατῶν
ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐθνικῆς συνειδή-
σεως τῶν λαῶν, εἶναι ἀρχὴ διαβατικὴ καὶ ἐφή-
μερος, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπακολουθήσῃ ἕτερα, ἢ
τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος, ὑπὸ κοινούς πολι-

τικούς και δικαστικούς οργανισμούς πάντων των κρατών· διὰ τής εὐχῆς δὲ ταύτης καὶ τερματίζει τὴν συγγραφὴν τοῦ ὁ κ. Ίζαμπέρ.

Ἄλλ' ἐὰν ἐπιφυλάσσεται ποτε εἰς τὴν ἀνθρωπότητα εὐδαίμων ἐποχὴ, καθ' ἣν τὰ ιδεώδη τοῦ Συνεδρίου τῆς Χάγης θὰ ἐξέλθουν τῶν ὁρίων τῆς οὐτοπίας καὶ θὰ εὕρουν ἕδαφος ἐν τῇ πραγματικότητι, ποῦ ἀλλαχοῦ δύναται νὰ στηριχθῇ τὸ εὐγενές τοῦτο ὄνειρον, εἰμὴ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνοτήτων, καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ κλεισθῶν ποτε τοῦ Ἰανουαρίου αἱ πύλαι, ὅταν ἡ βία καὶ οὐχὶ ἡ ἐθνικὴ συνείδησις θὰ καθορίζουν ἐν τῷ μέλλοντι τὰ ὅρια τῶν πολιτειῶν;

Ἡ μανία τῆς συστηματοποίησης τῶν πάντων, ὁ ἔρος τῆς συνθέσεως προάγει τὸν κ. Ίζαμπέρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης σελίδος εἰς μεγάλην ἀνακρίθειαν ἱστορικὴν καὶ κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀδικίαν, κατὰ τῆς ὁποίας δὲν δύναται ἢ νὰ διαμαρτυρηθῇ ἢ ἀλήθεια.

Διαιρῶν τὰ νεοσχημάτιστα κράτη εἰς κράτη ἀνιστάμενα ἐξ ἑαυτῶν, καὶ εἰς κράτη κατόπιν ἀγώνων ἀνεπαρκῶν καὶ ἀκάρπων δημιουργούμενα διὰ τῆς παρεμβάσεως τῶν ἄλλων, συζυγύει ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ περιόδῳ τὴν Ἑλλάδα, τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Κρητικὴν πολιτείαν. «Αἱ αὐταὶ περιστάσεις πανομοιότυποι, λέγει, παρουσιάζονται ἐπ' αὐτῶν· ἐπαναστάσεις ἐξεργάγησαν ἐν αὐταῖς, ἀλλ' αἱ δυνάμεις τῶν ἀπέβησαν ἀνεπαρκεῖς, ὅπως οἱ ἐπαναστάντες λαοὶ ἀποκτήσουν ἀπ' ἑαυτῶν τὴν ἐλευθερίαν».

Δὲν βλέπω ἐν τούτοις τὴν ὁμοιότητα μεταξὺ ἐνεατῶν ἀγώνων, καθ' οὓς ἐκάστη ἡμέρα ἐσημείωνε καὶ μίαν σελίδα ἡρωϊσμοῦ ἢ μίαν μαρτυρικὴν θυσίαν, καὶ τῆς δημιουργίας τῆς Βουλγαρικῆς ἡγεμονίας κατόπιν ἐνός πολέμου τῆς Ῥωσσίας πρὸς τὴν Τουρκίαν ἀνευ οὐδεμιᾶς τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ θυσίας, πλὴν τῶν περιλαλήτων Βουλγαρικῶν ὠμοτήτων τῆς Βατάκ, τὰς ὁποίας τόσο ἐπιφελῶς ὑπὲρ τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐξετραγώδησεν ἡ κοσμοπολιτικὴ φιλανθρωπία τοῦ Γλάδστωνος. Ὡς πρὸς τὴν Κρήτην ἡ ἐξομοίωσις τοῦ συγγραφέως εἶναι ἐξ ἴσου ἀτυχής, ἀλλὰ διὰ λόγον ἀπολύτως ἀντίστροφον, ἀφοῦ ἡ Κρήτη ἦτο ἐλευθέρη ἀπ' ἑαυτῆς, ὅταν ἡ παρέμβασις τῶν δυνάμεων συνέστησε τὸ ἐν ἰσχύι πολιτικὸν αὐτῆς καθεστῶς.

*

Ἄλλ' ἄς ὀπισθοδρομήσω εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἀπὸ τῶν ὁποίων μὲ ἀπεμάκρυνεν ἡ τόσο ἀδικὸς γνώμη τοῦ συγγραφέως ὅτι Ἑλλὰς καὶ Βουλγαρία ἐπέτυχον τὴν αὐτοκυριαρχίαν των

διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ καὶ τῶν αὐτῶν θυσιῶν.

Ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἱστορήσεως τῶν ἐσωτερικῶν ἡμῶν πραγμάτων κατὰ τὸν ἀγῶνα δὲν θέλω ἐνδιατρίψει. Εἶναι θέμα, τὸ ὁποῖον οἱ ἡμέτεροι ἀπὸ τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη καὶ οἱ ξένοι πάντες ἐπραγματεύθησαν καὶ εὐρύτερον καὶ μετὰ μεγαλειτέρας ἀρμοδιότητος.

Διότι ὡς πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ ἡμῶν πράγματα ὁ συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος φαίνεται γνώστης καὶ τῆς ἡμετέρας γλώσσης, ὑποπίπτει πολλάκις εἰς σφάλματα. Ὁ Λάμπρος Κατσῶνης φέρεται ἐν αὐτῇ ὡς Λάμπρος Κατσαντώνης. Περὶ Κολοκοτρῶνη γράφει, ὅτι ἐκ Κερκύρας, ὅπου εἶχε καταφύγει, μετέβη εἰς Μάνην καὶ αὐτὸς ἐξήγειρε τοὺς Μανιάτας· ἐξ ἴσου δὲ ἀτυχῆς ἔσον καὶ ἡ ἱστορικὴ αὐτῆ ἀνακρίθεια εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως χαρακτηρισμὸς τῆς λευκοτέρας ταύτης ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τοῦ Ἀγῶνος μορφῆς, τοῦ Κολοκοτρῶνη. Ὁ Κολοκοτρῶνης κατὰ τὸν συγγραφέα ὑπῆρξε τὸ δεινότερον πρόσκομμα πρὸς συγκρότησιν εὐρύθμου κυβερνήσεως διὰ τοῦ ἀσυμβιβαστοῦ χαρακτήρος του καὶ τῶν ἀπερισκέπτων ἐκρήξεων τῆς ὀργῆς του (par ses colères irréfléchies). — Ὅταν δὲ ὁ κ. Ίζαμπέρ λέγῃ πρὸς τῆς συγγραφῆς του, ὅτι ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς κατέφυγεν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἐρμάνθου μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας, παρέχει διὰ τῆς παραδρομῆς ταύτης μικρὸν δείγμα τῆς πρὸς τὴν γεωγραφίαν ἐχθρότητος καὶ ἄλλων σοφῶν Γάλλων, ἀφοῦ καὶ ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Λαρῶς φέρονται ἐπάλληλοι δύο πόλεις ἑλληνικαί, ἡ Τρίπολις μὲ 10,057 κατοίκους καὶ ἡ Τριπολιτῆ μὲ 7,500. Ἀλλὰ καὶ ζηλοτύπου φιλαυτίας παρέχει δείγμα, ὅταν οἰκισιοποιῆται ὡς Γάλλον τὸν Ἀδαμάντιον Κοραῆν. «Οἱ γνωστότεροι, λέγει, τῶν Γάλλων φιλελλήνων τῆς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως περιόδου ἦσαν ὁ Κοραῆς, ὁ Πουκεβίλ, ὁ Ῥαφφενέλ, ὁ Φωριέλ». Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ εἰς τὸ Περ Λασαίξ ἐφέρετο ὅτι κείται ἐν τῇ ἰσῆ τῇ φυσάσῃ ἀγαπητῇ γῇ τῶν Παρισίων, καὶ ὅτι τὴν ἐπιτύμβιον ταύτην ἐπιγραφὴν εἶχε συντάξει ὁ ἴδιος. — Ἀλλὰ ῥίγος ὀδύνης ἤθελε διατρέξει τὰ ὀστά του, ἂν ἔφθανε μέχρις αὐτῶν ἡ εἰδησις ὅτι ἀνῆκόν ποτε εἰς Γάλλον φιλέλληνα.

*

Ἐπὶ ἐνός καιριωτάτου προβλήματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἐπανάστασιν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ γνώμαι τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ καὶ τοῦ Μεγάλου Ἑλληνος Ἰωάννου Καποδιστρίου συνέτυχον ἐπὶ τῷ αὐτῷ, ὁ συγγραφεὺς ἐμφανίζει τὴν κατὰ τοῦ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Γλύπτης : Γ. Βροῦτος

ΝΙΚΗ

(*Ἀντιγραφή καὶ συμπλήρωσις ἐκ τοῦ ἀναγλύφου τοῦ Παρθενῶνος).

Ἰωάννου Καποδιστρίου προκατάληψιν αὐτοῦ, ἣτις ἀναπῆδα ἀνά πᾶσαν αὐτοῦ σελίδα, ἐν ἣ γίνεται μνεῖα περὶ τοῦ Μεγάλου Ἑλλήνου. Τὴν προκατάληψιν ταύτην ἐξηγῶ ὡς ἐκ τῶν πηγῶν, ἀφ' ὧν ἤντησεν ὁ συγγραφεὺς. Τὰς κρίσεις του, περὶ τοῦ Καποδιστρίου, οὐχὶ ὡς διπλωμάτου ἀλλ' ὡς κυβερνήτου, μορφώνει κυρίως ἐκ τοῦ πλουσίου θησαυροῦ τοῦ ἀρχείου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς πατρίδος του. Καὶ τὸ ἀρχεῖον τοῦτο δὲν ἠδύνατο βέβαια νὰ τῷ παράσχη ὑλικὸν πρὸς εὐμενεῖς κρίσεις, ἀφοῦ ὡς γνωστὸν, ἀφ' ἧς ἐπάτησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν πόδα ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ λυγροῦ θανάτου του, ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας ὑπῆρξεν ἀνηλεῶς ἐχθρική πρὸς αὐτόν, δὲν συνετέλεσε δὲ ὄλιγον ἐμμέσως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ τραγικὸν τέλος του, ὡς θέλω ἀναπτύξει ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς μελέτης ταύτης ἐπὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Ἰζαμπέρ.

Τὸ πρόβλημα περὶ οὗ ἀνωτέρω εἶνε τὸ ἐξῆς.

Ἦτο κατὰ τὸ 1821 ὄριμος ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ καὶ εὐθετος ἡ περίστασις διὰ τὴν ἐξέγερσιν;

Ὁ συγγραφεὺς συλλέγει, οὕτως εἰπεῖν, τὰς ψήφους τῶν δύο κορυφαίων κατὰ τὴν διάνοιαν Ἑλλήνων.

«Ὁ Κοραῆς, λέγει, προσέβλεψε μετὰ μεγίστης ἀνησυχίας πρὸς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. — Ἐκρινεν ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῆς ὥρας τοῦ κινήματος ἦτο κακὴ, ὅπως πρόωρος (mal choisie, prématurée). Ἦυχετο ὅπως ἡ Ἑλλὰς πρὶν ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν ἀναβαπτισθῆ εἰς ἠθικήν καὶ πολιτικὴν παιδαγωγίαν».

Καὶ ἔρχεται ἐν ἄλλῃ σελίδι εἰς τὸν Καποδιστριαν.

«Ἐγνωστοποίησε, λέγει, εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν, ὅτι ἀπεδοκίμαζε πᾶσαν ἐξέγερσιν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὡς πρόωρον. Ἐχόμενος ἰσχυρῶς τῆς εὐνοίας τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἠκολούθει τὰς σκέψεις του, τῶν ὁποίων αἱ ἰδικαὶ του ἦσαν ἀπλή ἀντανάκλασις.

«Ἡ φιλοπατρία του ἐμειοτριάζετο ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ του συμφέροντος. (Son patriotisme était tempéré par son intérêt politique.)»

Ἄλλ' ὅπως ποτὲ δὲν ἀπώλεσε τὰ δικαιώματά του ὁ ἠρωϊσμός, οὕτω καὶ ἡ δικαιοσύνη δὲν κινδυνεύει τοιαύτην ἀπώλειαν. — Ἐφ' ὅσον δὲ δὲν ἐξοστρακισθῆ ἡ λογικὴ, πολὺ δυσκόλως θὰ πείσῃ ὁ συγγραφεὺς τοὺς ἀναγνώστας του, ὅτι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἶναι διὰ τὸν Κοραῆν ὀρθὴ ἐκτίμησις τῶν περιστάσεων καὶ ἀνήσυχος μέριμνα φιλοπατρίδος ψυχῆς, διὰ δὲ τὸν Καποδιστριαν συμφεροντολογικὸς ὑπολογισμός.

Τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου ἡ φιλοπατρία ὑπὸ οὐδενὸς ἐλατηρίου ἐμειοτριάζετο. — Πᾶσα δὲ φιλοδοξία ἦτο κατωτέρα τῆς ἀπροσίτου πολιτικῆς μεγαλοφυΐας του. Τὴν δικαιοσύνην ταύτην θὰ τὴν ἀπέδιδεν ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν Μέγαν Ἑλληνα, ἂν ἤθελεν ἐνθυμηθῆ, ὅταν ἐχάρασσε τὰς γραμμὰς ταύτας, ὅτι τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου ἡ πρωτοβουλία καὶ ἡ τότε ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ αυτοκράτορος πανίσχυρος ἐπίδρασις ἔσωσε τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τοῦ σχεδίου τῶν συμμάχων περὶ διαμελισμοῦ αὐτῆς.

Τὴν φιλοπατρίαν δὲ αὐτοῦ τὴν ἀνευ ὀρίων ἀποδεικνύει ἡ παραίτησις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ἀρχικαγκελλαρίου, εὐθύς ὡς ἐπίεσθη ὅτι δὲν ἠδύνατο δι' αὐτοῦ νὰ εἶναι χρήσιμος εἰς τὸν Ἀγῶνα τῆς Πατρίδος του, οἱ ἐν Ἑλβετίᾳ ἀκαταπόνητοι ἀγῶνές του καὶ ἡ αὐτοθυσία, δι' ἧς προσήνεγκεν εἰς τὸν θάνατον ὑπαρξίν ὑπέροχον ἀφισρωθεῖσαν εἰς τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἔθνους.

«Ὅτι δὲ ἀμφότεροι οἱ ὑπέροχοι Ἕλληνες, διασχίζοντες τοῦ μέλλοντος τὴν ἀγλύν, ὀρθότατα κατεδίκαναν ὡς πρόωρον τὴν ἐξέγερσιν, ὑπερμαρτυρεῖ δυστυχῶς λίαν εὐγλωττῶς ὁ διααρρυσίας χρόνος.

Ἄλλοιον θὰ ἀπέβαινε τὸ μέλλον τῆς φυλῆς, ἂν ὑπὸ τύχην ἐνιαίαν, τὴν δουλικὴν τύχην, διπαιδαγωγεῖτο πολιτικῶς, ἠθικῶς καὶ κοινωνικῶς ἐπὶ τινὰς ἐτι δεκαετηρίδας. Σωστικὰ θὰ ἀπέβαινον κατὰ τὴν συμπληρωτικὴν ταύτην περίοδον τοῦ ἀπλέτου τοῦ 19 αἰῶνος φωτὸς τὰ διδάγματα τοῦ σχολείου τῆς δουλείας. Ὁ δὲ ἀμφιβόλου ὑγείας καὶ εὐρωστίας πυρὴν τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὸ ἑλληνικὸν κράτος, οὔτε διὰ θετικῶν σφαλμάτων, οὔτε δι' ἀσυγγνώστων παραλείψεων θὰ ἔθετε πολλακίς ἐν κινδύνῳ τὴν εὐτυχῆ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἀποκατάστασιν. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὑπὸ τὴν δουλείαν δὲν θὰ εἴχομεν τοὺς σημερινούς ἀντιζήλους ὑπερόχους ἡμῶν σήμερον εἰς τὴν πολεμικὴν σύνταξιν. Ὁ ἔθνικὸς τῶν φυλῶν τούτων ἀνταγωνισμὸς ὑπὸ τὴν ἰσοπέδωσιν τῆς δουλείας θὰ ἦτο ἀδύνατος, ὅπως ἦτο ἀδύνατος καὶ πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς μικρᾶς ταύτης γωνίας, ὅτε οὐδεμία τῶν ἀντιζήλων φυλῶν εἶχεν ἰδίαν ἔθνικὴν συνείδησιν, ἀλλὰ τὸν ἀντικεινὸν πάντες ἐσεμνύνοντο τάσσοντες ἑαυτοὺς ὑπὸ τὴν εὐγένειαν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος.

Ἄλλ' ἀρτιωτάτη εἶναι ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν καὶ ἐλέγχουσα βαθύ συνθετικὸν πνεῦμα ἡ ἱστορικὴ αὕτη μελέτη τοῦ κ. Ἰζαμπέρ ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν

πολλαπλῶν παραγόντων τῆς διασώσεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῆς ἡμετέρας φυλῆς, τῆς ἀντοχῆς αὐτῆς καὶ τῆς μετὰ τούτης βίωσις καὶ διαφυγῆς συνειδήσεως τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἐξεγέρσεως τῆς.

Οὐδὲν διέλαθε τὸν συγγραφεὴ οὔτε τῆς ἐκκλησίας ἡ πρώτη καὶ μεγάλη συμβολή, οὔτε τοῦ κοινωτικῆς συστήματος ὁ πολύτιμος θῶραξ κατὰ τῆς συγχευέσεως καὶ τῆς ἀπορροφῆσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδιδάχθη ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὴν αὐτοδιοίκησιν ὑγιέστερον ἢ ἀπὸ τῆς ἐλευθερώσεώς του, οὔτε τῶν Φαναριωτῶν ἡ ἐπίδρασις, οὔτε ἡ ἐκ τοῦ συστήματος τῶν Ἀρματωλικῶν καὶ τοῦ βίου τῶν Κλεφτῶν πολεμικὴ βίωσις, οὔτε ὁ ἐκ τῶν κατασταλειῶν μερικῶν ἐξεγέρσεων τῆς 18ῆς ἑκατονταετηρίδος ἀπομείνας σπόρος, οὔτε οὐδεὶς τῶν ἀμειωτέρων τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως παραγόντων.

Ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἔθνικων σωματείων παρέχει εἰδήσεις ἀκριβεῖς καὶ ἐν πολλοῖς ἀναλυτικώτερας τῶν ἡμετέρων συγγραφέων, ὡς π. χ. περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐταιρείας τῶν Φιλομούσων, ἧς ἰδρυταὶ ὑπῆρξαν ὁ Γκυλφόρδ καὶ ὁ Καποδιστριας, τῆς ὑπὸ τοῦ ἔθνομάρτυρος Ῥήγα ἰδρυθείσης ἐν Βιέννῃ, καὶ τέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας.

Ἄλλ' ὑπὸ μορφὴν ἀληθῶς πρωτότυπον ἀναλύει τὴν ἐπίδρασιν τῶν Προδρόμων τοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος φιλελληνισμοῦ, τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐσπειραν καὶ ἐκαλλιέργησαν πρὸ ἐτι τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως τὸν σπόρον τῆς συμπαθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὴν δυναστευομένην καὶ πάσχουσαν, τὴν ὁποίαν ἐφώτιζεν ἡ ἀνταγεία τῆς δόξης ἄλλων χρόνων. Οἱ πλείστοι τούτων ἐπισκεφθέντες τὴν Ἑλλάδα τῶν δουλικῶν χρόνων μετέδιδον τὴν γοητείαν των πρὸς τὰς μεγάλας τῆς Ἑλλάδος ἀναμνήσεις καὶ πρὸς τὰ λείψανα τῶν ἔργων τῶν ἡμετέρων προγόνων, καθίστων δὲ διὰ τῶν συγγραφῶν των τὴν Εὐρώπην κοινωτὸν τοῦ εὐγενοῦς πόνου των καὶ τῆς συμπαθείας πρὸς τοὺς ἀτυχεῖς ἀπογόνους.

Μεταξὺ τῶν Γάλλων τὴν πρώτην κατέχουσι θέσιν ἐν τῇ χορείᾳ τοῦ πρὸ τοῦ Ἀγῶνος πνευματικοῦ φιλελληνισμοῦ (Philellénisme intellectuel) οἱ Choiseul-Gouffier, de Guy. Barthélemy, Beaufort, καὶ ὑπὲρ πάντας ὁ Chateaubriand.

Εἶναι τῷ ὄντι ἀναντίρρητον, ὅτι «Ἡ περιήγησις τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος» καὶ τὸ «Ὀδοιπορικὸν ἀπὸ Παρισίων εἰς Ἱερουσαλήμ» τοῦ Σατωβριάν ἐστρατολόγησαν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων τὸ ἄνθος τῆς γαλλικῆς κοινωνίας καὶ

πάντας τοὺς ἀναστρεφόμενους πρὸς τὰ γράμματα. Ἄλλ' εἰς τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν κατέχει ὁ πόθος τῶν περιηγήσεων, ἐπεφυλάσσετο φυσικῶς ἡ παροχὴ μείζονος ἀριθμοῦ Προδρόμων Φιλελλήνων.

Ὁ συνταγματάρχης Leake, ὁ Gell, ὁ Dowdell, ὁ Hughes, ὁ Holland, ὁ Douglas, ἀγνώστοι εἰς τοὺς πολλοὺς παρ' ἡμῖν διὰ τῶν συγγραφῶν αὐτῶν, διὰ τῶν ἀφηγήσεων τῶν ἀμέσων ἐντυπώσεων των δὲν συνετέλεσαν ἴσως εἰς ἔμπνευσιν συμπαθειῶν, αἰσθημάτων παρὰ τῷ ἀγγλικῷ λαῷ ὀλιγώτερον τοῦ Μπαίρων καὶ τοῦ Γκυλφόρδ, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην τόσον εὐγνωμόνως τηρεῖ τὸ ἑλληνικὸν λαὸν ἡ ψυχὴ.

«Δι' ὅλους τούτους τοὺς ἀνδρας τοὺς ἐπισκεφθέντας τὴν Ἑλλάδα», λέγει ὁ κ. Ἰζαμπέρ, ἀμόνη ἡ θεὰ τῶν θαυμασιῶν τῆς Ἑλλάδος μνημείων εἰς χεῖρας ἀγροίκων κατακτητῶν, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον δὲν συνετήρουν ταῦτα εὐλαβῶς, ἀλλὰ τὰ κατηδάφιζον διὰ νὰ κτιζοῦν ἐκ τοῦ ὑλικοῦ αὐτῶν τὰς κατοικίας των, ἔφερε φυσικῶς εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν τὴν εὐχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως».

Βαθεῖα παρατήρησις, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ συγγραφεὺς, καίτοι δι' ἄλλων λέξεων, συναντᾶται πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Ἰδέαν τοῦ μεγάλου τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὑμνωδοῦ, ὁ ὁποῖος τὴν παριστᾷ «ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένην, τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά».

Ἀληθῶς οὐχὶ μόνον τῆς δόξης αὐτῶν τὴν ἀνταγείαν μετεβίβασαν εἰς ἡμᾶς οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι διὰ τῶν κειμηλίων τοῦ ἀπροσίτου πολιτισμοῦ των, διὰ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἀναμνήσεων ἐκληροδότησαν εἰς ἡμᾶς ἀληθῶς τὴν παγκόσμιον προστασίαν, καὶ τὰ ἄφωνα μάρμαρα τοῦ Παρθενῶνος ὑπῆρξαν πάντοτε οἱ εὐγλωττοῦ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων ἀπολογηταί.

*

Ἄλλ' ἡ κυρία ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ κ. Ἰζαμπέρ εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἐξελίξεως ἐν αὐτῷ τῶν διπλωματικῶν περιπετειῶν τοῦ ἀγῶνος μετὰ ἀρτιότητος, ἣτις ἦτο ἀδύνατος εἰς τοὺς γράφοντας πρὸ αὐτοῦ, ὡς μὴ ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τὰ νεώτερα στοιχεῖα, ἀφ' ὧν ἤντησεν ὁ συγγραφεὺς.

Αἱ διπλωματικαὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος περιπέτεια εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἰσχυρῶν εἶναι πολὺ διδακτικά, προέχει δὲ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὸ διδάγμα, ὅτι οὐδὲ κατὰ κεραίαν ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν ἐπισήμων ἀποφάσεων δεινοπαθήματα καὶ μαρτύρια δυναστευομένων καὶ ὅτι οἱ ἀσθενεῖς οἱ ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῶν δικαίων εἶναι ἀπλᾶ ὑποκειμένα, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ ἰσχυροὶ χειρίζονται συμφέροντα, ἀντιζηλίας, μίση.

Πλὴν τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, εἰς ἣν κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ ἀγῶνος ἔτη ἐπεβλήθησαν αἱ πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν συμπάθειαι μεγαλόφρονος λαοῦ, ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κάννιγκ, καὶ τῆς ἐκ τῆς συμπαθείας τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ καὶ τῶν προσω-

Πρίγκιψ Μετερνίχος.

πικῶν αἰσθημάτων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τοῦ βασιλέως Καρόλου τροπῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ γαλλικοῦ ἀνακτοβουλίου, εἰς πολιτικὴν χειραφεσίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, πρὸς ἣν προσεχώρησε τέλος καὶ ἡ Ῥωσία, κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ ἑλληνικὴ ἐξέγερσις, αἱ ἥρωικαὶ κατ' αὐτὴν πράξεις καὶ τὰ μαρτύρια ἐχρησίμευσαν ὡς προφάσεις ἀπλῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ἀγρίου περὶ ἐπικρατήσεως ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Καὶ ὁμοίως κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ ἀγῶνος οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δυναστευομένων ἐστρέφοντο ἀποκλειστικῶς πρὸς τὴν Ῥωσίαν καὶ τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. Ὅλα συνέτεινον εἰς τὴν γένεσιν τῶν ἐλπίδων τούτων καί, ἀληθῶς, εἶλα τὰς ἐδικαιολόγουν. — Τὸ ὁμόθησκον, αἱ προηγουμέναι ἐπαναστάσεις ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν τῆς Ῥωσίας, ἡ ἐν Ῥωσίᾳ σύστασις καὶ ἐξάπλωσις τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ἡ παρὰ τῇ Ῥωσικῇ αὐλῇ θέσις τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντου καὶ τοῦ κόμητος Καποδίστριας.

Ἄλλ' ὁ προσωπικὸς χαρακτήρ τοῦ Αὐτοκράτορος, τὸ ἀπεριορίστως εὐκαμπτον αὐτοῦ καὶ τὸ

εὐμετάβλητον τῶν ἀποφάσεών του, καθίστων τὸν Ῥώσον μονάρχην ἀπολύτως ἀκατάλληλον, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς στήριγμα σταθερὸν καὶ ἀσφαλὲς τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων.

«Πνεῦμα σπινθηροβόλον ἀλλ' ἀτελές», λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Βκντάλ, «ἦτο προωρισμένος νὰ εἰσδέχεται ξένας ἐντυπώσεις, νὰ υἱοθετῇ τὰς σκέψεις τὰς ὁποίας τῷ υποβάλλουν, νὰ τὰς κοσμηθῇ μετὰ ποιήσιν καὶ λάμπριν, νὰ ἀπονέμῃ εἰς τὰ υποβολιμαῖα ἰδεώδη τὴν λατρείαν τῶν βεμβασμιῶν του καὶ νὰ ὀνειροπολῇ μᾶλλον ἢ νὰ ἐνεργῇ.

» Διῆλθεν ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον ἐναλλάσσων ἰδεώδη, σήμερον ἐχόμενος ἀδιασπάστως τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καὶ ἀναθεματίζων τὸν ἀγῶνα, καὶ τὴν ἐπαύριον παρασυρόμενος ὑπὸ τῆς θρησκείας τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ὑπὸ τοῦ οἴκτου πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τῶν ὁποίων τὰ δεινοπαθήματα τὸν συνεχίζουν, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, — προσθέτει ὁ συγγραφεύς, — νὰ συγκινηθῇ ἡ ψυχὴ μονάρχου ἐνθρονισμένου ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ τρομεροῦ παιγνίου τοῦ ζατρικίου τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς».

Ἵσως ὁ Γάλλος συγγραφεύς, ἐὰν ἤθελεν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀπ' αἰῶνων πολιτικὴν τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους, εἰς τὴν στάσιν του ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀρλώφ, εἰς τὸ περίφημον ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β' projet grec, τὸ ὁποῖον ἦτο σχέδιον ἑλληνικὸν μόνον κατὰ τὸ ὄνομα, θὰ ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ καὶ ἄλλην ἐξήγησιν εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο, κατὰ τὸ ὁποῖον αἱ διαχυτικάι τοῦ αὐτοκράτορος συμπάθειαι ἀπέλιπον τὴν Ἑλλάδα ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν ἔπρεπε νὰ εἰσελθῶν εἰς τὸ στάδιον τῆς πραγματικότητος καὶ δὲν θὰ ἠπόρει διατὶ ὅταν τῷ ἀνηγγέλθη ἡ εἰς Δακίαν εἰσβολὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἐκρότησε τὰς παλάμας μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀποκαλῶν αὐτὸν γενναῖον στρατιώτην, κατόπιν δὲ ἀπέστειλε διὰ τοῦ βαρῶνου Στρογονόφ ὑπὸ μορφήν αὐτοκρατορικοῦ ἐγγράφου τοὺς κεραυνοὺς τῆς ἀποδοκιμασίας του, κηρύσσων τὸν Ὑψηλάντην ἐκπτωτον τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ ἀξιωμάτων καὶ ἀπαγορεύων εἰς αὐτὸν τὴν εἰς Ῥωσίαν εἰσοδόν.

Οὕτως ἀποθετηρμένος συνετρίβη ὁ ἀτυχὴς στρατηγός, ἡ δὲ ἀλόγιστος αὐτῆ ἐκστρατεία, ἣτις τοιαύτην ἐλαβεν ἐκβασιν, διὰ τῆς ἥρωικῆς τοῦ Ἱεροῦ λόχου καταστροφῆς εἰς τὴν νέαν Χαϊρῶνιαν τῆς ἐν Δακίᾳ ἐξεγέρσεως, τὸ Δραγατσάνι, δὲν στερεῖ τὸν Ὑψηλάντην τῆς τιμῆς, ὅτι οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ῥιφθὴς εἰς τὸν ἐνδοξον ἀγῶνα, οὐδὲ πνίγει ἡ ἀτυχία του τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ 21 Φεβρουαρίου καὶ οὐχί

ἡ 25 Μαρτίου εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἑλληνικῆς ἐθνσεγερσίας.

Ἄλλ' ὁ κακὸς τῆς Ἑλλάδος δαίμων καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα ὑπῆρξε μία ὑπερτάτη πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Κακοῦ, ὁ πρίγκιψ Μετερνίχος.

Πᾶσα νίκη του διπλωματικῆ, — καὶ ἐκέρδησε πολλὰς τοιαύτας νίκας — ἦτο καὶ μία κατὰ κράτος ἦττα τῶν ἑλληνικῶν δικαίων, μία κατερείπωσις ὄλων τῶν ἐλπίδων, τὰς ὁποίας οἱ πατέρες ἡμῶν ἐστήριζαν εἰς τίτλους τόσοσιν αἰματηρούς. Ἐπολέμησεν ἀκαμπτος μετὰ λύσσης ἀδυσωπήτου τὴν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν, ὅχι τόσοσιν ἐνεκα τῶν συμφερόντων τοῦ ἀνακτοβουλίου, τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ ψυχὴ, ὅσον ἐκ προσωπικῆς ἰδιοσυγκρασίας. Ὅχι δὲ ὀλίγον συνέτεινε ἡ λύσσα του κατὰ τοῦ εἰς ὄλους τοὺς κρυφίους πολέμους τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας μεγάλου αὐτοῦ ἀντιπάλου, τοῦ Ἰωάννου Καποδίστριας.

Δι' ὠραίων γραμμῶν διαγράφει ὁ κ. Ἰζαμπέρ τὴν εἰκόνα τοῦ τρομεροῦ τούτου διπλωμάτου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ 1815—1848 ἐνέπνεεν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματίαν αἰσθημα παράδοξον, τρόμου καὶ θαυμασμοῦ ἀνάπλεον.

«Τὸ σαρδόνιον», λέγει καὶ ἀγέρωχον ἄμα βλέμμα του, τὸ δηκτικὸν καὶ συνήθως ψευδὲς μειδιᾶμά του, καὶ ἐν τῷ συνόλω μία ἐκφρασις πονηρίας ταπεινῶς φωτιζομένης ὑπὸ ἐξόχου πνεύματος ἀπετέλου μορφήν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ματαίως θὰ ἀνεζήτει τις τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ἰδεώδους, ἐκτὸς ἐὰν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἰδεώδες ὁ διπλοῦς πῆθος τῆς ἐπικρατήσεως τῆς πολιτικῆς του, δι' οἷας δήποτε ποιότητος μέσων, καὶ ὁ τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ παρελθόντος ἐναντίον πάσης προόδου. Ἡ θαυμασία εὐφυΐα του, ἡ τελεία γνώσις τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔδρα, κατέστησαν αὐτὸν δύναμιν, ἣν πάντες τῆς Εὐρώπης οἱ ἡγεμόνες ἠναγκάζοντο πολὺ νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν. Εἶχεν ἐν τούτοις καὶ οὗτος τὴν Ἀχιλλεῖον πτέρναν του, ἐγωισμόν ἀνευ ὀρίων, ὅστις πολλάκις τὸν ἐτύφλωνε παρέχων ἐνίοτε εὐκαιρίας θριάμβου εἰς τοὺς πολιτικούς ἀντιπάλους του, ἰδίως ἐταν εἶχον σύμμαχον τὴν ἀκατανίκητον δύναμιν τοῦ δικαίου».

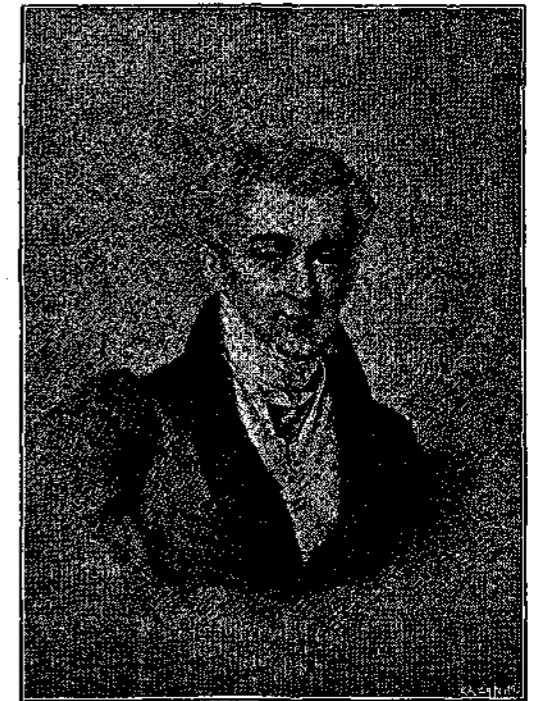
Τὰ ἀρχεῖα τοῦ γαλλικοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπρομήθευσαν εἰς τὸν κ. Ἰζαμπέρ καὶ ἄλλην εἰκόνα τοῦ πρίγκιπος Μετερνίχου ἐκ τοῦ φυσικοῦ.

Ὁ De la Ferronnays, πρεσβευτῆς τοῦ βασι-

λέως τῆς Γαλλίας ἐν Πετρούπολει, τὸν ζωγραφίζει ὡς ἐξῆς:

«Ὑποχωρῶν ἀνευ ἐνδοιασμῶν, ὁσάκις δὲν αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν τῆς ἀντιστάσεως, παράτολμος μέχρις ἀτρομῆτου ὅταν ὀσφραίνεται τὰς περιστάσεις εὐμενεῖς πρὸς αὐτόν, οὐδὲν ἕτερον λαμβάνει ποτὲ ὑπ' ὄψιν πλὴν τοῦ συμφερόντος του, εἰς τὸ ὁποῖον θυσιάζει ἀνευ ἐνδοιασμῶν τιμῆν, εὐθύτητα, καλὴν πίστιν, πᾶν ὅ,τι τέλος περιβάλλει δι' ἐκτιμήσεως μίαν κυβέρνησιν, καὶ ἐμπνέει ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς ἀποτελοῦντας αὐτήν. Κατέχει εἰς ὑψίστον βαθμὸν τὴν τέχνην τοῦ γνωρίζειν καὶ ὑποτάσσειν τοὺς ἀνθρώπους. Δυστυχία δὲ εἰς ὅσους δὲν κατορθώσῃ νὰ εὕρῃ ὀπισθὲν του, καὶ τῶν ὁποίων αἱ πεποιθήσεις καὶ ἡ γλῶσσα ἐναντιοῦνται εἰς τὸν σκοπόν, πρὸς ὃν ἀποβλέπει. Ἐχθρὸς ἐπικίνδυνος, βαθύτατος εἰς τὰς δολοπλοκίας, ἀδυσώπητος εἰς τὰ μίσῃ του, κρατεῖ εἰς χεῖράς του ἅπειρα κεκρυμμένα ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα χειρίζεται μετὰ θαυμασίας δεξιότητος».

Ἄλλὰ τὴν πιστοτέραν εἰκόνα τοῦ ἐγράψεν

Ἰωάννης Καποδίστριας.

αὐτὸς ὁ πρίγκιψ Μετερνίχος εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του.

Ἡγωνίζετο ἀπέλιπα ἀγῶνα ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Λαίμπαχ, ὅπως προσεταιρισθῇ

τὸν Αὐτοκράτορά του ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῶν ὁμοφύλων του.

Ἄλλ' ὁ αὐστριακὸς Καγκελλάριος ἦτο ἐκεῖ καὶ πρὸ τῶν ἐμφόβων ὀφθαλμῶν τοῦ Τσάρου ἔριπτεν αὐτὸς τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ φάσμα.

Προαισθανόμενος προελόγιζεν ὡς ἐξῆς τὴν νίκην του εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ Μεριστοφελῆς οὗτος τῆς διπλωματίας, ὁ ὁποῖος ὠνόμαζε διάβολον τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν.

«Οὗτος (ὁ Καποδίστριος) σφαδάζει ἤδη, ὡς ὁ διάβολος ἐντὸς ἀγιασματαρίου (benitier). Ἄλλὰ τὸν κρατῶ μέχρι κορυφῆς ἐντὸς τοῦ ἀγιάσματος καὶ τίποτε δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ πράξῃ. Τὸ κυριώτερον ἐλατήριο τῆς ἐνεργητικότητος, τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσω, εἶναι ἡ τελεία συμφωνία τοῦ αὐτοκράτορος. Ὡς πρὸς τοῦτο, τὸ τέιον κάμνει θαύματα, ὅπως καὶ ἄλλοτε... Οὐτε ἐγὼ δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἐξασκῶ ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ λόγοι μου ἀντηθοῦν εἰς τὰ ὠτά του, ὡς φωνὴ ἐξερχομένη ἐξ ἄλλου κόσμου... Τὸ βάραθρον τὸ ὁποῖον χωρίζει τὸν ποιητὴν τοῦ συνεδρίου (τὸν Καποδίστριαν) ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα ἀνοίγεται βαθύτερον καθ' ἑκάστην».

Καὶ ἤδη ἀκούσωμεν τὴν κρίσιν του ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. «Πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὅπως ἐξερχομένη τῶν ὁρίων τῶν συμφερόντων τοῦ πολιτισμοῦ... Ἐκεῖ κάτω, πέραν τῶν ἀνατολικῶν ἡμῶν ὁρίων, ὁ ἀπαγχονισμὸς, ἡ κρεουργία ἢ τὸ ἀνασκολόπιμα τριακοσίων ἢ τετρακοσίων χιλιάδων ἀνθρώπων δὲν εἶναι πράγματα διὰ νὰ τὰ λογαριάξῃ κανεὶς!»

ὑπὸ τοιαύτας ἐμπνεύσεις ἐπέτυχεν τὸ κατὰ τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως ἀνάθεμα τῆς ἱερᾶς συμμαχίας, διατυπωθῆν ὡς ἐξῆς ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ, ἣτις συνῴδευσε τὴν δῆλωσιν τῶν συμμάχων, δι' ἣς ἑτερματίσθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου τῆς Λαίμπαχ. «Οἱ μονάρχαι, θεωροῦντες ὡς

στασιαστικὴν πᾶσαν μεταρρυθμίσειν ἐπιχειρουμένην διὰ τῆς βίας τῶν ὀπλων, θὰ ἐνεργήσωσι συμφῶνως πρὸς τοῦτον τὸν χαρκτηρισμὸν ἐπὶ τῶν συμβάντων ἐν Νεαπόλει καὶ Πεδεμοντιῳ καὶ ἐκείνων ἔτι, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ περιστάσεις διαφόρους, ἀλλὰ διὰ τῶν αὐτῶν ἐγκληματικῶν μέσων, ἐξέδρασαν τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Ἐυρώπης εἰς ἀνυπολογίστους περισπασμοὺς».

Ἦτο ἀντάξιον τοῦ κόπου νὰ ρήξῃ κραυγὴν θριαμβοῦ ὁ αὐστριακὸς καγκελλάριος.

«Ἐάν τις, λέγει, ἔγεινε λευκὸς ὡς σουδάριον ἀπὸ μελάγγρου, οὗτος εἶναι αὐτὸς (ὁ Καποδίστριος). Ὁ ἰσχυρότερος ἔσυρεν ὀπισθεν τοῦ τὸν ἀσθενέστερον, συμφῶνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς μηχανικῆς, τῆς φυσικῆς καὶ... τῆς ἠθικῆς!»

Ἐσταχυολόγησα ἐπιμονώτερον ἐκ τῶν περὶ τοῦ πρίγκιπος Μετερνίχου ἀναπτύξεων τοῦ συγγραφέως, διότι δι' αὐτῶν δύναται τι νὰ κρίνῃ ἀπέναντι τίνος τρομεροῦ ἐχθροῦ ἐπάλαισαν οἱ ἡμέτεροι πατέρες, ἐνῶ ἠγωνίζοντο καὶ τὸν γιγάντιον ἀγῶνα τῶν ὀπλων κατὰ τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Πολλοὶ τῶν ἐγγράφησαν ἀπολογητικοὶ τῶν πρὸς τὴν ἠθικὴν ἐχθρικῶν σχέσεων μεγάλων πολιτικῶν ἀνδρῶν ὑπὸ μορφήν ἀξιωμάτων. Ὁ Γκιζῶ λέγει, ὅτι καὶ εἰς χεῖρας τῶν εὐθυτέρων ἀνδρῶν ἢ πολιτικῆ δὲν εἶναι ἔργον δι' ἁγίους. Ὁ δὲ Τενάν, ὅτι ὁ πολιτικὸς εἶναι ἠναγκασμένος νὰ συνθηκολογῇ καὶ πρὸς τὴν ἀδικίαν καὶ πρὸς τὴν μοχθηρίαν.

Ἦδη ἄς φαντασθῇ τις τί ἦτο ἡ πολιτικὴ τοῦ Μετερνίχου, ὅστις δὲν εἶχεν ἀνάγκην πρὸς τοῦτο νὰ συνθηκολογῇ ποτὲ μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου γεννᾶται εὐλογος ἀπορία πῶς ἐκρίθη ἔργον υἱκῆς εὐσεβείας ἢ δημοσίευσιν τῶν ἀπομνημονευμάτων του.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

EMMANΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ἡ ΚΑΤΑΡΑ ΤΩΝ ΕΠΙΓΟΝΩΝ

Μίαν ὠραίαν θερινὴν πρωίαν φιλικὸς ὄμιλος καλλιτεχνῶν ἐξῆλθεν εἰς ἐκδρομὴν, τῆς ὁποίας τέρμα ἦτο τὸ ἡμικατεστραμμένον ἄλσος τοῦ κόμητος Ζ. Μετὰ φαίδραν περιπλάνησιν δύο ἄρῶν εἰς τὴν ἐξοχὴν οἱ ὁδοιπόροι ἐξηπλώθησαν ἐπὶ τῆς παρειᾶς χλόης τοῦ ἄλσους, μεταξὺ τῶν διεσκορπισμένων περὶ ἀστεροειδῶν ἀνθέων τοῦ ἰάσμου. Ἐκ τοῦ ὁδοιπορικοῦ σάκκου ἐξήχθησαν κρύα φαγητὰ καὶ δύο φιάλαι οἴνου. Τέσσαρες ἦσαν οἱ νέοι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν φιλικὴν συντροφίαν. Ὁ Γουίδος, γλύπτης, ἀθλητικὸς τὸ παράστημα, ὁ Ἰούλιος, ποιητὴς σύνθητες ἔχων ἐξωτερικὸν ἀλλ' εἰς ἄκρον ὄνειροπόλον τὸ βλέμμα, ὁ Παῦλος, ζωγράφος, ὅστις ἀνεξήτη ἀκόμη τὴν ἰδιοφυίαν του, καὶ ὁ Χάνς, ὁ αἰώνιος σπουδαστής, ἀγαθὸς νέος, φιλότεχνος, ἀπὸ ὅλα καὶ τίποτε.

Ἡ θέσις τὴν ὁποίαν ἐξέλεξαν ἦτο ἐκτάκτως ποιητικὴ. Ὅπισθεν αὐτῶν ἐξετείνοντο δύο δενδροστοιχίαι γηραιῶν, πυκνοφύλλων φιλυρῶν, πρὸ αὐτῶν δὲ ὅπου αἱ δενδροστοιχίαι, ὅμοιαι πρὸς ἀνοιγομένους βραχιόνας, ἀπεμακρύνοντο ἀπ' ἀλλήλων, ἔκειτο μικρὰ λίμνη κατὰφυτος ἀπὸ ὑψηλὰ καλάμια. Μέσα ἀπὸ τὰ στενάζοντα καλάμια ὑψάνετο τὸ ἀγαλμα ἐνός Σατύρου. Τὸ δύσμορφον πρόσωπόν του ἐκλίνε πλαγίως μὲ εἰρωνικὸν μειδίαμα καὶ θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι κατὶ ἡμροῶτο — ἀλλὰ τί;

Ὁ Ἰούλιος ἐκένωσε τὸ ποτήριόν του, τὸ ἔριπτεν εἰς τὴν χλόην, συνέπλεξε τὰς χεῖρας ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς του καὶ προσβλέπων τὸν Σάτυρον ἀπήγγειλε μερικὸς παραδόξους στίχους τοῦ Βερλαίν, ἀποτετινομένους εἰς τὸν παλαιὸν Φαῦνον.

— Αὐτὸ ποῦ λέγω πάντα ἐγὼ, εἶπε μὲ κάποιαν ἀγανάκτησιν ὁ ζωγράφος Παῦλος, διὰ τὴν Τέχνην τίποτε καινούργιο δὲν μένει. Ὅλα ἐπάληψαν. Εἰς τοὺς ἀρχαίους ἦτο εὐκολὸν νὰ γίνουσι μεγάλοι καὶ νὰ δόξασθῶν· εὗρηκαν τὸν κόσμον ἀνεκμετάλλετον· ἀλλὰ ἡμεῖς εἰμεθα καταδικασμένοι νὰ μαζεύωμεν τὰ περισσεύματα, τὰ ψιχία...

— Εἰμπορεῖς νὰ μαζεύης ὅσο ν' ἀποθάνης, καὶ πάλιν δὲν θὰ προφθάσης τίποτε, ἀπεκρίθη ὁ γλύπτης.

— Ἀλλὰ ποῖαν ἀξίαν ἔχει ἡ τέχνη, ἀφ' οὗ ὅλα ὑπῆρξαν ἤδη; Βεβαίως ὀλίγον διαφορετικὰ, ἀλλ' ὑπῆρξαν. Ὁ Ἰούλιος εἰμπορεῖ νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι λέγω τὴν ἀλήθειαν. Αὐτὸν ἐδῶ τὸν Γεροσσάτυρον πόσοι καὶ πόσοι τὸν ἔψαλαν! Εἶμαι βεβαίως, ὅτι ὅταν ὁ Ἰούλιος ἠτένισε τὸ τέρας, ἐνεπνεύσθη ἐν ποίημα, ἀλλ' εὐτυχῶς ἦλθον εἰς τὸν

νοῦν του οἱ θαυμάσιοι διαβολικοὶ ξένοι στίχοι καί... .

— Λέγε δυστυχῶς, εἶπε διακόφας ὁ Ἰούλιος. Ναι, φίλοι μου, δυστυχῶς. Διότι εἶμαι δυστυχῆς, δυστυχῆς ἕως εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου. Ὁ Παῦλος ἔχει δίκαιον. Ὁ βίος τῶν ἐπιγόνων εἶνε σωστὴ κατάρα.

Ὁ Γουίδος δὲν ἀπεκρίθη. Ἦναψεν ἡσυχὰ τὴν βραχείαν πίπαν του καὶ καπνίζων προσέβλεπε τὸ ἀπέραντον κυανοῦν...

— Εἶμαι δυστυχῆς, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἰούλιος, διότι μόλις εὗρω ἐν θέμα, μόλις ἐπινοήσω μίαν ὑπόθεσιν, μόλις ἀρχίσω νὰ γράφω μὲ εὐφρόσυνον συγκίνησιν καὶ ὁ ἕνας στίχος συναντᾷ τὸν ἄλλον, γνωρίζω ἤδη ποῖος πρὸ ἐμοῦ ἐπραγματεύθη τὸ ἴδιον θέμα, καὶ χάνω τὸ θάρρος μου, ὡς ἀνανδρος, καὶ ρίπτω μακρὰν τὴν πένητα μου καὶ καταρῶμαι τὴν τύχην μου!...

— Αὐτὸ δὲν θὰ μ' ἐμποδίζεν ἐμένα! εἶπεν ἡσύχως ὁ Γουίδος· ἐγὼ θὰ ἔκαμνα τὴν δουλειά μου καὶ δὲν θὰ μ' ἐννοίαζε οὔτε διὰ τὸν Πέτρον οὔτε διὰ τὸν Παῦλον. Ὑπερβολικὴ προσοχὴ εἰς τοὺς πρὸ ἡμῶν φέροι ἢ στεριότητα, ὅπως συμβαίνει εἰς σέ, ἢ ὑποχονδρίαν, ὅπως συνέβη εἰς τὸν Γάλλον, τοῦ ὁποίου τοὺς τρελλοὺς στίχους ἀπήγγειλες πρὸ ὀλίγου· ἢ νομίζεις ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος ἔλαβεν ἕνα Σάτυρον ὡς θέμα ποιήσεως; Ἐχεις μελετήσει πολὺ καὶ εἰξεύρεις ὅτι πολλοὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἔκαμαν τὸ ἴδιο.

— Ναι, καὶ αὐτὸς ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ, καὶ εἰς τί ποίημα! ἐπιθύρισε στενάζων ὁ Ἰούλιος.

— Βλέπεις ὅτι τοῦτο δὲν ἐφόβισε τὸν Βερλαίν. Καὶ συνέθεσεν ἐν ποίημα παράδοξον ἴσως, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασεν νὰ ἐπαναλάβῃ παλαιὸν θέμα.

— Οὔτε ὁ Στέφανος Μαλλαρμέ δὲν ἐφοβήθη, εἶπεν ἐν ἀμηχανίᾳ ὁ Ἰούλιος, καὶ μὲ τὸ θέμα τοῦτο ἐσύνθεσεν ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ποιήματα τῆς νεωτέρας ποιήσεως γεμᾶτον ἀπὸ ὄνειρῶδη πανθεισμὸν, βαρὺ ὅπως ὁ καύσων τοῦ θέρους καὶ περιεκτικὸν ὅπως ἡ πλημμυροῦσα ζωὴ εἰς τὰς φλέβας τῆς φύσεως.

— Καὶ ἐν τοῦτοις εἶνε διαφορετικὸν ἀπὸ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῶ καὶ διαφορετικὸν ἀπὸ τοῦ Βερλαίν· ἀπ' αὐτὸ ἐννοεῖς, φίλε μου, πόσον ἀνόητον πρᾶγμα διασχυρίζεσο πρὸ ὀλίγου καὶ τὸ ἐπεβεβαίωσεν καὶ ὁ Παῦλος· ὁ Παῦλος δὲν εὗρηκεν ἀκόμη τὸν ἑαυτὸν του, καὶ σὺ μὲ τὴν πολλὴν σου λεπτολογίαν κατέστρεψες τὴν ἰδιοφυίαν σου. Ἡ τέχνη πρέπει νὰ εἶνε αὐθόρμητος, ἀλλῶς γίνεσθαι κωμωδία,

ἀναξία τοῦ δημιουργοῦ της καὶ ἀναξία τοῦ ὀνόματος τέχνη. Ἐγὼ δὲ πιστεύω εἰς τὴν κἀραν τῶν ἐπιγόνων, δι' ἐμὲ ἡ τέχνη εἶνε αἰωνίως νέα καὶ αἰωνίως διάφορος — δι' ἐμὲ ἡ πηγή της δὲν ἐστεῖρευσε καὶ πῖνω ἀπ' αὐτὴν μὲ δλὴν τὴν δύναμίν μου. Σεῖς δὲ μὴ πτύετε προτῆτερα μέσα εἰς τὴν χρυσὴν της φιάλην! . . .

— Λέγε δ, τι θέλεις, ἀπήντησεν ὁ ἀπαισοδόξος Παῦλος, εἰμεθα ἐπίγονοι καὶ τρώγομεν ἀπὸ πιάτο ποῦ ἀδειασε.

— Ἀνοησία! ἀπεκρίθη ἀντιτείνων ὁ Γουίδος. Ἐγὼ πλάττω τώρα μίαν Ἀφροδίτην. Πόσας φορές ἐπέρασεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν καλλιτεχνῶν! . . . Ἄλλ' ἐμὲ δὲν μὲ νοιάζει οὔτε διὰ τὸν Πραξιτέλη, οὔτε διὰ τὸν Κανόθα, οὔτε διὰ τὸν Τορβάλδσεν. Γνωρίζω ὅτι ἐμπρὸς εἰς τοὺς γίγαντας αὐτοὺς ἐγὼ εἶμαι ἀπλοὺς σκώληξ, ἀλλ' ἐξακολουθῶ μὲ θάρρος τῆ δουλειά μου καὶ κἀτι νέον βεβαίως θὰ εὔρω τὸ ὅποιον θὰ διέφυγε καὶ αὐτοὺς τοὺς μεγάλους, κἀτι διαφορητικὸν τὸ ὅποιον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ ἰδικόν μου πνεῦμα καὶ ὄχι εἰς ἄλλου. Ἄλλὰ διατί θυμῶν; Σεῖς κοιμᾶσθε ὅλοι γύρω μου. . . τοῦλάχιστον ἀφήτε με νὰ καπνίσω ἡσυχά τὴν πίπα μου! . . .

Καὶ πραγματικῶς ὁ Χᾶνς καὶ ὁ Παῦλος ἐκοιμῶντο ὡς νὰ ἦσαν μεσάνυχτα. Ὁ Ἰούλιος ἀνεῖρευετο μὲ ἡμίκλειστα βλέφαρα καὶ δὲν ἀπεκρίνετο πλέον εἰς τὸν Γουίδον, ὁ ὅποιος στηριχθεὶς εἰς τὸν κορμὸν ἐνὸς δένδρου ἐβύθισθη εἰς σκέψεις.

Πέριξ ἐπεκράτει σιωπή, ἡ βαθεῖα σιωπή μεσημβρίας τοῦ Ἰουλίου. Τὸν οὐρανὸν διέτρεχον λευκὰ νεφύδρια, αἱ σκιαὶ ἐκινούντο ἐπὶ τῆς πρασίνης χλόης, τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων ἐθρόουν σιγά, τὰ καλάμια ἐσειόντο εἰς τὸν ἄνεμον καὶ εἰς τὴν λάμπιν τοῦ ἡλίου ὁ χλευασμὸς τοῦ Σατύρου ἐφαίνετο σαρκαστικώτερος. Ὁ Ἰούλιος ἐσηκώθη ἡσύχως, εἰσῆλθεν εἰς τὴν λίμνην, ἐβύθισε τὸν πόδα του εἰς τὰ καλάμια καὶ ἐστάθη πρὸ τοῦ ἀγάλματος. Καὶ εἰς τὸ μαγικὸν φῶς τῆς μεσημβρίας, εἰς τὴν πνοὴν ἐκείνην τῆς γῆς καὶ τῆς βλαστήσεως, εἰς τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος νομίζει ὅτι αἰσθάνεται καὶ ἀκούει τὸν παλμὸν τῆς καρδίας τῆς φύσεως, ἤρχισε μεταξὺ τῶν δύο ὁ ἐξῆς διάλογος.

— Διατί χλευάζεις, τέρας; ἠρώτησεν ὁ Ἰούλιος.

Ὁ Σάτυρος ἐγέλα σαρκαστικώτερος.

— Δὲν ἀποκρίνεσαι; Σὺ εἰξεύρεις πολλὰ πράγματα. Εἰπέ μοι τί εἶδες ἐδῶ, ἀπ' ὅτου ἐφυτεύθη αὐτὸ τὸ δάσος, ἀπ' ὅτου σ' ἔστησεν ἐδῶ — λέγε, ἀποκαλύψέ μου το.

— Ἀνέγνωσες χωρὶς ἄλλο τὸ ποίημα τοῦ

Βίκτωρος Οὐγκώ, ἀπεκρίθη μὲ μορφασμὸν ὁ Σάτυρος.

— Σ' ἐννοῶ· εἰς σὲ εἶν' εὐκόλον νὰ γελᾷς· στέκεις ἐδῶ μέσα εἰς τὴν καρδίαν τῆς φύσεως παρακολουθῶν τὰς σκέψεις της εἰς τὴν λάμπιν τῶν ἀστέρων, κατασκοπεύων καὶ ἀκούων τὰς ἐξεγέρσεις της, τὴν πῶσιν τοῦ ξηροῦ φυλλώματος, τὸν ψιθυρισμὸν τοῦ ἀνέμου, τὴν φωνὴν τῶν ἀγριμιῶν, τὰ κελαδήματα τῶν πτηνῶν, τὸν τριγμὸν τῶν κλάδων. Εἶσαι μάρτυς τῆς μεγάλης ζωῆς καὶ πρέπει νὰ γίνῃς ποιητὴς παρατηρῶν εἰς τὸ αἰώνιον ἐργαστήριον τοῦ Θεοῦ καὶ παρακολουθῶν τὴν αἰωνίαν ἐξελίξιν — κίνησιν.

— Ὅπως τὰ περιγράφει ὁ Μαλλαρμέ, εἶπε χλευαστικῶς ὁ Σάτυρος.

— Εἶσαι σύμβολον τοῦ χρόνου, ὁ ὁποῖος παρέρχεται, τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. Γελάς πρὸς τοὺς πονοῦντας καὶ πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας, διότι ὅλα μαραίνονται καὶ ἐξαφανίζονται καὶ σὺ μένεις . . .

— Δὲν ἀπήγγειλες προτῆτερα στίχους ὁμοίου περιεχομένου; ἠρώτησε μὲ σαρκασμὸν ὁ Σάτυρος.

— Τί μᾶς μένει λοιπὸν; Λέγε! Τὸ γνωρίζεις ἀλλὰ δὲν θέλεις νὰ τὸ εἶπῃς. Τὸ αἰσθάνομαι, μερικὰ πράγματα εἰμποροῦν νὰ λεχθῶν καὶ νὰ ἐκφρασθῶν, καὶ αὐτὰ ἀκόμη, τὰ ὁποῖα εἶπαν ἄλλοι προτῆτερα, ἀλλὰ πῶς;

— Αὐτὸ εἶνε μυστικόν.

— Ἰδικόν σου μυστικόν, φάντασμα;

— Ὅχι, ὄχι ἰδικόν μου, ἀλλὰ τοῦ καλλιτέχνου.

— Τότε λοιπὸν διατί μυχτηρίζεις τόσο σαρκαστικῶς;

— Χλευάζω ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι περνοῦν ἀπ' ἐδῶ χωρὶς διόλου νὰ φαντάζονται τί εἶν' ἐδῶ θαμμένον. Περνοῦν πλησίον τῆς ἄρκας καὶ δὲν τοὺς συγκινεῖ ὁ τόνος της, πλησίον τῶν χρωμάτων καὶ δὲν βλέπουν τὴν ἀρμονίαν των, περνοῦν πλησίον τῶν κοιμωμένων ιδεῶν, αἱ ὁποῖαι τρίζουσι ὑπὸ τοὺς πόδας των εἰς τὰ μαραμμένα φύλλα — καὶ δὲν τὰς ἐκφράζουσι. Ἐχουν ὀφθαλμούς καὶ δὲν βλέπουν, ἔχουν αὐτιά καὶ δὲν ἀκούουν!

— Ἄλλ' ἐγὼ θέλω νὰ ἰδῶ, θέλω ν' ἀκούσω! Διατί ἄλλοι ἀνεκάλυψαν τὸ μυστικόν τοῦ φωτός καὶ τοῦ κάλλους τῆς ποιήσεως; Κ' ἐγὼ τὸ αἰσθάνομαι ζωντανὸν μέσα εἰς τὰ στήθη μου — ἀλλὰ πολὺ ἀργά. . . διότι ἄλλοι τὸ ἐξέφρασαν προτῆτερά μου!

— Ἐκφράσε το διαφορητικῶς!

— Πῶς; πῶς;

— Ἐλα πλησιέστερα νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ.

Ὁ Ἰούλιος ἐπλησίασεν εἰς τὸ ἄγαλμα.

— Σαρφαλόσου εἰς τὸ βάθρον ὅσον νὰ φθάσῃς εἰς τὰ χεῖλη μου, πλησίασε τὸ αὐτί σου εἰς αὐτά, διότι δὲν εἰμπορῶ νὰ σκύψω, ὁ καιρὸς ὁ πολὺς μ' ἔχει πετρώσει. Ἀκόμη πλεῖο ἐπάνω!

— Καλὰ, λέγε!

Ὁ Ἰούλιος ἐνηγκαλίσθη σπασμωδικῶς τὴν στήλην, τὸ οὖς του ἤγγισε τὰ πέτρινα, τριφθέντα ὑπὸ τοῦ χρόνου χεῖλη τοῦ Σατύρου.

— Λέγε τώρα! διατί μὲ βαρύνει ἡ κατάρα, διατί δὲν εἰμπορῶ ν' ἀνοίξω ἐμπρὸς μου δρόμον, διατί;

— Διότι δὲν εἶσαι δημιουργός!

Οἱ λόγοι οὗτοι ἤχησαν ὡς βροντὴ καὶ ὅμοιαι πρὸς ἀστραπὴν, ἔρριψαν τὸν Ἰούλιον ὀπίσω ἐπὶ τῆς χλόης. Ἦνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ οὐρανὸς εἶχε σκεπασθῆ μὲ σύννεφα καὶ εἰς τὸ βάθος ἐθρόντα ὁ κεραυνός.

Ὁ Ἰούλιος διηυθύνθη πρὸς τοὺς φίλους του.

Ὁ Γουίδος ἐξηκολούθει νὰ καπνίζῃ ἡσυχος, ὁ Χᾶνς ἐρρογγάλιζεν ἀμιλλώμενος πρὸς τὴν βροντὴν, ὁ δὲ Παῦλος τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς του ἀνεπήδησεν ἐπάνω καὶ ἐφώναξε.

— Γιὰ κύττα, μ' αὐτὸν τὸν φωτισμὸν αὐτὴ ἡ γωνία ἔχει κἀτι τὸ πρωτότυπον γρήγορα τὰ χρώματά μου καὶ τοὺς χρωστήράς μου! θὰ γίνῃ πολὺ ὀραία εἰκὼν! ἐκτός ἐν ἀρχίῃ νὰ βρέχῃ πρὶν τελειώσω τὸ σχέδιον!

— Λοιπὸν, Ἰούλιε, δὲν εὐρήκεις κανὲν ποίημα; ἠρώτησεν ὁ Γουίδος.

— Ναί, καὶ νομίζω κἀτι καλόν. . .

— Βλέπεις λοιπὸν ὅτι εἶχα δίκαιον, εἶπε γελῶν ὁ γλύπτης.

Βαρεῖαι σταγόνες ἤρχισαν νὰ πίπτουν ἐπὶ τῶν φυλλωμάτων τῶν δένδρων. — Ὁ Παῦλος ἐβλασφήμει καὶ ὁ Σάτυρος ἐμυκτήριζε μέσα εἰς τὰ καλάμια!

(Κατὰ τὸν Γιορσλάβ Βοιχλίχη)

A. Π. Κ.

Ἡ ΜΕΙΖΩΝ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ

(ὑπὸ C. Bequin).

Ἀπὸ ὅλα τὰ πολιτικὰ φαινόμενα, ὅσα ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, σημαντικώτατον καὶ προωρισμένον νὰ ἐπιδράσῃ βαθύτερον ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν παγκοσμίων σχέσεων εἶνε ἰσως ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ γένεσις καὶ διάδοσις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φρονήματος, τοῦ Imperialism. Ἡ ἀποκατάστασις δεσμοῦ μεταξὺ τῶν ἀνὰ τὴν ὑψηλίαν κατεσπαρμένων ἀγγλοσαξονικῶν ἀποικιῶν, ἡ σύνδεσις αὐτῶν μετὰ τῆς μητροπόλεως διὰ τε τοῦ ὕλικου συμφέροντος καὶ διὰ τῆς ἐπιγνώσεως καταγωγῆς κοινῆς καὶ κοινῆς τύχης, ἡ δημιουργία παραπλεύρως καὶ ὑπεράνω τοῦ τοπικοῦ πατριωτισμοῦ τῶν Καναδῶν, τῶν Αὐστραλῶν καὶ τῶν ἀποίκων τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος, πατριωτισμοῦ εὐρυτέρου, περιλαμβάνοντος τὴν δλὴν ἀγγλοσαξονικὴν φυλὴν καὶ δεσποζομένου ὑπὸ τῆς ιδέας τοῦ ἀδιαίρετου τοῦ ἔθνους. Τοῦτο εἶνε ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτοῦ γραμμαῖς τὸ πρόγραμμα τοῦ «αὐτοκρατορισμοῦ». Ἄλλ' ὁ «αὐτοκρατορισμὸς» δὲν δύναται νὰ περιληφθῇ ἐν ἐνὶ προγράμματι τῆ ἀληθείας, ὅτι νῦν σημαίνεται διὰ τῆς λέξεως ταύτης, δὲν εἶνε πολιτικὸν δόγμα, ἀλλὰ μᾶλλον κατάστασις πνευματικῶν ἀρετῶν ἀόριστος, τῆς ὁποίας κύριος χαρα-

κτήρ φαίνεται, ὅτι εἶνε ἡ ὑπερβολικὴ ἀντίληψις τῆς βρετανικῆς ἰσχύος καὶ ἡ τυφλὴ πίστις εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀγγλοσαξονικῆς φυλῆς ἐν ἐνὶ λόγῳ, ποιά τις ὑπερτροφία τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας. Τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ αὐτοκρατορικὸν φρόνημα χρονολογεῖται μόλις ἀπὸ δεκαπενταετίας καὶ ἤδη τάποτελέσματα αὐτοῦ εἶνε μέγιστα· ἀνεστάτωσεν ἄρδην τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Ἠνωμένου Βασιλείου καὶ ἐπέδρασε σπουδαιότατα καὶ ἐπὶ τῶν διεθνῶν αὐτοῦ σχέσεων. Ἐπήνεγκε τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν κλασικῶν κομμάτων συνενώσαν ἄνδρας, τοὺς ὁποίους τὸ παρελθὸν καὶ αἰ πολιτικαὶ ἀρχαὶ παρουσίαζον αἰετοπε εἰς διάστασιν.

Μεταξὺ τοῦ 1860 καὶ 1870 δόγμα πολὺ διαδεδομένον ἐν Ἀγγλίᾳ ἦτο, ὅτι αἱ ἀποικίαι θ' ἀπεχωρίζοντο ἀπὸ τῆς μητροπόλεως καὶ ὅτι διὰ τινὰς ἐξ αὐτῶν, τὰς μᾶλλον ῥηξικελεύθους, ἡ ῥῆξις αὐτῆ ἐμελλε νὰ γίνῃ ἐν προσεχεί μὲλλοντι. . . Οὕτως ὅταν σοβαρὰ δυσχέρειαι ἠγέρθησαν περὶ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος τούτου μεταξὺ τῆς μητροπόλεως καὶ τινῶν ἐκ τῶν ἀποικιῶν τούτων ὡς ἐκ τῆς ἀνυπομονησίας των πρὸς αὐτοδιοίκησιν, ἡ Ἀγγλία ἐνέδωκεν ἀσμένως καὶ

πρόεβη εἰς παραχωρήσεις ἀλλεπαλλήλους, τὰς ὁποίας ἐπηκολούθησεν ἡ παραχώρησις τῆς πλήρους αὐτονομίας. Τῷ 1837 ὁ Καναδάς διετέλει ἐν ἐπαναστάσει. Ἡ δὴ ἡ ἀνεξαρτησία αὐτοῦ εἶνε πλήρης, ἐξαιρέσει τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Αἱ ἐν Αὐστραλίᾳ διεκδικήσεις τῆς αὐτονομίας ἐξεδηλώθησαν τὸ πρῶτον καθ' ὃν χρόνον καὶ ἐν Καναδᾷ. Ἡ δὴ, ἡ Αὐστραλία ἀποτελεῖ Ὁμο-

Ἰωσήφ Τσάμπερλαιν.

σπονδίαν. Ἐν Νέᾳ Ζηλανδίᾳ, ἐνθα ἡ ἀνακήρυξις τῆς ἀγγλικῆς κυριαρχίας χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1840, τὸ σύνταγμα παρεχωρήθη τῷ 1852 καὶ τῷ 1856 ἡ εὐθύνη τῶν ὑπουργῶν περιελήφθη μεταξὺ τῶν θεσμῶν τῆς ἀποικίας ταύτης. Ἐν τῇ ἀποικίᾳ τοῦ Ἀκρωτηρίου ἡ αὐτονομία ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ 1872.

Ταῦτα πάντα διαφωτίζουν ἡμᾶς περὶ τῶν τάσεων, αἵτινες ἐπεκράτουν παρὰ τοῖς ἀγγλοῖς ἀποίκους περὶ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος.

*

Ἡ ἀντίδρασις ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέρρευσεν ὁ αὐτοκρατορισμὸς ἢ τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ αὐτοκρατορικὸν φρόνημα προέρχεται ἐκ ποικίλων αἰτίων πολιτικῶν, οικονομικῶν καὶ φιλολογικῶν ἀκόμη καὶ ἀπλῶς αἰσθηματικῶν. Εἶνε ἀρκούντως δυσχερῆς ὁ ἀκριθὲς καθορισμὸς τοῦ χρόνου τῆς ἐνάρξεώς του· ὁποσδήποτε δυνάμει νὰ εἰπωμεν ὅτι ἀπὸ τοῦ 1880 συνετέλεσθη ἡ μεγάλη ζύμωσις, ἡτις ἐτροποποίησε τὸσον βαθῶς τὸ ψυχικὸν καθεστῶς τοῦ ἀγγλικῆς δημοσίου. Πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἦδη ἄνδρες τινὲς ἐκηρύχθησαν κατὰ τῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτουν τότε ἐν Ἀγγλίᾳ, ὡς πρὸς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν.

ὑπὸ τὸν τίτλον «Μείζων Βρεταννία» ὁ Δῶλες ἐδημοσίευσεν, τῷ 1868, τὴν περιγραφὴν περιηγῆ-

σεώς του ἀνὰ τὰς βρεταννικὰς κτήσεις, τὸ ἔργον ἐστέρθη ὑπὸ μεγάλης ἐπιτυχίας καὶ ὁ τίτλος του ἀπέβη ὁ κλασικὸς ὄρος τοῦ ὁποίου γίνεται χρῆσις, ὅπως ὑποδεικνύεται τὸ σύνολον τῶν ἀποικιῶν τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας καὶ ἡ ἰδέα τῆς μετὰ τῆς μητροπόλεως ἀλληλεγγύης. Τῷ 1878, ὁ Seeley ἐνώπιον τῶν σπουδαστῶν τῆς Κανταβρυγίας ἤρχιζε τὰς περιλαλήτους αὐτοῦ διαλέξεις, αἵτινες καὶ ἐδημοσιεύθησαν κατόπιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐπέκτασις τῆς Ἀγγλίας». Ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς πολιτικῆς ὁ Βήκονσφελδ ἤδη τῷ 1872, ὡς ἡγέτης τῆς κυβερνήσεως, ἐκηρύσσεται ὑπὲρ ποιᾶς τινος αὐτοκρατορικῆς ὁμοσπονδίας· ἡ παροχὴ τῆς ἀποικιακῆς αὐτονομίας, ἔλεγεν, ἔδει νὰ συνοδεύεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ μητροπόλει συστάσεως ἀντιπροσωπευτικοῦ τινος συμβουλίου, ὅπερ θὰ ἐτήρει τὰς ἀποικίας ἐν διηνεκῇ σχέσει μετὰ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως. Ἄλλ' ἡ ὥρα τοῦ αὐτοκρατορισμοῦ δὲν εἶχεν ἔτι σημάνη. Τὸ ὑπουργεῖον Βήκονσφελδ ἀνετράπη, ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς τροπῆς ἣτις ἐδόθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας, καὶ μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τότε ἐψέξαν δριμύτερον τὴν «παράτολμον πολιτικὴν του», εὐρίσκειτο ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ ὁποίῳ νῦν ἐνσαρκοῦται τελείως ὁ ἐπιθετικὸς κατακτητικὸς αὐτοκρατορισμὸς, ὁ Τσάμπερλαιν. Οἱ φιλελεύθεροι ἀνακτῶσι τὴν ἀρχὴν τῷ 1880 ὑπὸ ἡγέτην τὸν Γλάδστονα, τὸ δὲ παλαιὸν τῆς εἰρήνης καὶ τῶν μεταρρυθμίσεων πρόγραμμα θριαμβεύει καὶ πάλιν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1886, τὸ συντηρητικὸν κόμμα ἀναλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν καὶ διατηρεῖ αὐτὴν μέχρι τοῦ 1892, νυξημένον μετὰ τὰς δυνάμεις τῶν φιλελευθέρων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐδιχογνώμησαν πρὸς τὸν Γλάδστονα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἰρλανδικῆς αὐτονομίας. Ἡ μαύρη ἡπειρος εἶχε διανεμηθῆ, καὶ ἤδη τὸ ἰδεώδες ἀγγλικῆς Ἀφρικῆς, ἐξικνουμένης ἀπὸ τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος μέχρι τοῦ Καίρου, ἀρχεται συνταράσσον τὰ πνεύματα. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἰδρύονται αἱ μεγάλαι προνομιούχοι ἐταιρεῖαι, τῶν ὁποίων σκοπὸς ἦτο καὶ εἶνε ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἀχανῶν γαιῶν, αἱ ὁποῖαι ἔλαχον εἰς τὴν Μεγάλῃς Βρεταννίαν. Ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου Σῶλσβαρου τὸ ζήτημα τῆς αὐτοκρατορικῆς ὁμοσπονδίας ἐμφανίζεται ἐπὶ τοῦ ἔδαφους τῆς πρακτικῆς πολιτικῆς. Τῷ 1884, ἰδρύθη ἡ Imperial Federation League, τῆς ὁποίας σκοπὸς ἦτο ἡ περιφρούρησις τῶν κοινῶν δικαίων καὶ συμφερόντων. Τῇ 4 Ἀπριλίου 1887, τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς ἐταιρείας ταύτης καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ πρώτου ἰωβιλαίου τῆς Ἀνάσσης, συνήλθεν ἐν Λονδίῳ Συνέδριον, εἰς ὃ παρεκάθισαν οἱ

ἐν Λονδίῳ παρόντες ὑπουργοὶ τῶν ἀποικιῶν. Τῆς κυβερνήσεως ἦσαν ἀμφίβολοι ὅπως αἱ περὶ ἐπιτυχίας τῆς ἀπολείρας ταύτης ἐλπίδες. Ἡ αὐτοκρατορικὴ ὁμοσπονδία, εἶπεν ὁ λόρδος Σῶλσβαρου κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν, εἶνε ζήτημα ἐνδιαφέρον τὸ μέλλον μᾶλλον ἢ τὸ παρόν· εἶνε ζήτημα νεφελῶδες εἰσέτι, ὅπερ προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ μόνον θὰ συμπυκνωθῆ, θὰ στερεοποιηθῆ καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου πιθανώτατα θ' ἀπορρεύσουν πολυάρθμα πλεονεκτήματα. Τὸ μόνον μέτρον τὸ ὁποῖον προήλθεν ἐκ τοῦ συνεδρίου τούτου ὑπῆρξεν ἡ Imperial defence Act τοῦ 1888, ὅστις προέβλεπε περὶ τῆς κοινῆς δαπάνης συντηρήσεως, ἐν τοῖς αὐστραλιακοῖς ὕδασι, στόλου τοῦ ὁποίου ἡ Ἀγγλία ἀνελάμβανε τὰς δαπάνας τῆς ναυπηγήσεως, στόλου ὅμως ὁ ὁποῖος οὐδέποτε θ' ἀπεμακρύνετο τῶν αὐστραλιακῶν ὑδάτων. Ἀλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἐγένετο εὐμενῶς ἀποδεκτὸν πανταχοῦ. Ἐν Κωνστανδίᾳ, τὸ Ὑπουργεῖον τὸ ὁποῖον εἰσήγαγε τὸ νομοσχέδιον ἐνώπιον τῆς βουλῆς ἀνετράπη. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπῆλθε διένεξις μεταξὺ τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Νέας Γῆς καὶ τῆς μητροπόλεως. Οὕτω, τὰ γεγονότα ἐξῆρον πολὺ μᾶλλον τὰς διαφωνίας αἱ ὁποῖαι ὑφίσταντο μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν κτήσεών της ἢ τὸν ἀμοιβαίον πόθον ὅπως καταλήξωσιν αὐταὶ εἰς ὁμοφωνίαν καὶ ἔνωσιν.

Παρὰ τὴν διάθεσιν ταύτην τῶν ἀποικιῶν, τὸ ρεῦμα τῆς κοινῆς γνώμης ὑπὲρ τῆς ὁμοσπονδίας αὐξάνει ἐπὶ μᾶλλον ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ λόρδος Ρόσβερν, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τῷ 1894 τὴν ἀρχὴν καὶ διετήρησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ θέρους τοῦ 1895, ἦτο ἐνθερμος θιασώτης τοῦ αὐτοκρατορισμοῦ. Ἡ ἀποικιακὴ συνδιάσκεψις, ἡ ὁποία συνήλθεν εἰς Ὀττάβα, τῷ 1894, ἀπέδειξεν ἐν τούτοις ὅτι αἱ ἐκδηλωθεῖσαι ἐν Λονδίῳ τῷ 1887 ἀντιδράσεις ὑφίσταντο πάντοτε. Ἡ συνδιάσκεψις αὕτη κατέδειξεν ἀρκούντως ἐναργῶς ὅτι αἱ ἀποικιαὶ ἦσαν πάντοτε ἡκιστα διαθετιμέναι νὰ ὑποτάξουν τὰ συμφέροντά των εἰς τοὺς ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς φυλῆς καὶ τῆς γλώσσης ἐξαγομένους αἰσθηματικούς ὅλους λόγους. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀφρικανικὴ πολιτικὴ τοῦ λόρδου Ρόσβερν ἀπέτυχεν. Ἡ κογκοαγγλικὴ Συνθήκη τῆς 12 Μαΐου 1894, ἣτις ἐπραγματοποιεῖ ἓνα τῶν προσφιλεστάτων πόθων τοῦ αὐτοκρατορισμοῦ, ἐνόουσα διὰ δεσμοῦ ἀδιασπάστου τὴν νότιον Ἀφρικὴν μετὰ τῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ βρεταννικῶν κτήσεων καὶ μετὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νεῖλου, ἐδέθησε ν' ἀκρωθῆ ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεως τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Αἱ ἀποτυχίαι τὰς ὁποίας ὑπέστη ὁ λόρδος Ρόσβερν κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ πολιτικὴν

δὲν συνέβαλον ὀλιγώτερον τῶν κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἀποτυχιῶν του εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ φιλελευθέρου κόμματος ἀπομάκρυνσιν τῆς κοινῆς γνώμης.

Ἐφθάσαμεν, πράγματι ἤδη, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ αὐτοκρατορισμὸς κατέλαβε πάντων τὰ πνεύματα. Καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ αὐτοκρατορισμοῦ ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὸ ὅτι ἡ Ἀγγλία, πάντοτε θετικῆ, ἀπεκδέχεται ἀπὸ τοῦ νέου δόγματος τὴν παλινῶρθωσιν τῆς πεπτωκυίας αὐτῆς ὕλικῆς εὐημερίας. Ἀπὸ τοῦ 1875, καὶ

Κάρολος Δίλκε.

ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1880, ἡ Ἀγγλικὴ βιομηχανία εἶδε τὰ κέρδη αὐτῆς ἐλαττούμενα ἀνησυχητικῶς. Οἱ τελωνιακοὶ φραγμοὶ οἱ ἀπανταχοῦ ἀνεγερθέντες ἐν τε τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ, αἱ ὑπὸ τῆς Γερμανίας ἐπιτευχθεῖσαι τεράστιαί πρόοδοι, ἡ βιομηχανικὴ ἐπίδοσις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν περιώρισαν τὴν ἀγγλικὴν ἐξαγωγὴν. Ἐν μόνον φάρμακον ὑπῆρχε κατὰ τῆς ὅλον ἐν χειροτερευούσης ταύτης καταστάσεως, ἡ ἐξεύρεσις νέων ἀγορῶν, ἡ ἐμπορικὴ ἔνωσις τῶν ἀποικιῶν καὶ τῆς μητροπόλεως ἐπὶ τῇ βάσει προστατευτικοῦ δασμολογίου. Ἡ θεωρία αὕτη, διατυπωθεῖσα δειλῶς τῷ 1886, συνήσπισε μικρὸν κατὰ μικρὸν περὶ ἑαυτὴν πάσας τὰς βιομηχανικὰς περιφερείας, ἐγένετο εἴτα ἀσπαστὴ ὑπὸ τῆς Γενικῆς Ἐνώσεως τῶν Γενικῶν Ἐπιμελητηρίων· ἀπέβη τέλος τὸ σύνθηρος θέμα περιοδικῶν συνεδρίων.

Ὅτε λοιπὸν τὸ ἐνωτικὸν συντηρητικὸν ὑπουργεῖον ἀνῆλθεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1895, τὸ ἔδαφος ἦτο θαυμαστῶς παρεσκευασμένον, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν δημοτικότητα εἰς τὸν ἄνδρα, ὅστις θὰ ἦτο ἰκανὸς νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μεγάλου ρεύματος.

Οὐδὲν ἐν τούτοις προήγγελλεν, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος θὰ ἦτο ὁ Τσάμπερλαιν. Ἀλλὰ ὁ πολιτικός οὗτος ἀνὴρ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν με ζέσιν νεοφύτου. Μία τῶν πρώτων ἀγορεύσεων εἰς ἃς πρέσβη ὑπῆρξεν ἡ ὑπεραπολογία τῆς ἀγγλοσαξονικῆς φυλῆς. «Ναί, ἔλεγε, πέποιθα ἐπὶ τὴν φυλὴν ταύτην, τὴν ἀγγλοσαξονικὴν ταύτην φυλὴν, τὴν ὑπερήφανον, τὴν καρτερικὴν, τὴν πεποιθυῖαν ἐφ' ἑαυτήν, τὴν ἐπίμονον, ἣτις ἀναποφεύκτως θὰ εἶνε ἡ κυρίαρχος δύναμις ἐν τῇ μέλλουσῃ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῷ παγκοσμίῳ πολιτισμῷ. Καὶ πέποιθα ἐπὶ τὸ μέλλον τῆς ἐπικρατείας ταύτης, τῆς εὐρείας ὡς ὁ κόσμος, περὶ ἧς ὁ Ἄγγλος ἀδυνατεῖ νὰ ὀμιλῇ χωρὶς νὰ φρίσῃ ὄλος ἐξ ἐνθουσιασμοῦ». Μετὰ τοῦ κ. Τσάμπερλαιν, ὁ αὐτοκρατορισμὸς εὐρύνεται καὶ ἐξυψοῦται, ἀποβαίνει τὸ δόγμα τῆς ἀγγλοσαξονικῆς φυλῆς. Ἀλλ' αἱ ὑπερβολαὶ αὗται τοῦ λόγου δὲν σκοποῦσι μόνον νὰ ἐξεγείρωσι τὴν φαντασίαν τοῦ λαοῦ καὶ νὰ γενῶσι παλμούς ἐν ταῖς ἀγγλικαῖς καρδίαις, ἀλλ' ἐπιδιώκουσι καὶ σκοποὺς ὑλικούς καὶ θετικούς, τὴν ἐνοποίησην τοῦ κράτους καὶ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἐπέκτασιν αὐτοῦ πρὸς δημιουργίαν ἐμπορικῶν ἀγορῶν καὶ ἐξασφάλισιν ἐργασίας ὑπὲρ τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων ἐργατῶν, οἵτινες πληροῦσι τὰς βιομηχανικὰς πόλεις τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Ὁ Τσάμπερλαιν ἐπωφελοῦμενος τῆς ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ Ἰωβιταίου τῆς βασιλείου Βικτωρίας ἐν Λονδίῳ καὶ ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ παρουσίας τῶν πρωθυπουργῶν τῶν ἀποικιῶν ἀσμένως ἐπιλαμβάνεται τοῦ ζητήματος τούτου τῆς ἐμπορικῆς ὁμοσπονδίας. Ἀλλὰ μολονότι διακηρῦττον τὴν πρὸς τὴν μητρόπολιν ἀφοσίωσιν τῶν ἀποικιῶν, οἱ πλείστοι τῶν πρωθυπουργῶν ἐκνήρυσαν ἀπροκαλύπτως ἐναντίον τῆς συσφίξεως τῶν ὑφισταμένων δεσμῶν. Μόνος ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Καναδά ἦτο κομιστὴς προτάσεων ὠρισμένων, τεινουσῶν πρὸς τροποποίησην τοῦ μεταξὺ τῆς Δομίνιον καὶ τῆς Μεγάλης Βρεταννίας δασμολογικοῦ καθεστώτος. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν τοιαύτην τροποποίησιν ἀντέκειντο συμβάσεις τινὲς παλαιότεραι τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Βελγίου, ὁ Τσάμπερλαιν οὐδόλως διστασας κατήγγειλε τὰς συμβάσεις ταύτας. Εἶνε δὲ τοῦτο τὸ μόνον ἀποτέλεσμα, εἰς ὃ μέχρι τοῦδε ἀπέληξαν τὰ σχέδια τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν ἄλλ' οὗτος φρονεῖ, καὶ τὸ παράδειγμα τῆς Δομίνιον φαίνεται δικαιοῦν αὐτόν, ὅτι ἡ κατὰ

τόπους ὁμοσπονδία τῶν διαφόρων μονάδων τῶν ἀποικιῶν, ἡ ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀφρικῇ καὶ ἡ ἐν Αὐστραλίᾳ θὰ καταστήσῃ τὴν μετὰ τῆς μητροπόλεως ὁμοφωνίαν εὐκολωτέραν. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦ λόγου τῆς Ἀνάσσης τῆς 30 Ἰανουαρίου 1900 ἀνηγγέλλετο ἡ ὑποβολὴ νομοσχεδίου περὶ τῆς ὁμοσπονδίας τῶν αὐστραλιακῶν ἀποικιῶν, νομοσχεδίου ὅπερ ἐσχάτως ἐγένετο νόμος.

Ἀλλὰ τὸ ἀγγλικὸν κοινὸν ἀποβλέπει μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον ἐκτὸς τῆς ἐμπορικῆς ἐνότητος καὶ εἰς τὴν συμμετοχὴν τῆς ἐπικρατείας καὶ ἀμυναν τῶν ἀποικιῶν, ἐξ ὧν τὰς αὐτονόμους οὐδεμία διάταξις ὑποχρεοῖ νὰ ποιῶνται χρῆσιν τῶν δυνάμεων τῶν ἐκτὸς τοῦ ἐδάφους αὐτῶν. Οὕτως, ὅσον ἀφορᾷ ἰδίᾳ εἰς τὸν ἀπειροπληθῆ στόλον, τὸν ὅποιον ἡ Ἀγγλία συντηρεῖ διὰ τὴν ἀμυναν τοῦ κράτους, πάντα αὐτοῦ τὰ βάρη ἐπιβαρύνουσι τὴν μητρόπολιν.

Πρόκειται λοιπὸν νὰ ἐπιτευχθῇ εἰσφορά πραγματικωτέρα τῶν ἀποικιῶν τῆς πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν, τὰς ὁποίας ἐπάγεται ὁ στόλος οὗτος ὁ προωρισμένος πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ κοινῶν μεγαλείου καὶ τῆς κοινῆς ἀμύνης. Ἀλλ' αἱ ἀποικίαι θὰ συναίνεσσι νὰ ἐπιβαρυνθῶσιν, ἀφοῦ γινώσκουσιν ὅτι ἡ μητρόπολις ἔχει αὐτῇ πρώτην συμφέρον νὰ διατηρήσῃ τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τῆς πολυαριθμώτατον καὶ ἐπιφοβώτατον; διότι οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ γίνῃ, λόγος περὶ ἐξαναγκασμοῦ αὐτῶν.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ αὐτοκρατορισμὸς ἐξετασθῇ ἐξ ἀπόψεως θετικῆς, ἔπεται ὅτι αἱ πρὸς τοῦτο καταβληθεῖσαι προσπάθειαι δὲν ἀπέβησαν τελεσφόροι. Ἀλλ' ἐὰν διὰ τῆς λήξεως ταύτης ἐννοῆται ἡ ὑπαρξὶς δεσμοῦ αἰσθηματικοῦ, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ ἔνωσις τῆς ὅλης αὐτοκρατορίας εἶνε γεγονός τετελεσμένον. Ἐν τῷ αἰσθηματικῷ καὶ ὑπεροπτικωτάτῳ τούτῳ αὐτοκρατορισμῷ δέον ν' ἀναζητηθῶσιν οἱ λόγοι τῆς ἐπιθετικῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ἡ Ἀγγλία κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἀπέναντι τῶν ἡπειρωτικῶν δυνάμεων. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Τσάμπερλαιν ὑπῆρξε τοιαύτη, διότι ὑπεστηρίζετο ὑπὸ κοινῆς γνώμης, ἡ ὁποία ἀπώλεσε τὴν ἀντίληψιν τοῦ δικαίου καὶ ἴσου. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν ἠθέλησεν ἴσως καὶ αὐτὸς δι' ἐνὸς πολέμου νὰ παγιώσῃ, κατὰ μίμησιν τῆς Γερμανίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τὴν ἔνωσιν τῶν στοιχείων, ὅπως οὕτως ἀποτελεσθῇ ἐνιαία ἐπικράτεια.

[Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ].

ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗΣ

Ἡ Ἀγνὴ Σόρμα δίδει σειράν παραστάσεων εἰς τὸ θέατρον μας, καὶ εἶνε μεγάλον καλλιτεχνικὸν γεγονός αὐτό, καὶ θὰ εὐρετὸ φυσικόν, ὅτι ἐξερχόμενος ἀπὸ τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς «Νόρας» μετὰ τὴν ὑπαρξίν μου πλημμυρισμένην ὄλην ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τὴν ὑπέροχον τῆς καλλιτέχνιδος, δὲν δύναμαι παρὰ δι' αὐτὴν νὰ σᾶς ὀμιλήσω, δὲν δύναμαι παρὰ τὴν κατατομὴν τῆς ὑπὸ τὰς πολλαπλαῖς, τὰς ἰλιγγιώδεις, τὰς φευγαλέας μεταπτώσεις τῆς ἐκφράσεώς της νὰ σᾶς χαράξω, δὲν δύναμαι παρὰ τὴν ὑπόκρισιν της νὰ σᾶς περιγράψω.

Ἀλλὰ δὲν εἰσεύρω διατὶ φαντάζομαι ἀπαραίτητον, πρὶν σᾶς εἰπῶ ποία ὑπῆρξεν ἡ Σόρμα κατὰ τὴν παράστασιν, νὰ σᾶς περιγράψω ὁποία μοῦ ἐμφανίσθη μετ' αὐτὴν εἰς τὸ καλλυνητήριον τοῦ θεάτρου. Ἐκεῖ ἐβλεπέ τις ἀπλοῦστατα, ὅτι, μολονότι τὸ κοινὸν εἶχε φύγει, τὰ φῶτα εἶχον σθεσθῆ καὶ ἐνας σὺζυγος πλήρης τρυφερότητος καὶ στοργῆς εὐρίσκετο πλησίον της, ἡ Σόρμα ἦτο Νόρα ἀκόμη, ἐξηκολούθει νὰ ζῆ τὸν ρόλον της, ἐξηκολούθει νὰ σπαράξῃ καὶ νὰ πάλλεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ψυχικὴν ταραχὴν τῆς καρδίας της. Ὁ ρόλος, τὸν ὅποιον εἶχεν ἐνσάρκωσει, παρεργόμενος, τὴν ἄφησε συντετριμμένην, τὴν ἄφησεν ἡμιθανή. Μοὶ ἔδωκε μίαν ψυχρὰν χεῖρα καὶ μοὶ ἐγάρισε καὶ λόγους ἀποχρωματισμένους, σιγαλούς, σβυσμένους, λόγους κουράσεως ὑπερτάτης, ἐξαντλήσεως τελείας. Ἡ ζωὴ εἶχε φύγει καὶ ἦτο ἡ ἠθοποιὸς πλέον ἐν πλάσμα ἔξωμον, συντετριμμένον. Καὶ δὲν εἰσεύρω διατὶ ἐνεθυμήθην τὸ παράδειγμα τῶν προφητῶν ἐκείνων καὶ τῶν δαιμονίωντων, τοὺς ὁποίους τὸ θεῖον πνεῦμα ἐζωογονεῖ, καὶ τοὺς ὁποίους φεύγον ἔπειτα ἄφινε συντετριμμένους, ὡς νὰ συναπέφερε μαζὺ του καὶ τὴν πνοήν. Ὁ θεὸς τῆς τραγωδίας, ὅστις ἐνεψύχωνε τὴν Ἀγνὴν Σόρμα εἰς τὸν ρόλον της, συναπέφερε φεύγων καὶ ἐν τεμάχιον τῆς ζωῆς της.

Εἶπον ἤδη διὰ τὴν Δουῖζε, ὅτι ἡ νοσηρὰ αὐτῆ ἀλλαγὴ προσωπικότητος, ἡ παρῶσις ἡ ἀνευμάτιστος τῆς ἠθοποιῶ εἰς ὅλα τὰ πάθη, τὰς ὁδύνας καὶ τὰς ἀπελπισίας τοῦ ρόλου της, καταντᾷ πλέον ἐν αἰνιγμα ψυχολογικῶν καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ ἠθοποιῶς, ἡ τὸσον εἰλικρινῆς, δὲν εἶνε ἴσως παρὰ ἐν κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ προσεθῇ εἰς τὰς «Ἀσθενείας τῆς Προσωπικότητος» τοῦ Ριμπώ. Καὶ δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ μὲν ἔν θυμασμῷ, ὅπως ὁ Ἀμλέτος ὁ βλέπων τὰς ἀρχαίας λησμονημένας καὶ ξένας ὁδύνας τῆς Ἐκάβης νὰ προκαλοῦν ποταμούς εἰλικρινῶν καὶ ἀβίαστων δακρῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ μεσσητοῦ ἠθοποιῶ.

Ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ ρόλου φθάνει εἰς βαθμὸν ἀνέφι-

κτον παρὰ τῇ Σόρμα. Περισσότερον καὶ τῆς Δουῖζε φυσικῆ, περισσότερο καὶ αὐτῆς ἀβίαστος, φορεῖ μαζὺ μετὰ τὸ κυανοῦν ἀπλοῦν φόρεμα τῆς Νορθηγῆς κουκλογυναίκας καὶ ὄλην τῆς τὴν ψυχὴν καὶ τὰ αἰσθητάματα ὅλα, καὶ τὰς ἀφελείας καὶ τὰς ἐκπλήξεις καὶ τὴν ἀθωότητά της πρὸ τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν φρίκην καὶ τὴν ἐξέγερσιν της καὶ τὸν ἥρωισμὸν πρὸ τῆς μεδουσαίας ἀποκαλύψεως τῆς πραγματικότητος εἰς τὸ τέλος...

Εἰς τὴν πρώτην πράξιν εἶνε ἡ γυνὴ, τῆς ὁποίας ἡ ἀπειρία ἔχει θελατικώτατα τοὺς ὀφθαλμούς κλειστούς, μία παρθένος ψυχὴ εἰς γυναικὸς σῶμα, ἕνας ἀφροντισ κορυδαλλὸς λουόμενος εἰς τὴν χαρὰν, τρώγων «λαθρεμπορικῶς», κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ράγκ, πρᾶλινες, κρυπτόμενος ὑπὸ τὴν τράπεζαν καὶ παίζων μετὰ τὰ παιδιὰ εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ ξεχωρίσῃ ἐντὸς τοῦ παιγνιδίου ποία εἶνε τὰ παιδιὰ καὶ ποία ἡ μήτηρ.

Καὶ εἶνε εἰς τὴν τρίτην πράξιν πάλιν ἀφοῦ ἀναβλέπει, ἀφοῦ ἡ μεγάλη ἀπάτη ἡ ὑποία τὴν ἐλίκνιζε ξεσχιζέται καὶ βλέπει τὴν φοβερὰν πραγματικότητα ἐμπροσθέν της, εἶνε ἡ ἥρωὶς εἶνε ἡ γυνὴ μετὰ τὴν θέλησιν ἡ ἀφατος ἐν τῇ εἰλικρινείᾳ της, ἡ ὁποία εἰς λέξεις βραχέας θέτει ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλεῖτερα κοινωνικὰ προβλήματα καὶ δίδει συγχρόνως μίαν ἀπὸ τὰς τολμηροτέρας πρακτικὰς λύσεις.

Ὅχι, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι ἡ Σόρμα ἔπαιζε καλὰ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα, διότι θὰ σᾶς ἐνθύμιζον πάλιν τὴν ὑπόκρισιν. Ὑπῆρξε καθ' ὅλας τὰς στιγμὰς ἐκείνη ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ εἶνε καὶ εἰς τὰς στιγμὰς αὐτάς, ἦτο τὸσον μεγάλη ἡ ψυχικὴ ἀκτινοβολήσιν εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὥστε ἡ Νόρα δὲν ὀμίλει πλέον γερμανικὰ ὀμίλει μίαν γλώσσαν κοινήν, τὴν ὁποίαν ἠσθάνοντο ὅλοι καὶ τῆς ὁποίας τοὺς τόνους ὅλοι ἐνωτίζοντο, ἡ ὁποία ἐξεφράζετο εἰς τὰς κινήσεις καὶ τοῦ προσώπου τὰς μεταπτώσεις καὶ τῶν παρειῶν τὰς αἰφνιδίας ἐρυθρότητας καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὰς μωρίας πρωτεϊκᾶς μεταβολάς.

Καὶ ἐτελέσθη ἐκεῖ τὸ ὕψιστον θαῦμα τῆς τέχνης: ἡ κοινωνία τῶν συναισθημάτων καὶ τῶν παθῶν ὑπεράνω γλώσσης καὶ ἔθνους καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἡ μία γλώσσα, ἡ γλώσσα τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ἀληθοῦς πόνου καὶ τῆς ἀληθοῦς αγωνίας, διαλαλοῦσα δι' ὅλα τὰ ὅσα τοὺς αὐτοὺς φθόγγους.

Ὅταν ὀμίλει διὰ τὸ «ὑδὼρ τὸ πρᾶγμα τὸ παγυμένον τὸ χωρὶς βάθος», εἰς τοὺς λόγους της κατοπτρίζεται ὁρατὸς ὁ θάνατος, καὶ ὅταν εἰς τὴν τρίτην πράξιν ἴσταται πρὸ τοῦ κλειδοκουμβάλου καὶ ἀκίνητος εἰς ὀλίγας στιγμὰς ὑφίσταται ἐν ψυχικὸν ναυάγιον, ἐξέρχεται πλέον γυνὴ νέα καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν της—καὶ εἰς τὸ βλέμμα της, τὸ ὁποῖον ἀπὸ γλυκὺ καὶ παιδικὸν γίνεταί τραχὺ καὶ ψυχρὸν ὡς χάλυψ, καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ της, τὰ ὁποία χάνουν τὴν ἀθωότητά των, τὰ ὁποία ἡ περιφρόνησις ἐμψυχώνει καὶ ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ἀγανάκτησις

—όμιλει μίαν γλώσσαν παγκόσμιον ή οδύνη. Ησθάνετο κανείς ότι παρίσταται εις τήν απώλειαν τής παρθενίας μιάς ψυχής, και μία άλλη φρικίασις, μία άλλη πνοή θανάτου δι'ήρχετο φρίττουσα άνωθεν τής κεφαλής του θεατού. Άλλά πώς να περιγράψη κανείς όλα αυτά, πώς να ειπή τόν όρατόν τρόπον με τόν όποϊόν ή ιδέα του θανάτου από τους λόγους του Ράγκ εισέρχεται εις τής Νόρας τήν σκέψιν, πώς να ειπή κανείς όλην τήν έγκατάλειψιν ή όποία ένυπάρχει εις τόν τρόπον, με τόν όποϊόν ή Νόρα πίπτει κατά τήν τελευταίαν στιγμήν τής δευτέρας πράξεως εις τους βραχιόνιας του συζύγου της;

Ελέγη δια τόν Βαλζάχ ότι συναγωνίζεται με τόν μητρώον, δημιουργών και ήρίπων όντα με σάρκας και αίμα εις τα βιβλία του μέσα. Είνε τόν μόνον υποθέτω τόν όποϊόν άξίζει κανείς να ειπή δια τήν Σόρμαν. Ένσαρκωμένη έντός αυτής ή Νόρα μάς έφάνη αληθεστέρη, μάς έφάνη πιθανωτέρα ένσαρκωμένα έντός αυτής αι ιδέαι του συγγραφέως, μάς έφάνησαν εισερχόμεναι φυσικώτερα και μάλλον άδιάστως εις τόν κύκλον τής ζωής. Και ένοήσαμεν παρά πολύ καλά διατί με τήν ταραντέλλαν τής ζωής και του θανάτου τόν Διονύσειον αυτό άποχαιρετιστήριον προς τήν χαράν ό Ίψεν ένθουσιασθείς τής έστειλε τόν μικρόν τύμπανον ώς προς τήν καλλιτέραν του Νόραν. Είνε, υποθέτομεν, κάτι περισσότερο παρά ή καλλιτέρα, είναι ή μοναδική και είναι ιερά, διότι εις τήν υπόκρισιν τής δίδουν έν μυστηριώδες φίλημα ή αλήθεια και ή ζωή.

Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ, 5 Νοεμβρίου ανεγνώσθη έν τή μεγάλη αίθουσα του Πανεπιστημίου ή έκθεσις τής έπιτροπής του δραματικού άγώνος τής Έταιρείας ό «Έλληνισμός». Κριται ήσαν ό κ. Γ. Μιστριώτης και ό κ. Ι. Καλοστύπης. Τέσσαρα έργα είχαν υποβληθή, ειλημμένα πάντα εκ τής ιστορίας του Σουλίου, κατά τόν όρον τής προκηρύξεως. Έθραβεύθη τόν τετράπρακτον δράμα «Γιά τήν Πατρίδα» του κ. Χριστοβασιλη, του όποϊού δημοσιεύομεν σήμερα δύο σκηνάς, και ή «Καταστροφή του Σουλίου» του κ. Άντωνιάδου.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ απέθανεν ό Πέτρος Βερόν, διευθυντής του σατυρικού «Σαριβαρή» και εύφυσόλογος χρονογράφος, του όποϊού τήν κεφαλήν ειγεν άλλοτε φωτίση ή αίγλη τής δημοτικότητας. Ό Βερόν ήτο εις εκ των τελευταίων αντιπροσώπων τής αρχαίας χρονογραφίας, ήτις σήμεραν σχεδόν εξέλειπεν. Άλλοτε επί ένός τίποτε δι' εύφών παρεκβάσεων και άπροσδοκίτων αναλογιών, δι' ύφους γοργού και σπιθηροβόλου έδημιουργείτο έν χρονογράφημα έλαφρόν και χαριτωμένον. Ό Βερόν, ως και ό Αύρηλιανός Σόλ, τόν θέμα του ελάμβανε πολλαίκις εκ των οδών, εκ των μικρολόγων συνδιαλέξεων έσκολιάζε με μίαν εύφυσολογίαν τόν σκάνδαλον τής ημέρας, τήν δε ζωήν έβλεπε με βλέμμα επιπόλαιον και ειρωνικόν. Είξευρεν ότι

κύριον έργον του ήτο να διασκεδάση και ότι πρό παντός έπρεπε ν' αποφύγη να φανή πληκτικός. Δια τούτου δέν ένδιέτριβεν εις τίποτε σοβαρόν, δέν ανέπτυσσε τίποτε με κάποιαν βαθύτητα. Ό σημερινός χρονογράφος λαμβάνει έν θέμα και επ' αυτόν δημιουργεί κάτι έμοιαζόν περισσότερο προς τόν λεγόμενον κύριον άρθρον ή τόν άλλοτε χρονογράφημα. Τα χρονογραφήματα σήμεραν έχουν ούσίαν, ιδέας, ύφος: είναι φιλολογικά έργα. Η μεταβολή αυτή, ήτις είναι τόσο ένπαισθητή εις τήν δημοσιογραφίαν άλλων ένων, παρατηρείται εύτυχώς και παρ' ήμιν.

ΘΕΑΤΡΟΝ

Η κ. ΣΟΡΜΑ, ή μεγάλη Γερμανική καλλιτέχνης, έδωκε κατά τήν παρελθούσαν εβδομάδα από τής σκηνής του Δημ. Θεάτρου Άθηνών τέσσαρας παραστάσεις, αίτινες θα μένουν ανεξάλειπτοι εις τήν μνήμην όλων. Έθαυμάσθη ή καλλιτέχνης δια τήν φυσικότητα τής υποκρίσεως και τήν ύψιστην τέχνην, με τήν όποϊαν ζωγραφίζονται επί του προσώπου της άλλεπάλληλα τά διάφορα ψυχικά συναισθήματα.

Η κ. Σόρμα είναι κατενθουσιασμένη με τας Άθήνας, έγραψε δε χάριν των «Παναθηναίων» ολίγας λέξεις, τας όποίας δημοσιεύομεν κατωτέρω έν αυτογράφω. Η μετάφρασις του αυτογράφου έχει εις εξής:

Ό θανμασμός μου δια τας Άθήνας δέν έμπορεί να γίνη μεγαλειότερος, άλλα τά αισθήματά μου δια τούς κατοίκους της έχουν με τήν χθεσινήν έσπέραν δια παντός έγχαραχθή εις τήν ένγνωμονούσαν καρδίαν μου.

Άθηναι 22 Νοεμβρίου 1900.

Άγνη Σόρμα.

ΑΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ του «Έλληνικού Μελοδράματος» ήρχισαν εις τόν Δημ. Θεάτρον Πειραιώς και τόν των Άθηνών έναλλάξ, με τήν νέαν ύψίφωνον κ. Ματσίνη, ήτις γενικώς ευηρέστησεν. Έψάλλησαν ήδη ή Τραβιάτα, ό Ριγολέτος, ή Μπόεμ και ή Λουκία με πολλήν επιτυχίαν.

ΜΟΥΣΙΚΗ

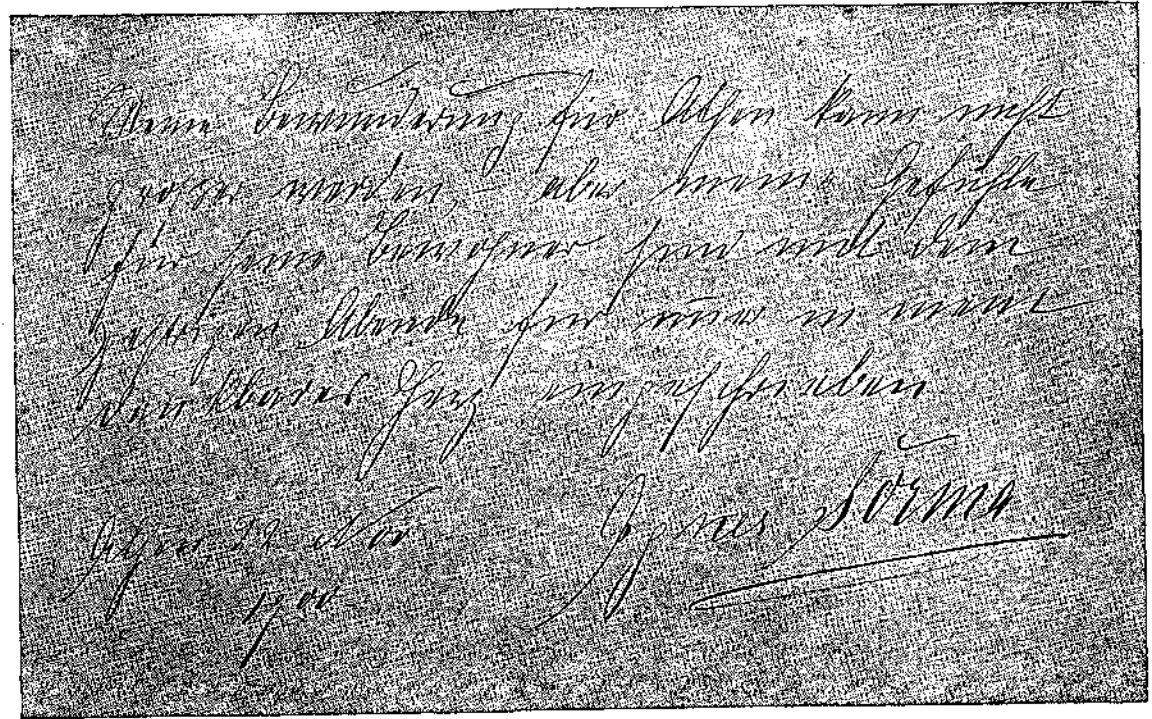
ΑΝΥΠΟΜΟΝΩΣ περιμένομεν τήν πρώτην έφετεινήν συναυλίαν του Ωδείου, κατά τήν όποϊαν ή όρχήστρα μάς ύπόσχεται έκτακτον άπλάουσιν. Από τόν λαμπρόν διευθυντήν της τόν κ. Κνάουερ συνειθίσαμεν να περιμένωμεν πολλά, άφού έως τώρα ούδέποτε διέψευσε τας πρόσδοκίας μας.

Η αρχή και τόν τέλος του προγράμματος κοσμοϋνται με δύο όνόματα που μάς συγκινούν. Βάγνερ-Λίστ. Του πρώτου με τήν εισαγωγήν εις τόν «Λόεγκριν», του δευτέρου με τόν θαυμάσιον κοναέρτο του εις μι ύφωσιν.

Τόν «Λόεγκριν» είναι τόν τελευταίον έργον τής πρώτης μουσικής περιόδου του Βάγνερ. Εκεί εκδηλοϋται ή μεγαλοφυία του όλόκληρου εις τήν τελείαν μορφήν του μουσικού δράματος, όπως τήν έφαντάσθη.

Με τήν εμφάνισιν του «Λόεγκριν», έγραψεν ό Λίστ, όλόκληρον τόν οικοδόμημα του παλαιού μελοδράματος κατέρρευσε, πνεύμα βέτον επέπλευσε των ύδάτων και έγέγενε φώς.

Τόν περίεργον είναι ότι τήν μεγαλειότεραν αντίδρασιν κατά του έργου του δέν τήν εύρεν ό Βάγνερ εις τόν

Αυτόγραφον Άγνης Σόρμα.

κοινόν, άλλ' εις τούς καλλιτεχνικούς κύκλους και τήν δημοσιογραφίαν.

Και ένψ ό Λίστ έβλεπεν εις τόν «Λόεγκριν» ένα θαύμα μοναδικόν, τόν τελειότερον και ύψηλότερον έργον τέχνης, τόν όποϊόν έφαντάσθη ποτέ κανείς, ένψ τόν κοινόν συνέρρες και έπευφήμει, όλόκληρος ό βερολίνειος τύπος έγραψε περι αυτού, ότι είναι «ή άμορφία ανυψωθείσα εις αρχήν, εις δόγμα, ώκεανός πλήξεως, χάος χωρίς ίχνος μελωδίας, και είναι άπόλυτος ανάγκη ν' αντιδράση κατά τής μουσικής αυτής γελοιογραφίας πάν ό,τι ύπάρχει εύγενές έν τή τέχνη».

Και έχρειάσθη έν όλόκληρον τέταρτον αιώνας δια ν' αναγνωρίση ή έπίσημος δημοσιογραφία ότι τόν «Λόεγκριν» είναι αληθές άριστούργημα. Εκείνο πρό πάντων, τόν όποϊόν χαρακτηρίζει τήν μουσικήν αυτού του δράματος, είναι τοιαύτη ένότης συλλήψεως και ύφους, ώστε καμμία φράσις, κανέν τεμάχιον δέν δύναται να έννοηθή μεμονωμένον και χωρισμένον του όλου έργου. Και ένας πανηγυρισμός ήχων, ένα θεότρελλο ξεχείλισμα τής θυρωδούς ούγγρικης ψυχής του, εις κραυγάς σαλπίγγων και κρούσιμον κυμβαλών και τρεμούλιασμα βιολιών πλαισιούντων με ήχηρόν φωτιστέφανον τόν θαυμάσιον τραγουδι του πιάνου—όλα αυτά είναι τόν εις μι ύφωσιν κοναέρτο του Λίστ, τόν όποϊόν δέν βλέπομεν τήν ώραν ν' άκούσωμεν. Δ. Θ.

ΕΔΟΘΗ πρό τινος ή β' συναυλία τής «Μουσικής Έταιρείας υπό τήν διεύθυνσιν του κ. Καμηλιέρη. Έξετελεσθησαν κατ' αυτήν μεταξύ άλλων ή β' suite του Peer Gynt του Grieg υπό τής όρχήστρας και ή Meditation de Thais του Μασσενέ επί βιολοντσέλου υπό του κ. Α. Μελά, τή συνοδεία τής όρχήστρας. Ό κ. Ι. Ψαρούδας συνάδευε δια του κλειδοκυμβαλού.

ΜΑΣ ΓΡΑΦΟΥΝ εκ Νεαπόλεως ότι ό όμογενής εκείθεν δια Ρωσίαν, όπου θα ψάλλη κατά τόν χειμώνα εις τά θέατρα Όδησσού και Πετρούπολεως, άντι 2,000 ρουβλίων καθ' έσπέραν. Έν Όδησσώ ό διαπρεπής καλλιτέχνης θα ψάλλη δια πρώτην φοράν εις τήν «Τόσκαν» του Πουτσίνι.

ΑΓΓΕΛΛΕΤΑΙ ή προσεχής έν Λονδίνω έκδοσις τής τετραφώνου λειτουργίας του εκεί έγκατεστημένου φίλου μουσουργού κ. Ν. Λαμπελέτ. Η μουσική του κ. Λαμπελέτ έχει εισαχθή από καιρού εις τήν ελληνικήν εκκλησίαν του Λονδίνου, όπου τακτικώς εκτελείται.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ τής «Έταιρείας των Φιλοτέγων» θα εκτεθούν μεταξύ άλλων και εικόνες του Έλληνος καλλιτέχνου Κουνελάκη, αποβιώσαντος πρό τριακονταετίας έν Καίρω. Τα έργα ταύτα εκρίθησαν ως ένέγοντα ακρίβειαν σχεδίου και λεπτότητα μεγάλην. Προσεχώς τά «Παναθηναία» θα δημοσιεύσουν άρθρον περι του καλλιτέχνου τούτου συνοδευόμενον από εικόνας των έργων του.

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ τής Καλλιτεχνικής Σχολής των Κυριών, τήν όποϊαν ίδρυσεν ή «Έταιρεία των Φιλοτέγων», ήρχισαν τακτικώς. Μαθήτριάι ενεγράφησαν μέχρι τούδε περι τας 30. Πολλά όμως καθ' εκάστην υποβάλλονται αιτήσεις έγγραφής και δια τούτο άπεφασίσθη να παραταθή ή προθεσμία.

ΠΑΟΙΑ ΜΕ ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ. Είς έφοπλιστής εκ Νάντης έδωκεν εις έν από τή πλοιά του τή όνομα Φραγκίσκος Κοππέ. Αι γαλλικαι έφημερίδες αναγράφουσι τούτο ένθουμούντι ότι και εις τόν Βολταίρον είχεν άπονεμηθή όμοια τιμή και δημοσιεύουν τήν εξής χαριτωμένην έπιστολήν του :

« Έως τώρα δέν ειμπορούσα νά καυχηθώ ότι ώδήγησα άσφαλώς τήν βάρκαν μου εις τούτον τόν κόσμον· αλλ' άφού έχετε τήν ευγένειαν νά δώσετε τόνομά μου εις έν από τή πλοιά σας, θά περιφρονήσω εις τή εξής όλας τās καταγίδας. Έως τώρα έβίπτιζον τή πλοιά με τή όνόματα του Ποσειδώνος, τών Τριτώνων, τών Σειρήνων, με τή όνόματα ύπουργών ή άγιών, οι δε τελευταίοι ούτοι πρό πάντων έφθασαν εις άσφαλή λιμένα· αλλά κανέν πλοίον δέν ώνομάσθη ποτέ με τή όνομα στιγουργού ή πεζογράφου. Άν ήμην νεώτερος, θά έπεβίβάζόμην τού πλοίου σας και θά έπήγαίνα εις ένά τόπον, όπου δέν γνωρίζουν τόν φανατισμόν και τήν συκοφαντίαν. Ειμπορούσα άκόμη, άν ήθέλατε, ν' άποβιβάσω εις τήν Κορσικήν ή εις τήν Τσιβιταβέκιαν μερικούς Ίησούτας. Άλλοτε εις τινας περιστάσεις έβαζαν πιθήκους και γάτας μέσα εις σάκκους και τās έρριπτον μαζί εις τήν θάλασσαν. »

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Έλληνικά.

Έξεδόθησαν: **Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΙΕΦΘΑΕ**, δράμα Φελίσε Καβαλιότι, μετάφρασις υπό Σ. Η. Λοβέρδου.

— **Ο ΥΛΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ**, υπό Α. Κ. Λαμβέρρη. (Σύλλογος πρός διάδοσιν ώφελίμων βιβλίων, τόμος 7).

— **ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ**, υπό Έμμανουήλ Σ. Λυκούδη (όμοίως).

— **ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΟΥ ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΤΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ** τού Συλλόγου «Παρνασσού». Τεύχος Α' και Β', Οκτώβριος-Νοέμβριος 1900.

— **ΤΑ ΚΑΤΑ ΣΥΝΘΗΚΗΝ ΨΕΥΔΗ**, υπό Μάξ Νορδάου, μετάφρασις Στ. Ζωγραφίδου.

Άγγέλλονται: **ΑΛΑΒΑΣΤΡΑ**, υπό Ι. Πολέμη.

— **ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ**, υπό Κ. Γιολλάση και Κ. Οικονόμου. Έτος Β', 1901.

— **Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ**, υπό † Λέοντος Μελά. [Μέρος Α']. (Σύλλογος πρός διάδοσιν ώφελίμων βιβλίων).

— **Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ον ΑΙΩΝΑ**, υπό Η. Καρολίδου. (Όμοίως).

Ξένα.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΗ υπό Gaston Isambert

— **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗ**, υπό Patrice Stéphanopoli.

— **ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΛΗΤΗΣ**, μετάφρασις έμμετρος εις τή γαλλικόν υπό Maurice Bouchor.

— **Η ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΔΑΦΝΙΟΥ**, υπό Gabriel Millet μετά ύδατογραφιών τού Benouville.

Άπό τή ξένα περιοδικά. — **Ο Σωκράτης και ή κοινωνική μεταρρύθμισις κατά τόν ε' αιώνα έν Έλλάδι**, υπό Έρρίκου Φραγκότι. («Γενική Έπιθεώρησις»—Μάρτιος).

— **Οι Άγγλοι πρό τής Κωνσταντινουπόλεως και Αιγύπτου**, υπό Ε. Δριώλ. («Ίστορ. Έπιθεώρησις», Μάιος).

Η ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

(Εκ φωτογραφίας ληφθείσης κατά τήν φιλανθρωπικήν έορτήν τήν διοργανωθείσαν ισχύτως ύπέρ τού υπό τήν προεδρίαν τής κ. Μαρών «Διεθνούς Άσύλου».)